

Müsəlman uşaqların bilməsi vacib olan məsələlər

ما لایسع أطفال المسلمین جهله - أدري

بیان الإسلام
Bayan AL-Islam

جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات ، ١٤٤٥ هـ

ح

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

يزن الغانم ،

ما لا يسع أطفال المسلمين جهله- أذري. / يزن الغانم؛ -ط١. -.

الرياض ، ١٤٤٥ هـ

٢٣٠ ص؛ ١٤ × ٢١ سم

ردمك: ٧-٥٢-٨٤١٢-٦٠٣-٩٧٨

١٤٤٥ / ١٠٣٤٣

Partners in Implementation

Content
Association

Rowad
Translation

Rabwah
Association

IslamHouse

This publication may be printed and disseminated by any means provided that the source is mentioned and no change is made to the text.

Tel: +966 50 244 7000

info@islamiccontent.org

Riyadh 13245- 2836

www.islamhouse.com

Müsəlman uşaqların bilməsi vacib olan məsələlər

Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə!

Müqəddimə

Allahın adı ilə və Allaha həmd olsun, daha sonra :

Bu, Allah -Təbərəkə və Təalənin- dinindən müsəlman uşaqların bilməsi vacib olan məsələlərdir. Valideynlərə öz övladlarına kiçik yaşlarından bu məsələləri öyrətmələri vacibdir.

Bu kitab: Əqidə, fiqh, Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- həyatı, İslam ədəbləri, təfsir, hədis, əxlaq və zikrlər mövzusunda həm qısaldılmış, həm də asanlaşdırılmış kamil bir kitabdır. Bu kitab həm uşaqların, həm böyüklərin, həmçinin İslama təzə gəlmiş insanların istifadəsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu kitab, evlərdə, uşaq baxçalarında, tədris müəssisələrində əzbərlənməli və şərh edilməlidir. Bu kitabı, İslami elmlərinə əsaslanaraq tərtib edib, sual və cavab üslubunda cəm edərək hazırladım. Çünki kitabın belə bir üslubda tərtib olunması zehnin çalışması, məlumatların yadda qalması və tərbiyəçinin qarşısındakı öyrənən kəsin yaşına uyğun olaraq sualları seçib ona yönəltməsi üçün daha münasibdir.

Uca Allahdan bu kitabın faydalı olmasını və bu əməli məndən qəbul etməsini diləyirəm.

Bunun əsli Uca Allahın bu ayəsidir:

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوًا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ

غَلَظٌ شِدَادًا لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ [التحریم: ٥٥]

﴿Ey iman gətirənlər! Özünüzü və ailənizi yanacağı insanlar və daşlar olan oddan qoruyun! Onun başı üstündə Allahın onlara verdiyi əmrlərə (heç vaxt) asi olmayan, özlərinə buyurulanları yerinə yetirən amansız və güclü mələklər vardır﴾. (ət-Təhrim surəsi, ayə: 6). Abdullah ibn Abbas -radiyallahu anhumə- rəvayət edir ki, bir gün Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- miniyinin üzərində arxa tərəfdə oturmuşdum. Bu zaman

Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- mənə belə dedi: “Ey oğul! Mən sənə bir neçə kəlmə öyrədəcəm: Allahı qoru ki (yəni günahlardan çəkin, yalnız ona ibadət et) ki, Allah da sənə qorusun. Allahı qoru ki, Onu öz qarşında görərsən. Bir şey dilədikdə, Allahdan dilə. Kömək istədikdə yenə də Allahdan kömək istə. Bil ki, əgər bütün insanlar sənə xeyir vermək üçün bir yerə yığışsalar belə, Allahın (sənin qədərinə) yazdığından başqa sənə heç bir xeyir verə bilməzlər. Bunu da bil ki, əgər sənə zərər vermək üçün bir yerə yığışsalar, yenə də Allahın təqdir etdiyindən başqası sənə zərər verə bilməz. (Artıq) qələmlər qaldırılmış, səhifələr qurumuşdur”.

Bu hədisi Tirmizi və İmam Əhməd rəvayət etmişdir.

Az yaşlılara elm öyrətməyin əhəmiyyəti

İnsana, az yaşlılara onların İslam fitrətində böyüyüb boya başa çataraq kamil insan olmaları və iman yolu üzərində tək Allaha ibadət edən gözəl bir müsəlman olaraq yetişmələri üçün onların ehtiyac duyduqları dinin məsələləri öyrətməsi vacibdir.

İmam İbn Əbi Zeyd əl-Qayravani -rahiməhullah- bu haqqda belə demişdir:

Peyğəmbərdən -sallallahu aleyhi və səlləm- uşaqlar yeddi yaşa çatdıqlarında onlara namaz qılmağı əmr etmək, on yaşa çatdıqlarında isə namaz qılmasalar, buna görə onları vurmaq və yerlərini ayırmaq rəvayət edilmişdir. Beləliklə də Allahın onlara fərz etdiyi söz və əməllərdən olan ibadətlərin qəlblərində qərar tutub, vərdiş almaları və əməl edərkən bu ibadətlərlə rahatlıq tapmaları üçün həddi-bülüğa çatmazdan öncə bu kimi ibadətlər onlara öyrədilməlidir ki, həddi-bülüğa çatdıqdan sonra bütün bu ibadətlər onlara çətin görsənməsin. Bax: Müqəddimə Əbi Zeyd əl-Qeyravani (səhifə: 5).

Əqidə bölümü

Sual 1: Rəbbin kimdir?

Cavab: Mənim Rəbbim - mənim və bütün məxluqatın, Öz neməti ilə qayğısına qalan Allahdır.

Dəlil isə Uca Allahın bu sözləridir:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الفاتحة ١]

﴿Həmd olsun aləmlərin Rəbbi Allaha﴾. (əl-Fatihə surəsi, ayə: 2).

Sual 2: Dinin nədir?

Cavab: Dinim - İslamdır. İslam: Tək Allaha ibadət etməklə Ona təslim olmaq, itaətlə Ona boyun əymək, Uca Allaha şərik qoşmaqdan və Ona şərik qoşan insanlardan uzaq olmaqdır.

Uca Allah buyurur:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ [آل عمران ١٩]

﴿Həqiqətən, Allah dərgahında (qəbul olunan) din, İslamdır!﴾. (Ali-İmran surəsi, ayə: 19).

Sual 3: Peyğəmbərin kimdir?

Cavab: Muhəmməd -sallallahu aleyhi və səlləm-.

Uca Allah buyurur:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ﴾ [الفتح ٢٩]

﴿Muhəmməd Allahın Elçisidir﴾. (əl-Fəth surəsi, ayə: 29).

Sual 4: Tövhid kəlməsini zikr et. Bu kəlmənin mənası nədir?

Cavab: Tövhid kəlməsi: "Lə İlahə illə Allah" - dır. Mənası isə: "Allah-dan başqa ibadətə layiq haqq məbud yoxdur".

Uca Allah buyurur:

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ﴾ [محمد: ١٩]

﴿Bil ki, Allahdan başqa (ibadətə layiq olan) heç bir məbud yoxdur﴾. (Muhəmməd surəsi, ayə: 19).

Sual 5: İzzət və Cəlal sahibi Olan Allah haradadır?

Cavab: Allah səmada, bütün məxluqatın fəvqündə, ərşin üzərindədir. Bu haqqda Uca Allah belə buyurur:

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ [طه ٥]

﴿Ər-Rəhman Ərşə ucaldı﴾. (Ta ha surəsi, ayə: 5). Həmçinin Uca Allah buyurur:

﴿وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ﴾ [الأنعام: ١٧]

﴿O Öz qulları üzərində mütləq hakimiyyət sahibidir. O, Müdrikdir, (hər şeydən) Xəbərdardır﴾. (əl-Ənam surəsi, ayə: 18).

Sual 6: "Muhəmməd Allahın elçisidir" şəhadətinin mənası nədir?

Cavab: Mənası odur ki, Allah onu bütün insanlara müjdə verdən və qorxudan bir peyğəmbər olaraq göndərmişdir.

Üzərimizə vacib olan:

1- Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- əmrlərinə itaət etmək.

2- Xəbər verdiyi şeyləri təsdiqləmək.

3- Ona asi olmamaq.

4- Uca Allaha yalnız Onun qoyduğu şəriətlə ibadət etmək. Bu isə sünneyə sarılıb, bidətdən uzaq durmaq deməkdir.

Uca Allah buyurur:

﴿مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّىٰ فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا﴾ [النساء ٥٨]

﴿Kim Peyğəmbərə itaət edərsə, Allaha itaət etmiş olar﴾. (ən-Nisa surəsi, ayə: 80), həmçinin, Uca Allah buyurur:

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ﴾ [إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ] [النجم ٢-١]

﴿O, öz istəyi ilə danışmır). ﴿Bu, ona tələq edilən bir vəhydir﴾. (ən-Nəcm surəsi, ayə: 3 - 4).

İzzət və Cəlal sahibi Olan Allah digər ayədə belə buyurur:

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ

كَثِيرًا﴾ [الأحزاب ٥٦]

﴿Allahın Elçisi sizlərə – Allaha və Axirət gününə ümidini bağlayanlara və Allahı çox zikr edənlərə gözəl nümunədir﴾. (əl-Əhzab surəsi, ayə: 21).

Sual 7: Uca Allah bizi nə üçün yaratmışdır?

Cavab: Uca Allah bizi, Ona heç bir şeyi şərik qoşmadan, yalnız Ona ibadət etmək üçün yaratmışdır.

Əyləncə və faydasız şeylərə vaxt keçirmək üçün yaratmamışdır.

Uca Allah buyurur:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ [الذاريات ٥٦]

﴿Mən cinləri və insanları ancaq Mənə ibadət etmək üçün yaratdım﴾. (əz-Zəriyət surəsi, ayə: 56).

Sual 8: İbadət nədir?

Cavab: İbadət - Uca Allahın sevib razı qaldığı, zahirdə və batində olan hər bir söz və əməllərin ümumi adıdır.

Zahirdə olan ibadət növlərinə misal: Sübhənallah, Əlhəmdulləh, Allahu Əkbər demək kimi, Allahı dil ilə zikr etmək, namaz qılmaq, Həcc etmək və s.

Batində olan ibadət növlərinə misal: təvvəkül, qorxu, ümid etmək və s.

Sual 9: Bizə ən vacib olan nədir?

Cavab: Bizə ən vacib olan, Uca Allahın tövhididir (yəni: tək Ona ibadət etməkdir).

Sual 10: Tövhidin növləri hansılardır?

Cavab: 1- Rububiyyət tövhidi. Bu, Uca Allahın, tək, heç bir şəriki olmayan, yaradan, ruzi verən, yerin göyün mülkünə sahib olan və işləri idarə edən olmasına iman etməkdir.

2- Uluhiyyət tövhidi. Bu, Uca Allahdan başqasına ibadət etməməklə, ibadətdə Onu təkliyini qəbul etməkdir.

3- Ad və sifətlər tövhidi: Bu, Uca Allahın, Kitab və sünnədə varid olan ad və sifətlərinə heç bir (təhrif) yorum vermədən, (təatil) inkar etmədən, (təşbih) oxşatmadan və (təmsil) bənzətmədən Allaha layiq olan bir şəkildə iman etməkdir.

Üç növ tövhidin dəliliyə gəldikdə isə Uca Allah belə buyurur:

﴿رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا﴾ [مريم ١٥]

﴿O, göylərin, yerin və onların arasında olanların Rəbbidir! Elə isə yalnız Ona ibadət et və Ona ibadətdə səbirli ol! Heç Ona oxşarını tanıyırsanmı?!﴾. (Məryəm surəsi, ayə: 65).

Sual 11: Ən böyük günah hansıdır?

Cavab: Küfr etmək və Uca Allaha şərik qoşmaq

Uca Allah buyurur:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ

﴿إِثْمًا عَظِيمًا﴾ [النساء ٤٨]

﴿Şübhəsiz ki, Allah Özünə şərik qoşulmasını bağışlamaz, bundan başqa (günahları) isə dilədiyi kimsəyə bağışlayar. Allaha şərik qoşan kəs iftira atmaqla böyük bir günah etmiş olur﴾. (ən-Nisa surəsi, ayə: 48).

Sual 12: Allaha şərik qoşmağın (şirkin) nə olduğunu və onun növlərini zikr et.

Cavab: Allaha şərik qoşmaq - ibadətin hər hansı bir növünü Uca Allahdan qeyrisinə sərf etməkdir.

Növləri isə bunlardır:

1- Böyük şirk. Misal olaraq: Uca və Pak Olan Allahdan qeyrisinə dua və ya səcdə etmək, yaxud İzzət və Qüdrət sahibi Olan Allahdan başqasına qurban kəsmək.

2- Kiçik şirk. Misal olaraq: Uca Allahdan qeyrisinə and içmək (and içiləni təzim etmədən içilən and kiçik şirkdir, təzim olarsa, böyük şirk olar), ovsun taxmaq - Ovsun: insanın, hər hansı bir xeyri cəlb etmək və ya hər hansı bir zərərdən qorunmaq üçün üzərindən asdığı bir şeydir. (Əgər bu şeyin xeyir və zərər verdiyinə etiqad edərsə, böyük şirk olar.) Həmçinin kiçik şirkə misal riyadır, məsələn: namaz qılarkən insanların ona baxdığını bildikdə, namazını gözəlləşdirməsi.

Sual 13: Qeybi Uca Allahdan başqa kimsə bilirmi?

Cavab: Qeybi Uca Allahdan başqa heç kim bilmir.

Uca Allah buyurur:

﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ﴾ [النمل ٦٥]

﴿De: “Allahdan başqa göylərdə və yerdə olanların heç biri qeybi bilməz. Onlar nə zaman diriləcəklərini belə bilmirlər﴾. (ən-Nəml surəsi, ayə: 65).

Sual 14: İmanın rükunlarını sadala

Cavab: 1- Uca Allaha iman etmək.

2- Mələklərinə iman etmək.

3- Kitablarına iman etmək.

4- Elçilərinə (peyğəmbərlərinə) iman etmək.

5- Axirət gününə iman etmək.

6- Qədər in xeyr və şər inə iman etmək.

Buna dəlil, İmam Müslimin Səhih əsərində rəvayət etdiyi Cəbrailin -Əleyhissalam- məşhur hədisidir. Belə ki, Cəbrail -

Əleyhissalam- Peyğəmbərdən -sallallahu aleyhi və səlləm- iman barədə soruşaraq belə demişdir: "Mənə iman haqqında xəbər ver". Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- ona belə cavab verdi: "İman sənin, Allaha, Onun mələklərinə, kitablarına, elçilərinə, Axirət gününə və qədər in xeyrinə və şərinə iman gətirməyindir".

Sual 15: İmanın rükunlarını şərh et?

Cavab: 1- Uca Allaha iman:

Səni yaradanın, sənə ruzi verənin Allahın olduğuna və həmçinin Onun, yerin, göyün sahibi və bütün məxluqatı təkdir idarə edən olduğuna iman etməkdir.

O, ibadət olunan İlahdır, Ondan başqa ibadət olunmağa haqqı olan məbud yoxdur.

O, ən əzəmətli, ən böyük və hər bir işində kamil olan Uca Allahdır. Bütün həmd-sənalar, ən gözəl ad və sifətlər yalnız Ona məxsusdur. Onun heç bir şəriki, oxşarı və bənzəri yoxdur. O, bütün bunlardan Pak və Ucadır.

2- Mələkərə iman:

Mələkər - Allahın nurdan, Ona ibadət etmək və Onun əmrlərinə boyun əyərək, tam şəkildə yerinə yetirmək üçün yaratdığı məxluqlardır.

Bu mələklərdən biri də Peyğəmbərlərə vəhy gətirən Cəbraildir -Əleyhissalam-.

3- Kitablara iman:

Bu kitablər - Uca Allahın elçilərə nazil etdiyi kitablardır.

- Quran: Muhəmmədə -sallallahu aleyhi və səlləm- nazil edilmişdir.

- İncil: İsayə -Əleyhissalam- nazil edilmişdir.

- Tövrat: Musayə -Əleyhissalam- nazil edilmişdir.

- Zəbur: Davuda -Əleyhissalam- nazil edilmişdir.

- İbrahim və Musanın səhifələri: İbrahim və Musaya nazil edilmişdir.

4- Elçilərə iman:

Onlar, Uca Allahın, qullarını öyrətmək, onları xeyir və Cənnətlə müjdələmək, həmçinin şərdən çəkəndirmək və Cəhənnəm əzabı ilə qorxutmaq üçün göndərdiyi elçilərdir.

Elçilərin ən fəzilətliyələri: "Ulul-azm" adlanan, möhkəm iradə sahibləri olanlardır. Onlar:

1- Nuh -Əleyhissalam-.

2- İbrahim -Əleyhissalam-.

3- Musa -Əleyhissalam-.

4- İsa -Əleyhissalam-.

5- Muhəmməd -sallallahu aleyhi və səlləm-.

5- Axirət gününə iman:

Axirət günü, insanın öldükdən sonra qəbirdə qaldığı, qiyamət saatının qopduğu, məxluqatın yenidən diriləcəyi, onların haqq-hesab olunacağı, Cənnət əhlinin Cənnətdə öz mənzillərində, Cəhənnəm əhlinin də, Cəhənnəmdə öz mənzillərində yerləşdikləri gündür.

6- Qədər in xeyrinə və şər inə iman:

Qədər: Uca Allahın kainatda baş verən hər bir şeyi bilməsinə, baş vermiş şeyin əvvəlcədən lövhi-məhfuzda yazılmasına və onun Allahın istəyi və yaratması ilə baş verdiyinə iman etməkdir.

Uca Allah belə buyurur:

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ [القمر ١٥]

﴿Biz, həqiqətən də, hər şeyi qədərincə yaratdıq﴾. (əl-Qəmər surəsi, ayə: 49).

- Qədərə imanın dörd mərtəbəsi vardır:

Birinci: Uca Allahın elminə iman etmək. Bu, Allahın hər hansı bir işin həm baş verməzdən əvvəl, həm də baş verdikdən sonra daxil olmaqla əzəldən hər bir şeyi bilməsinə iman etməkdir.

Buna dəlil isə Uca Allahın bu sözləridir:

﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا

تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ [لقمان ٤٧]

﴿Həqiqətən, o Saat haqqında elm yalnız Allahdadır. Yağışı O yağdırır və bətnlərdə olanı O bilir. Heç kəs sabah nə qazanacağını bilə bilməz; heç kəs harada öləcəyini də bilməz. Allah isə, şübhəsiz ki, Biləndir, Xəbərdardır.﴾. (Loğman surəsi, ayə: 34).

İkinci: Allahın yazısına iman etmək. Bu, Uca Allahın, insanın qədərini onun dünyaya göz açmazdan öncə lövhi-məhfuzda yazıldığına və baş verən və baş verəcək hər bir şeyin Allah yanındakı kitabda əvvəlcədən yazılmış olduğuna iman etməkdir.

Buna dəlil isə Uca Allahın bu sözləridir:

﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا

يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلْمَتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ [الأنعام ٦٥]

﴿Qeybin açarları Onun yanındadır, Onları yalnız O bilir. O, quruda və dənizdə nələr olduğunu bilir. Onun xəbəri olmadan yerə düşən bir yarpaq belə yoxdur. Yer qaranlıqlarında elə bir toxum, elə bir yaş və elə bir quru (şey) yoxdur ki, açıq-aydın Yazıda (Lövh-i-Məhfuzda) olmasın﴾. (əl-Ənam surəsi, ayə: 59).

Üçüncü: Allahın istəyinə iman etmək. Bu, baş verən hər bir şeyin Allahın istəyi ilə baş verdiyinə, istər Allahın etdiyi işlər istərsə də məxluqatın etdiyi əməllər Uca Allahın istəyi ilə baş verdiyinə iman etməkdir.

Buna dəlil isə Uca Allahın bu sözləridir:

﴿لِمَن شَاءَ مِنْكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ﴾ ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ [التكوير ٢٨-]

﴿٢٨﴾

﴿Sizlərdən doğru (yolda) olmaq istəyənlər üçün﴾.
﴿Aləmlərin Rəbbi Allah istəməyincə, siz istəyə bilməzsiniz!﴾. (ət-Təkvir surəsi, ayə: 28, 29).

Dördüncü: Allahın yaratdığına iman etmək. Bu, bütün varlıqları Allahın yaratdığına və eyni ilə Allahın, onların kimliklərini, sifətlərini, hərəkətlərini və onlarda olan hər bir şeyi yaratmasına iman etməkdir.

Buna dəlil isə Uca Allahın bu sözləridir:

﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾ [الصافات: ٣٧]

﴿“Axı sizi də, sizin düzəltməyiniz də Allah yaratmışdır”﴾.
(əs-Saffat surəsi, ayə: 96).

Sual 16: Quranın tərifinə nədir?

Cavab: Quran - Uca Allahın kəlamıdır, məxluq deyildir.

Uca Allah buyurur:

﴿وَإِن أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَةَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ

قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [التوبة ١٧]

﴿Əgər müşriklərdən biri səndən aman diləsə, ona aman ver ki, Allahın sözünü eşitsin﴾. (ət-Tovbə surəsi, ayə: 6).

Sual 17: Sünnət nədir?

Cavab: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- dediyi, etdiyi yaxud görüb (inkar etməyərək) susduğu hər bir şey və həmçinin Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- yaradılış və əxlaqi sifətlərinə də sünnət deyilir.

Sual 18: Bidət nədir və onu qəbul etməliyikmi?

Cavab: Bidət, Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- və səhabələrin zamanında dindən olmayan və insanların sonradan dinə gətirdikləri hər bir yenilikdir.

Biz bidəti qəbul etmirik, əksinə onu rədd edirik.

Çünki Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- bu barədə belə buyurmuşdur: "Hər bir bidət zəlalətdir".

Hədisi Əbu Davud rəvayət etmişdir

Buna misal: İbadətdə artıq əməllərə yol vermək. Məsələn: Dəstəmaz alarkən əzaları üç dəfədən artıq yumaq (əgər bu əməlin şəriətdən olduğuna etiqad edərsə, o zaman bidət olar. Lakin bu etiqadı etmədən edərsə, o zaman bəyənilməyən əməl etmiş olar. Bundan əlavə, əgər 3 dəfə yuduqdan sonra yuyulmayan yer qalarsa, o zaman yumaq vacibdir, hətta 3 dəfədən artıq olsa belə) və ya Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- doğum gününü qeyd etmək. Çünki bu barədə nə Peyğəmbərdən -sallallahu aleyhi və səlləm-, nə də səhabələrdən bir şey varid olmamışdır.

Sual 19: Əl-Vələ vəl-bəra (dostluq və düşmənçilik) əqidəsini zikr et.

Cavab: Əl-Vələ - möminləri sevmək və onlara yardım etməkdir.

Uca Allah buyurur:

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾ [التوبة 16]

﴿Mömin kişilərlə mömin qadınlar bir-birinin dostlarıdır﴾. (ət-Tovbə surəsi, ayə: 71).

Əl-Bəra əqidəsi isə, kafirlərə nifrət bəsləmək və onlarla düşmən olmaqdır.

Uca Allah buyurur:

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ كَقَرْنًا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ﴾ [الممتحنة 1]

﴿İbrahim və onunla birlikdə olanlarda sizin üçün gözəl bir nümunə vardır. Onlar öz qövminə dedilər: “Həqiqətən, biz sizdən və sizin Allahdan başqa tapındığınız şeylərdən uzağıq. Biz sizi inkar edirik. Siz bir olan Allaha iman gətirincəyə qədər bizimlə sizin aranızda daim ədavət və nifrət olacaqdır!”﴾. (əl-Mumtəhinə surəsi, ayə: 4).

Sual 20: Uca Allah İslamdan başqa bir din qəbul edirmi?

Cavab: Xeyr, Uca Allah İslamdan başqa heç bir din qəbul etmir.

Uca Allah buyurur:

﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ [آل عمران 85]

﴿İslamdan başqa bir din axtaran şəxsdən, o (din) heç vaxt qəbul olunmaz və o, axirətdə ziyana uğrayanlardan olar﴾. (Ali-İmran surəsi, ayə: 85).

Sual 21: Küfr, həm söz, həm əməl, həm də ki, etiqad ilə olur. Buna misal gətir?

Cavab: Sözdə küfrə misal: Pak Olan Allahı və ya Elçisini - sallallahu aleyhi və səlləm- söymək.

Əməldə misal: Qurana qarşı hörmətsizlik etmək yaxud da, Uca Allahdan qeyrisinə səcdə etmək.

Etiqada misal: Uca Allahdan başqa hər hansı bir məxluqun ibadətə layiq olduğunu yaxud da Uca Allahdan başqa hər hansı bir yaradanın olduğunu etiqad etmək.

Sual 22: Nifaq nədir və onun neçə növü vardır?

Cavab:

1- Böyük nifaq: küfrü gizlədib, imanı göstərməkdir.

Nifaqın bu növü insanı İslamdan xaric edir və bu növ nifaq, böyük küfrdür.

Uca Allah buyurur:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَهُمْ صَابِرِينَ﴾ [النساء ١٣٥]

﴿Həqiqətən, münafıqlar Odun ən aşağı təbəqəsində olacaqlar və sən onlara heç bir köməkçi tapa bilməzsən﴾. (ən-Nisa surəsi, ayə: 145).

2- Kiçik nifaq:

Buna misal: Yalan danışmaq, verilən vədə xilaf çıxmaq və əmanətə xəyanət etmək.

Nifaqın bu növü insanı İslamdan çıxarmır, lakin bunu edən insan günah qazanır və o, cəzalanmağa layiqdir.

Allahın Elçisi -sallallahu aleyhi və səlləm- buyurur: "Münafiqin əlaməti üçdür: Danışdığı zaman yalan danışar. Vəd verdiyi zaman vədinə xilaf çıxar. Ona əmanət edildiyi zaman isə əmanətə xəyanət edər". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 23: Peyğəmbərlərin və elçilərin sonuncusu kimdir?

Cavab: Peyğəmbərlərin və elçilərin sonuncusu Muhəmməddir -sallallahu aleyhi və səlləm-.

Uca Allah buyurur:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ

﴿عَلِيمًا﴾ [الأحزاب ٥٦]

﴿Muhəmməd aranızdakı kişilərdən heç birinin atası deyildir. Lakin o, Allahın Elçisi və peyğəmbərlərin sonuncusudur﴾. (əl-Əhzab surəsi, ayə: 40).

Allahın Elçisi -sallallahu aleyhi və səlləm- isə belə buyurur: "Mən peyğəmbərlərin sonuncusuyam. Məndən sonra peyğəmbər yoxdur".

Hədisi Əbu Davud, Tirmizi və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 24: Möcüzə nədir?

Cavab: Möcüzə - Uca Allahın, peyğəmbərlərinə özlərinin doğruluğunu isbat etmək üçün onlara bəxş etdiyi fəvqəltəbii hallardır. Məsələn:

- Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) üçün ayın iki yerə bölünməsi.

- Musa (Allahın ona salamı olsun) üçün dənizin iki yerə ayrılması, (Musanın ardınca gələn) Firon və onun qoşununun dənizdə batmaqları.

Sual 25: Səhabələr kimlərdir və mən onları sevməliyəmmi?

Cavab: Səhabə - Peyğəmbəri -sallallahu aleyhi və səlləm- görüb, ona iman gətirən və iman üzərinə vəfat edən kimsəyə deyilir.

- Biz onları sevir və onları özümüzə nümunə götürürük. Onlar, peyğəmbərlərdən sonra insanların ən fəzilətliyəridir.

Səhabələrin ən fəzilətliyi: dörd xəlifədir:

Əbu Bəkr (radiyallahu anhu).

Ömər (radiyallahu anhu).

Osman (radiyallahu anhu).

Əli (radiyallahu anhu).

Sual 26: Möminlərin anaları kimlərdir?

Cavab: Onlar - Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- xanımlarıdır.

Uca Allah buyurur:

﴿الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُمْ أَمْتُهُمْ﴾ [الأحزاب ٥١]

﴿Peyğəmbər möminlərə onların özlərindən daha yaxındır. Zövcələri isə möminlərin analarıdır﴾. (əl-Əhzab surəsi, ayə: 6).

Sual 27: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- əhli beytinin üzərimizdə olan haqqı nədir?

Cavab: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- əhli beytinin üzərimizdə olan haqqı, onları sevməyimiz, onları özümüzə dost bilməyimiz, onlara nifrət edənlərə nifrət etməyimiz və onlara olan sevgi, məhəbbət, qayğı və ehtiramımızda ifrata varmamağımızdır. Onlar peyğəmbərimizin xanımları və onun nəslidir.

Sual 28: Müsəlman əmrlərinin üzərimizdə olan haqları nədir?

Cavab: Müsəlman əmrlərinin üzərimizdə olan haqları, onlara ehtiram etməyimiz, Allaha asi olmayan işlərdə onlara itaət edib, əmrlərinə tabe olmağımız, onlara qarşı üsyana qalxmamağımız, onlar üçün Allaha dua etməyimiz və gizləndə onlara nəsihət etməyimizdir.

Sual 29: Möminlərin yurdu haradır?

Cavab: Cənnət. Uca Allah buyurur:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ [محمد: ١٣]

﴿Allah iman gətirib yaxşı işlər görənləri (ağacları) altından çaylar axan Cənnət bağlarında yerləşdirər﴾. (Muhəmməd surəsi, ayə: 12).

Sual 30: Kafirlərin yurdu haradır?

Cavab: Cəhənnəm. Uca Allah buyurur:

﴿فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ۗ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ﴾

[البقرة ٢٤]

﴿Yanacağı insanlardan və daşlardan olan, kafirlər üçün hazırlanmış oddan (Cəhənnəmdən) çəkinin!﴾. (əl-Bəqərə surəsi, ayə: 24).

Sual 31: Qorxu nədir? Ümid nədir? Bunun dəlili nədir?

Cavab: Qorxu - Uca Allahdan və Onun əzabından qorxmaqdır.

Ümid isə Uca Allahın savabına, Onun bağışlamasına və rəhmətinə ümid bəsləməkdir.

Dəlil isə Uca Allahın bu sözləridir:

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ

إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا﴾ [الإسراء ٥٧]

﴿Onların yalvardıqları tanrıların özləri də Rəbbinə – hansı daha yaxın olacaq deyə vəsilə axtarırlar, Onun rəhmətini umurlar, əzabından qorxurlar. Həqiqətən, Rəbbinin əzabından qorunmaq gərəkdir﴾. (əl-İsra surəsi, ayə: 57). Uca Allah buyurur:

﴿نَبِيٌّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ (وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ﴾ [الحجر ١٨-١٩]

﴿Qullarıma xəbər ver ki, Mən, Bağışlayanam, Rəhmliyəm. Əzabım isə üzücü əzabdır﴾. (əl-Hicr surəsi, ayə: 49 - 50).

Sual 32: Uca Allahın bəzi ad və sifətlərini zikr et.

Cavab: Allah, ər-Rəbb, ər-Rahmən, əs-Səmi, əl-Bəsir, əl-Alim, ər-Razzəq, əl-Həyy, əl-Azim və s. bu kimi Uca Allahın gözəl ad və uca sifətlərini zikr etmək olar.

Sual 33: Bu adları şərh et.

Cavab: Allah. Bu adın mənası: Onun heç bir şəriki olmayan, haqq olaraq ibadət olunan İlah deməkdir.

ər-Rəbb. Yəni: Yaradan, sahib olan, ruzi verən və idarə edən tək Pak olan Allah.

əs-Səmi: Eşitməyi hər bir şeyti əhatə edəndir. O, müxtəlifliyindən və növündən aslı olmayaraq bütün səsləri eşidəndir.

əl-Basir: O, hər bir şeyi görəndir. O, böyük və kiçikliyindən aslı olmayaraq hər bir şeyi görür.

əl-Alim: Uca Allahın elmi, hər bir şeyi keçmiş, indisi və gələcəylə birlikdə əhatə etmişdir.

ər-Rəhman: Onun rəhməti hər bir məxluq və canlıni əhatə etmişdir. Bütün qullar və məxluqat Onun rəhməti altındadır.

ər-Razzaq: İnsan, cin və hə bir canlı daxil olmaqla bütün məxluqatın ruzisini Öz üzərinə götürən Uca Allahdır.

əl-Həyy: O, heç vaxt ölməz, diri olan Uca Allahdır. Yaratdığı hər bir məxluq isə öləcəkdir.

əl-Azim: O, adlarında, sifətlərində və fellərində bütün kamilliyi və əzəməti Özündə cəm edən Uca Allahdır.

Sual 34: Müsəlman alimlərinin üzərimizdə olan haqqlar nələrdir?

Cavab: Biz onlara sevgi bəsləyirik. Şəri və müasir məsələrdə şəriətin hökmünü bilmək üçün onlara müraciət edirik və daima onları xeyirlə anırıq. Onlara dil uzadanlar isə haqq yoldan azan kəslərdir.

Uca Allah buyurur:

﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾

[المجادلة ١٧]

﴿Allah sizdən iman gətirənlərin və özlərinə elm verilmiş kimsələrin dərəcələrini ucaldır. Allah nə etdiklərinizdən xəbərdardır.﴾. (əl-Mucadilə surəsi, ayə: 11).

Sual 35: Uca Allahın övliyaları (dostları) kimlərdir?

Cavab: Onlar - Allahdan qorxan, təqva sahibi olan möminlərdir.

Uca Allah buyurur:

﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ) [يونس ٦٢-٦٣]

﴿Şübhəsiz ki, Allahın dostlarının heç bir qorxusu yoxdur və onlar kədərlənməyəcəklər. Onlar iman gətirmiş və (Allahdan) qorxmuşlar﴾. (Yunus surəsi, ayə: 62 - 63).

Sual 36: İman söz və əməldir.

Cavab: İman - söz, əməl və etiqaddır.

Sual 37: İman artır və azalır.

Cavab: İman itaətlə artır və asiliklə azalır.

Uca Allah buyurur:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا

وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ [الأنفال ١٠٦]

﴿Möminlər ancaq o kəslərdir ki, Allah anıldığı zaman onların qəlbi qorxuya düşər, Onun ayələri onlara oxunduqda imanları artar, yalnız öz Rəbbinə təvəkkül edər﴾. (əl-Ənfal surəsi, ayə: 2).

Sual 38: Ehsan nədir?

Cavab: Ehsan - sənin Allaha sanki Onu görürmüşsən kimi ibadət etməndir. Lakin sən Onu görməsən də, (şübhəsiz) ki, O səni görür!

Sual 39: Əməllər Pak Olan Allah qatında nə vaxt qəbul olunur?

Cavab: İki şərt əsasında:

- 1- Əgər əməl, xalis olaraq Uca Allahın rizası üçün edilərsə.
- 2- Əgər əməl, Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- sünnetinə müvafiq olarsa.

Sual 40: Uca Allaha təvəkkül etmək nə deməkdir?

Cavab: Bu, səbəblərdən yarışmaqla, xeyirlərə çatmaq və zərərlərdən qorunmaqda işləri Uca Allaha həvalə etməkdir.

Uca Allah buyurur:

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَىٰ اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ [الطلاق ٧٥]

﴿Kim Allaha təvəkkül etsə, (Allah) ona kifayət edər﴾. (ət-Talaq surəsi, ayə: 3).

﴿Allah ona kifayət edər﴾, yəni: Allah ona bəs edər.

Sual 41: Yaxşılığı əmr etmək və pislikdən çəkəndirmək vacibliyi nə deməkdir?

Cavab: Yaxşılığı əmr etmək - İzzət və Qüdrət sahibi Olan Allaha itaət olan hər bir şeyi əmr etmək anlamıdır. Pislikdən çəkəndirmək isə İzzət və Qüdrət sahibi Olan Allaha asilik hesab olunan hər bir şeyi qadağan etmək anlamıdır.

Uca Allah buyurur:

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾

[آل عمران ١١٠]

﴿Siz insanlar arasında üzə çıxarılmış ən xeyirli ümmətsiniz. Siz yaxşı işlər görməyi əmr edir, pis əməlləri qadağan edir və Allaha iman gətirirsiniz﴾. (Ali-İmran surəsi, ayə: 110).

Sual 42: Əhli Sünnət val-Cəmaat kimlərdir?

Cavab: Onlar, söz, əməl və etidaqda Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- və onun səhabələrinin yoluna tabe olan kimsələrdir.

Onların "Əhli Sünnət" adlanmalarının səbəbi: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- sünnətinə tabe olub, bidətdən uzaq olduqlarına görədir.

"Val-Cəmaat" adlanmalarının səbəbi isə: haqq üzərində cəm olub, onda ixtilafa düşmədiklərinə görədir.

Fiqh bölümü

Sual 1: Təharətin (təmizliyin) tərifi nədir?

Cavab: Təharət - hədəsin (təharətin şərt olduğu ibadətləri yerinə yetirməyə mane olan vəsfin) aradan qaldırılması və natəmiz bir şeyin yox olmasıdır.

Natəmiz bir şeyin təmizlənməsi, yəni: müsəlmanın onun bədənindən, paltarından, bir məkandan və ya namaz qıldığı yerdən nəcasəti aradan qaldırması deməkdir.

Hədəsi (təharətin şərt olduğu ibadətləri yerinə yetirməyə mane olan vəsfi) aradan qaldırmaq, yəni: təmiz su ilə dəstəmaz yaxud qüsl almaqla, su olmadıqda və ya üzürlü səbəbə görə sudan istifadə etmək mümkün olmadıqda təyəmmüm etməklə olur.

Sual 2: Nəcasət dəyən yer necə təmizlənməlidir?

Cavab: Həmin yer nəcasətdən təmizlənməyə qədər su ilə yuyulmalıdır.

Amma itin su içdiyi qabın təmizlənməsinə gəldikdə isə həmin qab, yeddi dəfə yuyulmalı, bunların birincisi isə torpaqla olmalıdır.

Sual 3: Dəstəmazın fəziləti nədir?

Cavab: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- buyurur: "Müsəlman (yaxud mömin) bir şəxs dəstəmaz aldığı zaman üzünü yuduqda, gözləri ilə gördüyü hər bir günah su ilə (yaxud suyun son damlasıyla) bərabər üzündən çıxar. Əllərini yuduqda, əlləri ilə etdiyi hər bir günah su ilə (yaxud suyun son damlasıyla) bərabər əllərindən çıxar. Ayaqlarını yuduqda, ayaqları ilə getdiyi hər bir günah su ilə (yaxud suyun son damlasıyla) bərabər ayaqlarından çıxar. Nəhayət o bəndə günahlardan təmizlənmiş halda olar".

Bu hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 4: Sən necə dəstəmaz alırsan?

Cavab: Əllər üç dəfə yuyulur.

Üç dəfə madmada, istinşaq və istinsar etmək.

Madmada, yəni: suyu ağızda dövr etdirdikdən sonra ifraz etmək.

İstinşaq, yəni: sağ əli ilə suyu, hava ilə birgə buruna çəkmək.

İstinsar, yəni: suyu burnuna çəkdikdən sonra sol əli ilə suyu burnundan ifraz etmək.

Sonra üzünü üç dəfə yumaq.

Sonra əlləri üç dəfə dirsəklərə qədər yumaq.

Sonra əllərini irəli-geri aparıb gətirməklə başa (bir dəfə) məsh çəkmək. Sonra qularlara (bir dəfə) məsh çəkmək.

Bundan sonra isə ayaqları topuqlara qədər üç dəfə yumaq.

Dəstəmazın belə alınması daha kamildir. Çünki Buxari və Müslimdə, Osman ibn Affanın və Abdullah bin Zeydin, həmçinin başqalarının rəvayət etdikləri hədisdə, Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dəstəmaz aldığı rəvayət edilmişdir. Buxarının və başqalarının rəvayət etdikləri hədisdə, Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- dəstəmazı bir dəfə, başqa rəvayətdə isə iki dəfə aldığı rəvayət edilmişdir. Yəni: Bir rəvayətdə Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- dəstəmaz əzalarını bir dəfə yumuşdur, başqa rəvayətdə isə iki dəfə yumuşdur.

Sual 5: Dəstəmazın fərzləri hansılardır? Onları sadala.

Cavab: Dəstəmazın fərzləri o əməllərdir ki, müsəlman onlardan hər hansı biri tərک edilərsə, onun dəstəmazı səhih sayılmaz.

1- Ağız və burun daxil olmaqla üzünü yumaq.

2- Əlləri dirsəklərə qədər (dirsəklər daxil olmaqla) yumaq.

3- Qulaqlar daxil olmaqla başı məsh etmək.

4- Ayaqları topuqlara qədər yumaq.

5- Bu əzaları tərtiblə yumaq. Yəni: Dəstəmaz alarkən birinci üz, sonra əllər, sonra başa məsh çəkmək, daha sonra isə ayaqlar yuyulmalıdır.

6- Ardıcılıq. Yəni: Dəstəmaz alarkən fasilə vermədən, əzalardan dəstəmazın suyu qurumazdan öncə dəstəmaz əzalarını yuyub bitirmək.

Məsələn: Əgər dəstəmazı yarıya qədər alıb, qalan yarısını isə başqa vaxt alarsa, bu zaman dəstəmaz səhih sayılmaz.

Sual 6: Dəstəmazın sünnətləri hansılardır? Onları sadala.

Cavab: Əgər insan dəstəmaz alarkən, dəstəmazın sünnətlərini edərsə, əlavə savab qazanar, əgər bu sünnətləri tərk edərsə, günah qazanmaz və dəstəmazı da doğru sayılar. Dəstəmazın sünnətlərinin sayı səkkizdir. Bunlar aşağıdakılardır:

- 1- Dəstəməza başlamazdan öncə "Bəsmələ" demək.
- 2- Misvakdan istifadə etmək.
- 3- Əlləri biləklərə qədər yumaq.
- 4- Barmaqların arasını yumaq.
- 5- Dəstəmaz əzalarını iki və ya üç dəfə yumaq.
- 6- Dəstəmaz alarkən sağdan başlamaq.
- 7- Dəstəmazdan sonra zikr etmək:

أشهد أن لا إله إلا الله، وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله
[Əşhədu ən lə iləhə illəllahu vahdəhu lə şərikə ləhu va əşhədu ənnə Muhəmmədən abduhu va Rasuluhu] «Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa haqq məbud yoxdur. O təkdir. Onun şəriki yoxdur. Həmçinin şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir!».

- 8- Bundan sonra iki rükət namaz qılmaq.

Sual 7: Dəstəməzi pozan amilləri bir-bir say?

Cavab: Öndən və arxadan çıxan hər bir şey dəstəməzi pozur. Yəni: yel də daxil olmaqla, kiçik və ya böyük təharətə çıxmaq insanın dəstəməzini batil edir.

Yuxu, insanın dəli olması yaxud özündən getməsi.

Dəvə əti yemək.

Heç bir maneə olmadan ön və ya arxa övrətə toxunmaq.

Sual 8: Təyəmmüm nədir?

Təyəmmüm: Su olmadıqda və ya sudan istifadə etməyə qadir olmadığı zaman təmizlənmək üçün təmiz torpaq və ya yer üzünün torpaq cinsindən olan təmiz vasitələrindən istifadə etmək.

Sual 9: Təyəmmüm necə edilir?

Cavab: Təyəmmüm, iki əlin ovuc nahiyəsi ilə bir dəfə torpağa vurduqdan sonra onları üzə və əlin üst nahiyəsinə (əvvəlcə sol əlin ovucunu sağ əlin üstünə sonra sağ əlin ovucunu sol əlin üstünə) bir dəfə sürtməklə edilir.

Sual 10: Təyəmmümü pozan amillər hansılardır?

Cavab: 1- Dəstəməzi pozan hər bir amil.

2- Suyun mövcud olması.

Sual 11: Xüf və corab nədir və onların üzərinə məsh edilirmi?

Cavab: Xüf - dəridən hazırlanır ayağa geyinilir.

Corab isə dəridən olmayan ayağa geyinilən geyimdir.

Ayaqları yumaq əvəzinə xüf və corablar (ayaq dərisi görsənməyən qalın corablar) üzərinə məsh etmək caizdir.

Sual 12: Xüflərə məsh etməyin hikmətini zikr et.

Cavab: Soyuq və qış aylarında və həmçinin səfərdə olarkən ayaqları çıxarıb yumaq çətin və məşəqqətli olduğuna görə insanlar üçün bir asanlıq və rahatlıqdır.

Sual 13: Xüflərə məsh etməyin doğru olma şərtləri hansılardır?

Cavab: 1- Xüflərin təharətdən sonra geyinilməsi. Yəni: Xüflərin dəstəmaz aldıqdan sonra geyinilməsi.

2- Xüflərin təmiz olması. Nəcasətə bulaşmış xüfə isə məsh etmək caiz deyildir.

3- Xüflərin, dəstəmazda yuyulması fərz olan ayaq nahiyəsini tam şəkildə örtməsi.

4- Xüf və corablara edilən məshin, şəriətin icazə verdiyi müddət ərzində edilməsi. Şəriət bu müddətin, səfərdə olmuyan şəxs üçün bir gün və bir gecə, müsafir kimsə üçün isə üç gün və üç gecə olduğunu təyin etmişdir.

Sual 14: Xüflərə necə məsh edilir?

Cavab: Xüflərə məsh etmə qaydası belədir: Dəstəmaz alarkən iki yaş əlin barmaqlarını, iki ayaq barmaqlarının üzərinə qoyaraq baldır nahiyəsinə qədər yuxarı çəkilir. Sağ ayağa, sağ əl ilə sol ayağa isə sol əli ilə məsh edilir. Məsh edərkən əl barmaqlar bir-birindən aralı tutulmalı və məsh bir dəfədən artıq edilməməlidir.

Sual 15: Xüflərə məshi pozan amillər hansılardır?

Cavab: 1- Məsh müddətinin bitməsi. Şəriətin icazə verdiyi məsh müddəti bitdikdən sonra xüflərə məsh etmək caiz deyildir. Bu müddət, muqim (səfərdə olmuyan) kimsə üçün bir gün və bir gecə, müsafir olan şəxs üçün isə üç gün və üç gecədir.

2- Xüflərin ayaqdan çıxarılması. Əgər insan xüflərin və ya corabların üzərinə məsh etdikdən sonra xüf və ya corabları ayağından çıxarsa, yenidən dəstəmaz almaq istədikdə xüf və ya corabların üzərinə məsh edə bilməz.

Sual 16: Namaz sözünün mənası nədir?

Cavab: Namaz - Xüsusi söz və əməllərdən ibarət, təkbir (Allahu əkbər sözü) ilə başlayıb, salam (əs-Sələmu aleykum və rahmatullah sözü) ilə qurtaran, Allaha edilən bir ibadətin adıdır.

Sual 17: Namazın hökmü nədir?

Cavab: Namaz qılmaq hər bir müsəlmana vacibdir.

Uca Allah buyurur:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا﴾ [النساء ٤٣]

﴿Həqiqətən namaz möminlərə müəyyən olunmuş vaxtlarda vacib edilmişdir﴾. (ən-Nisa surəsi, ayə: 103).

Sual 18: Namazı tərk etməyin hökmü nədir?

Cavab: Namazı tərk etməyin hökmü küfürdür. Çünki bu barədə Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "Bizimlə onlar arasındakı əhd namazdır. Kim namazı tərk etsə, artıq küfr etmişdir". Hədisi İmam Əhməd, Tirmizi və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 19: Bir gecə və gündüz ərzində müsəlmana necə vaxt namaz qılmaq fərzdir və hər bir namaz necə rükətdən ibarətdir?

Cavab: Müsəlmana bir gecə və gündüz ərzində beş vaxt namaz qılmaq fərz edilmişdir. Bu namazlar isə bunlardır: Fəcr (sübh) namazı, iki rükətdir. Zöhr namazı, dörd rükətdir. Əsr namazı, dörd rükətdir. Məğrib namazı, üç rükətdir. İşa namazı, dörd rükətdir.

Sual 20: Namazın şərtlərini sadala!

Cavab: 1- İslam (müsəlman olmaq). Kafirdən namaz qəbul olunmaz.

2- Ağıllı olmaq. Dəliddən namaz qəbul edilməz.

3- Halalı haramdan, yaxşını pisdən ayırmağa qadir olmaq. Bu seçimi edə bilməyən az yaşlıdan namaz qəbul edilməz.

- 4- Niyyyət etmək.
- 5- Namaz vaxtının daxil olması.
- 6- Dəstəmazlı olmaq.
- 7- Bədən və ya paltarın nəcasətdən təmiz olması.
- 8- Övrət sayılan yerlərin örtülməsi.
- 9- Qibləyə yönəlmək.

Sual 21: Namazın rükunlarını say?

Cavab: Namazın on dörd rükunu vardır. Bunlar aşağıdakılardır:

- 1- Ayaq üstə dayanmağa qadir olan insanın namazda ayaq üstə durması.
 - 2- Təkbiratul-ehram. Yəni, namazın əvvəlində: «الله أكبر» "Allahu Əkbər" demək.
 - 3- Fatihə surəsini oxumaq.
 - 4- Rükü etmək. Rükü edərkən bel düz tutulmalı və baş isə bel ilə bərabər səviyyədə edilməlidir.
 - 5- Rükudan qalxmaq.
 - 6- Rükudan qalxdıqdan sonra beli düz tutmaq.
 - 7- Səcdə etmək. Səcdə edərkən alını, burnu, iki ovucu, iki dizləri və iki ayağın barmaqlarını yerə birləşdirmək.
 - 8- Səcdədən qalxmaq.
 - 9- İki səcdə arasında oturmaq.
- Bu halda sünnət, sol ayağı yerə qoyaraq onun üzərində oturmaq, sağ ayağı isə dik tutub, qibləyə tərəf yönəltməkdir.
- 10- Arxayınılıqla etmək. Bu, hər bir feli rüknu icra edərkən tələsmədən sakit halda yerinə yetirməkdir.
 - 11- Axırncı təşəhhüd duasını oxumaq.
 - 12- Axırncı təşəhhüd duası üçün oturmaq.
 - 13- Sağ və sol tərəfə: «السلام عليكم ورحمة الله» "əs-Sələmu aleykum və rahmatullah" deyərək salam vermək.

14- Bu rüknların hamısı tərtiblə, yəni, bir-birinin ardınca-yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi etmək. Əgər qəsdən rüku etməzdən öncə səcdə edərsə, həmən rükət batil olar. Əgər səhvən edərsə, bu zaman qalxıb rükü etməli sonra isə səcdə etməlidir.

Sual 22: Namazın vaciblərini qeyd et.

Cavab: Namazın səkkiz vacibi vardır. Bunlar aşağıdakılardır:

1- Təkbiratul-ehramdan başqa olan təkbirlər.

2- İmam və tək namaz qılan insanın başını rükudan qaldırdıqda:

« سمع الله لمن حمده »

[Səmi Allahu limən həmidəh] "Allah Ona həmd edəni eşitdi!"
- zikrini demək.

« ربنا ولك الحمد »

3- [Rabbənə və ləkəl-həmd], "Ey Rəbbimiz! Sənə həmd olsun!"
- zikrini demək.

4- Rükuda bir dəfə:

« سبحان ربي العظيم »

[Subhənə rabbiyəl-azim], "Böyük Rəbbim pak və müqəddəsdir!" - zikrini demək.

5- Səcdədə bir dəfə:

« سبحان ربي الأعلى »

[Subhənə Rabbiyəl-Əla], "Ən Uca Rəbbim pak və müqəddəsdir!" - zikrini demək.

6- İki səcdə arasında:

« رب اغفر لي »

[Rabbiğ-fir li] "Rəbbim, məni bağışla! Rəbbim, məni bağışla!"
- zikrini demək.

7- Birinci təşəhhüd duasını oxumaq.

8- Birinci təşəhhüd duası üçün oturmaq.

Sual 23: Namazın sünnetləri hansılardır?

Cavab: Namazın on bir sünneti var. Bunlar aşağıdakılardır:

1- Təkbiratul-ehram etdikdən sonra

«سبحانك اللهم وبحمدك، وتبارك اسمك، وتعالى جدك، ولا إله غيرك»

[Subhənəkə Allahummə və bihəmdikə və təbarəkəsmukə və təalə cəddukə və lə iləhə ğayrukə] "Allahım! Sən pak və müqəddəssən. Sənə həmd olsun. Sənin adın mübarək, əzəmətin ucadır. Səndən başqa məbud yoxdur!" - zikrini demək. Bu duaya "İstiftah" (açılış) duası deyilir.

2- Fatihə surəsini oxumazdan əvvəl

«أعوذ بالله من الشيطان الرجيم»

[Əuzu billəhi minəş-şeytanir-racim] "Lənətlənmiş şeytandan Allaha sığınırım!" - zikrini demək.

«بسم الله الرحمن الرحيم»

3- [Bismilləhir-rahmənil-rahim] "Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə" ayəsini oxumaq.

4- Fatihə surəsini oxuduqdan sonra "Amin" demək.

5- Fatihə surəsini oxuyub qurtardıqdan sonra hər hansı bir surəni oxumaq.

6- İmamın qiraəti səslə oxuması.

7- Rükudan qaxıb

«ربنا ولك الحمد»

[Rəbbənə və ləkəl-həmd], "Ey Rəbbimiz! Sənə həmd olsun" - zikrini dedikdən sonar

«ملء السموات وملء الأرض، وملء ما شئت من شيء بعد»

[Miləs-səməvati və miləl-ərdi və milə mə şitə min şeyin bədu] "Göylər dolusu, yer dolusu və bundan sonra dilədiyiniz şeylər dolusu (Sənə həmd ol-sun)".

8- Rükuda bir dəfədən artıq zikr etmək. Yəni: Rükuda iki, üç və yaxud daha çox sayda zikr etmək.

9- Səcdədə bir dəfədən artıq zikr etmək.

10- İki səcdə arasında bir dəfədən artıq:

«رب اغفر لي»

[Rabbiğ-fir li] "Rəbbim, məni bağışla!" - zikrini demək.

11- Axırını təşəhhüddə Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- və Onun ailəsinə salavat və xeyir dua etmək və ondan sonra dua etmək.

Hərəkətlə olan sünətlər. Buna namazın zahiri görünüşüdə deyilir. Bunlar aşağıdakılardır:

1- Əlləri təkbiratul-ehramda qaldırmaq.

2- Əlləri rüku etdikdə qaldırmaq.

3- Əlləri rükudan qalxdıqda qaldırmaq.

4- Rükudan qalxdıqdan sonra əlləri aşağı salmaq.

5- Sağ əli sol əlin üzərinə qoymaq.

6- Səcdə yerinə baxmaq.

7- Qiyamda olan zaman iki ayağın arasını ayırmaq.

8- Rükuda olduqda iki əlin barmaqlarını aralayıb dizləri əllər ilə tutmaq, rüku halında başı və beli bir səviyyədə düz tutmaq.

9- Səcdə əzalarını yerə bir birləşdirmək.

10- Qollarını yanından, qarnını budlardan, budları baldırlardan, baldırlar dizlərindən aralı tutmaq. Səcdədə olarkən ayaqları dik tutmaq, ayaq barmaqlarını yerə birləşdirərək, barmaqların arasını açıq saxlamaq və əllərini çiyinləri bərabərinə qoyub, barmaqların arasını aralı və qibləyə tərəf düz tutaraq saxlamaq.

11- İki səcdə arasında və birinci təşəhhüddə, sol ayağı yerə sərərək onun üzərində oturmaq, sağ ayağı isə dik tutub, qibləyə

tərəf yönəldilmiş halda sol ayağı üstündə oturmaq. Axırını təşəhhüddə isə sağ ayağını dik tutub, barmaqlarını isə qibləyə yönəldilmiş halda saxlayaraq, sol ayağını sağ tərəfindən çıxarıb, sol ombasının üzərində oturmaq.

12- İki səcdə arasında və həmçinin təşəhhüd duasını oxuduqda əlləri, barmaqların arasını aralı və qibləyə tərəf düz tutaraq saxlamaq, təşəhhüd duasını oxuduqda isə adsız və çəçələ barmağını qatlayıb baş barmaqla orta barmağını dairəvi halqa halında saxlayıb, Allahı zikr etdikdə şəhadət barmağı ilə işarə etmək.

13- Salam verdikdə üzü sağ və sol tərəf çevirmək.

Sual 24: Namazı batil edən amilləri sadala!

Cavab: (1) Namazın hər hansı bir rükununu və ya şərtlərindən hər hansı bir şərtini tərk etmək.

(2) Namazda qəsdən danışmaq.

(3) Namazda yemək və içmək.

(4) Namazda ardıcıl çoxlu hərəkət etmək.

(5) Namazın vaciblərindən hər hansı birini qəsdən tərk etmək.

Sual 25: Müsəlman necə namaz qılmalıdır?

Cavab: Namazın qılınma qaydası.

1- Sağa, sola və ya arxaya çevrilmədən, bütün bədəni ilə qibləyə tərəf yönəlmək.

2- Sonra qılmaq istədiyi namaz üçün dil ilə deyil, qəlbi ilə niyyət etməlidir.

3- Sonra təkbiratul-ehram edərək (الله أكبر) "Allahu Əkbər" deyib, əllərini çiyinləri bərabərində qaldırmalıdır.

4- Sonra sağ əlini sol əlinin üstünə qoyaraq, sinəsinin üzərində tutmalıdır.

5- Sonra İstiftəh duasını oxuyaraq deyir:

«اللهم باعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب، اللهم نقني من خطاياي كما يُنقى الثوب الأبيض من الدنس، اللهم اغسلني بالماء والثلج والبرد»

[Allahummə bəid beyni va beynə xata-yəyə kəmə bəadtə beynəl-məşriqi vəl-məğribi, Allahummə nəqqini min xata-yəyə kəmə yunəqqas-saubul-əbyədu min-əd-dənəsi. Allahumməğsilni min xatayəyə bis-səlci val-məi val-bərədi] "Allahım! Məğriblə məşriqin arasını uzaqlaşdırdığın kimi məni də günahlarımdan uzaqlaşdır! Allahım! Ağ paltar kirdən təmizləndiyi kimi məni də günahlarımdan təmizlə! Allahım! Mənim günahlarımı qar, su və dolu ilə yu!".

Yaxud da:

«سبحانك اللهم وبحمدك، وتبارك اسمك، وتعالى جدك، ولا إله غيرك»

[Subhənəkə Allahummə va bihəmdikə va təbarəkəsmukə və təalə cəddukə və lə iləhə ğayrukə] "Pak və müqəddəs (nöqsansız) və Həmd sahibi olan Allahım! Adın mübarək, və əzəmətin ucadır, Səndən başqa ibadətə və itaətə layiq haqq məbud yoxdur!".

6- Sonra Şeytanın şərindən Allaha sığınaraq belə deyir:

«أعوذ بالله من الشيطان الرجيم»

[Əuzu billəhi minəş-şeytanir-ra-cim] "Lənətlənmiş şeytandan Allaha sığınır-ram!".

7- Sonra

«بسم الله الرحمن الرحيم»

[Bismilləhir-rahmənir-rahim] "Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə" deyərək fatihə surəsini oxuyur:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ﴿الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ [الفاتحة ﴿١﴾-﴿٧﴾]

﴿1- [Bismilləhir-rahmənil-rahim] ﴿Mərhmətli və Rəhmli Allahın adı ilə﴾. 2- [Əlhəmdü lilləhi Rəbbil-ələmin] ﴿Həmd olsun ələmlərin Rəbbi Allaha﴾. 3- [ər-Rahmənil-Rahim] ﴿Mərhmətli və Rəhmliyə﴾. 4- [Məliki yəumid-din] ﴿Haqq-hesab gününün Hökmdarına!﴾. 5- [İyyəkə nə'budu və iyyəkə nəstəin] ﴿Biz yalnız Sənə ibadət edir və yalnız Səndən kömək diləyirik﴾. 6- [İhdinəs-siratəl-mustəqim] ﴿Bizi doğru yola yönəlt –﴾. 7- [Siratal-ləzinə ən-əmtə aleyhim ğayril-mağdubi aleyhim valad-dallin] ﴿nemət bəxş etdiyin şəxslərin yoluna, qəzəbə uğramışların və azmışların (yoluna) deyil!﴾. (əl-Fatihə surəsi, ayə: 1-7).

Fatihə surəsini oxuyub qurtardıqdan sonra «آمين» [Amin]. Yəni: Allahım cavab ver!- deyir.

8- Sonra Qurandan ona asan sürəni oxuyur. Fəcr namazının qiraətini isə uzun edir.

9- Sonra rüku edir. Yəni: Uca Allaha təzim əlaməti olaraq belini Allah üçün əyir. Rüku edərkən təkbir edib, (الله أكبر) "Allahu Əkbər" deyib, əllərini çiyinləri bərabərində qaldırmalıdır. Bu vəziyyətdə oldarkən, iki əlin barmaqlarını aralayıb dizləri üzərinə qoymaq, rüku halında başı və beli bir səviyyədə düz tutmaq sünnədir.

10- Rükuda üç dəfə:

«سبحان ربي العظيم»

[Subhənə rabbiyəl-azim], "Böyük Rəbbim pak və müqəddəsdir!" - zikrini deməlidir. Bu zikri dedikdən sonar

«سبحانك اللهم ربنا وبحمدك، اللهم اغفر لي»

[Subhənəkə Allahummə Rəbbənə və bihəmdikə, Allahumməğfirli], "Allahım! Sən pak və müqəddəssən. Ey Rəbbimiz! Sə-nə həmd olsun. Allahım, məni bağışla!"- zikrini deməsi yaxşıdır.

11- Sonra

«سمع الله لمن حمده»

[Səmi Allahu limən həmidəh] "Allah Ona həmd edəni eşitdi!" - zikrini deyərək başını rükudan qaldırır. Bu zaman əllərini çiyinləri bərabərində qaldırmalıdır. İmamın arxasında namaz qılan kimsə isə [Səmi Allahu limən həmidəh] zikrini demir, o, bu zikrin əvəzinə

«ربنا ولك الحمد»

[Rabbənə və ləkəlhəmd] "Ey Rəbbimiz! Sənə həmd olsun!" - zikrini deməlidir.

12- Rükudan qalxıb belini düz tutduqdan sonra

«ربنا ولك الحمد، ملء السماوات والأرض، وملء ما شئت من شيء بعد»

[Rabbənə və ləkəlhəmd. Miləssəməvati və milələrdi və milə mə şitə min şeyin bədu] "Ey Rəbbimiz! Sənə həmd olsun. Göylər dolusu, yer dolusu və bundan sonra dilədiyiniz şeylər dolusu (Sənə həmd ol-sun)" - zikrini deməlidir.

13- Sonra (الله أكبر) "Allahu Əkbər" deyərək birinci səcdəni etməlidir. Səcdə yeddi əza üzərində edilməlidir. Bu əzalar aşağıdakılardır: Alın, burun, iki əl, iki diz, ayaq barmaqlarının ucları. Səcdə edərkən qollarını yanından ayırmalı, dirsəklərini yerə sərməməli və barmaqlarının ön hissələrini qibləyə tərəf yönəltməlidir.

14- Səcdədə üç dəfə:

«سبحان ربي الأعلى»

[Subhənə RəbbiyəlƏla] "Ən Uca Rəbbim pak və müqəddəsdir!" - zikrini deməlidir. Bu zikri dedikdən sonra

«سبحانك اللهم ربنا وبحمدك، اللهم اغفر لي»

[Subhənəkə Allahummə Rabbənə və bihəmdikə, Allahumməğfirli], "Allahım! Sən pak və müqəddəssən. Ey

Rəbbimiz! Sənə həmd olsun. Allahım, məni bağışla!"- zikrini deməsi yaxşıdır.

15- Sonra (الله أكبر) "Allahu Əkbər" deyərək başını səcdədən qaldırır.

16- Sonra iki səcdə arasında sol ayağı üzərində oturur, sağ ayağını düz tutur, sağ əlini sağ budunun dizinə yaxın məsafədə qoyur, adsız və çəçələ barmağını qatlayıb, şəhadət barmağını dua etdikdə qaldırır və hərəkət etdirir, baş barmaqla orta barmağını dairəvi halda saxlayıb və sol əlinin barmaqlarının arasını aralı qoyaraq sol budunun dizinə yaxın məsafədə tutmalıdır.

17- Və iki səcdə arasında oturaraq belə deyir:

«رب اغفر لي، وارحمني، واهدني، وارزقني، واجبرني، وعافني»

[Rabbiğfir li, varhəmni, vahdini, varzuqni, vacburni, va afini]
"Rəbbim, məni bağışla, mənə rəhm et, məni doğru yola yönəlt, mənə ruzi yetir, mənə lütf et və mənə salamatlıq ver!".

18- Sonra birinci səcdəni etdiyi kimi ikinci səcdəni də edir, birinci səcdədə dediyi zikrləri və etdiyi hərəkətləri eyni ilə ikinci səcdədə də təkrar edir və səcdə etdikdə təkbir yəni "Allahu Əkbər"- deyir.

19- Sonra "Allahu Əkbər" deyərək, ikinci səcdədən ayağa qalxır. İkinci rükəti də birinci rükəti qıldığı kimi qılır. İstiftah (açılış) duası istisna olmaqla, birinci rükətdə dediyi zikrləri və etdiyi hərəkətləri eyni ilə ikinci rükətdə də təkrar edir.

20- İkinci rükəti qurtardıqdan sonra "Allahu Əkbər" deyərək, iki səcdə arasında oturduğu kimi təşəhhüd duasını oxumaq üçün oturur.

21- Bu oturuşda təşəhhüd duasını oxuyaraq belə deyir:

«التحيات لله والصلوات والطيبات، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، اللهم صل على محمد وعلى آل محمد، كما صليت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم، إنك حميد مجيد، وبارك على محمد وعلى آل محمد، كما باركت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم، إنك حميد مجيد»

[ət-Təhiyyətu lilləhi, vas-saləvatu, vat-tayyibətu, əs-Sələmu aleykə əyyuhən-nəbiyyu va rahmətullahi va bərakətuhu, əs-Sələmu aleyinə va alə ibədilləhisSalihin. Əşhədu əllə iləhə illəllahu va əşhədu ənnə Muhəmmədən abduhu va rasuluhu. Allahummə salli alə Muhəmmədin va alə əəli Muhəmməd, kəmə salleytə alə İbrahimə va alə əəli İbrahimə, innəkə həmidun məcid. Allahummə bərik alə Muhəmmədin va alə əəli Muhəmməd, kəmə bəraktə alə İbrahimə va alə əəli İbrahimə, innəkə həmidun məcid] "Salam, dualar və gözəl şeylər Allaha aiddir. Ey Peyğəmbər, sənə salam olsun, Allahın mərhəməti və Onun bərekəti (olsun)! Bizə və Allahın əməlisaleh qullarına salam olsun! Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa məbud yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir. Allahım! İbrahimə və İbrahimin ailəsinə xeyir-dua verdiyin kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də xeyir-dua ver! Şübhəsiz ki, Sən Tərifəlayıqsən, Şanşöhrətliyənsən! Allahım! İbrahimə və İbrahimin ailəsinə bərekət verdiyin kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də bərekət ver! Şübhəsiz ki, Sən Tərifəlayıqsən, Şanşöhrətliyənsən!".

«أعوذ بالله من عذاب جهنم، ومن عذاب القبر، ومن فتنة المحيا والممات، ومن فتنة المسيح الدجال»

[Əuzu biLləhi min əzabi Cəhənnəmə va min əzabil-qabri va min fitnətil-məhyə val-məmati va min şərri fitnətil-məsihid-dəccal] "Cəhənnəm əzabından, qəbir əzabından, həyatın və

ölümün fitnəsindən, məsih dəccalın fitnəsinin şərindən Allaha sığınırım!". Sonra Rəbbindən dilədiyi dünya və axirət xeyirlərini istəyərək dua edir.

22- Sonra sağ və sol tərəfə

«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ»

[əS-Sələmu aleykum va rahmatullah] "Allahın salanı və rəhməti sizin üzərinizə olsun" deyərək salam verib namazı sona çatdırır.

23- Əgər namaz üç və ya dörd rükətli namazdırsa, birinci təşəhhüdü

«أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»

[Əşhədu əllə iləhə illəllahu va əşhədu ənnə Muhəmmədən abduhu va rasuluhu] "Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa haqq məbud yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir"- hissəsinə qədər oxumalıdır.

24- Sonra "Allahu Əkbər" deyərək qiyama qalxır. Bu zaman əllərini çiyinləri bərabərində qaldırmalıdır.

25- Sonra namazının qalan hissəsinə isə ikinci rükəti qıldığı kimi qılmalıdır. Lakin üçüncü və dördüncü rükətlərdə Fatihə surəsindən sonra heç bir surə oxumur.

26- Sonra Təvərrük oturuşu oturaraq, sağ ayağını düz tutur, sol ayağını isə sağ baldırının altından kənara çıxararaq, sol ombası üstündə oturur, birinci təşəhhüddə oturduğu kimi iki əlini, iki budunun üstünə qoyur.

27- Bu oturuşda isə təşəhhüd duasını axıra qədər oxuyur.

28- Sonra sağ və sol tərəfə

«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ»

[əS-Sələmu aleykum va rahmatullah] "Allahın salanı və rəhməti sizin üzərinizə olsun" deyərək salam verib namazı sona çatdırır.

Sual 26: Salam verib namazı bitirdikdən sonra hansı zikrlər deyirsən?

Cavab: Üç dəfə «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ» [Əstəğfirul-lah] "Allahdan bağışlanma diləyirəm!".

«اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»

[Allahummə əntəs-sələmu və minkəs-sələmu, təbəraktə və zəlcələli valikram] "Allahım! Salam Sənsən və əmin-aman-lıq Səndəndir. Ey əzəmət və ehtiram sahibi! Sən xeyirxahsan".

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ،

اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِي لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ»

[Lə iləhə illəllahu vahdəhu lə şərikə ləh. Ləhul-mulku və ləhul-həmdü və huvə alə kulli şeyin qadir. Allahummə, lə məniə limə ə'taytə və lə mu'tiyə limə məna'tə və lə yənfəu zəl-cəddi minkəl-cəddü] "Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, O təkdir, Onun şəriki yoxdur. Mülk Onundur və həmd Onadır! O hər şeyə Qadirdir! Allahım! Sənin verdiyinə mane olacaq, mane olduğunu da verəcək (bir kəs) yoxdur. Heç bir hörmət sahibinə Sənin yanında hörməti fayda verməz".

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

قَدِيرٌ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ

الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ»

[Lə iləhə illəllahu vahdəhu lə şərikə ləhu. Ləhul-mulku və ləhul-həmdü və huvə alə kulli şeyin qadir. Lə havlə və lə quvvatə illə billəhi. Lə iləhə illəllahu, və lə nə'budu illə iyyəh. Ləhun-ni'mətu və lə-hul-fədlü və ləhus-sənəul-həsənu. Lə iləhə illəllahu muxlisinə ləhud-dinə və ləv kərihəl-kəfirun] "Allahdan başqa məbud yoxdur, O təkdir, Onun şəriki yoxdur. Mülk Onundur və həmd Onadır! O hər şeyə Qadirdir! Qüdrət və güc yalnız Allahdadır! Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur. Biz

yalnız Ona ibadət edirik. Nemət Onundur, lütf Onundur və gözəl tərif Onadır. Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur. Kafirlərə xoş gəlməsə də, biz dini yalnız Ona məxsus edirik!".

Otuz üç dəfə «سُبْحَانَ اللَّهِ» [Subhənəllah] "Allah pak və müqəddəsdir".

Otuz üç dəfə «الْحَمْدُ لِلَّهِ» [Əlhəmdü lilləh] "Həmd Allahadır".

Otuz üç dəfə «اللَّهُ أَكْبَرُ» [Allahu Əkbər] "Allah Böyükdür".

Yüzün tamamında isə belə deyir:

«لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد، وهو على كل شيء قدير»

[Lə iləhə illəllahu vahdəhu lə şərikə ləh. Ləhul-mulku və ləhul-həmdü və huvə alə kulli şeyin qadir] "Allahdan başqa məbud yoxdur, O təkdir, Onun şəriki yoxdur. Mülk Onundur və həmd Onadır! O hər şeyə Qadirdir!".

Fəcr və məğrib namazdan sonra üç dəfə, zöhr, əsr və işa namazlarından sonra isə bir dəfə İxlas, Fələq və Nas surələrini oxuyur.

Sonra isə bir dəfə "Ayətul-kursi" ayəsi-ni oxuyur.

Sual 27: Ratibə sünnət hesab edilən namazlar hansılardır və bu namazları qılanlar üçün hansı fəzilət vardır?

Cavab: Fəcr namazından öncə iki rükət.

Zöhr namazından öncə dörd rükət.

Zöhr namazından sonra iki rükət.

Məğrib namazından sonra iki rükət.

İşa namazından sonra iki rükət.

Bu namazların fəzilətinə gəldikdə isə, Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyi rəvayət olunur: "Kim bir gecə və gün ərzində, könüllü olaraq on iki rükət sünnət namaz qılarsa, Allah onun üçün Cənnətdə ev tikər". Hədisi Müslim, İmam Əhməd və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 28: Həftə günləri içərisində ən fəzilətli gün hansıdır?

Cavab: Cümə günü. Bu barədə Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "Şübhəsiz ki, cümə günü sizin ən fəzilətli günlərinizdəndir. Adəm o gündə yaradılmış və ruhu o gündə alınmışdır. Sura üfürülmə və insanların (dəhşətli səsin qorxusundan) bayılması o gündə olacaqdır. Cümə günü mənə çox-çox salavat gətirin, çünki sizin salavatınız mənə arz olunur". Səhabələr: Ey Allahın Rəsulu, cəsədin çürüdüyü halda salavatımız sənə necə ərz oluna bilər? - deyərək sual verdilər. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- də onlara belə cavab verdi: "İzzət və Cəlal sahibi Olan Allah Peyğəmbərlərin cəsədlərini torpağa haram etdi (torpaq onların cəsədini yeməz)". Hədisi Əbu Davud və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 29: Cümə namazının hökmü nədir?

Cavab: Cümə namazı həddi-büluğa çatmış gənc, ağıllı və səfərdə olmuyan hər bir kişiyyə fərzu-ayındır.

Uca Allah buyurur:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [الجمعة: ٩]

﴿Ey iman gətirənlər! Cümə günü namaza çağırılarda Allahı yad etməyə tələsin və ticarəti dayandırın. Bilsəniz, bu sizin üçün nə qədər xeyirlidir!﴾. (əl-Cumuə surəsi, ayə: 9).

Sual 30: Cümə namazı necə rükətdən ibarətdir?

Cavab: Cümə namazı iki rükətdən ibarətdir. İmam bu iki rükətin hər ikisində də qiraəti səslə oxumalı və bu iki rükət namazdan öncə iki hissədən ibarət xütbə verməlidir.

Sual 31: Cümə namazını buraxmaq caizdirmi?

Cavab: Şəri üzr olmadan cümə namazını buraxmaq caiz deyildir. Bu barədə Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Kim tənbellik səbəbilə cümə namazını üç dəfə tərk edərsə, Allah onun qəlbini möhürləyər". Hədisi Əbu Davud və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 32: Cümə gününün sünətlərini qeyd et.

Cavab:

- 1- Cümə qüsulu almaq.
- 2- Ətirlənmək.
- 3- Gözəl paltar geyinmək.
- 4- Məscidə tez getmək.
- 5- Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- çoxlu salavat gətirmək.
- 6- Kəhf surəsini oxumaq.
- 7- Məscidə piyada getmək.
- 8- Duaların qəbul olunan saatını axtarmaq.

Sual 33: Camaat namazının fəzilətini zikr et.

Cavab: Abdullah ibn Ömər (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Camaat namazı fərdi şəkildə qılınan namazdan iyirmi yeddi dərəcə üstündür". Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 34: Namazda "xüšu" nə deməkdir?

Cavab: Namazda xüšu, namaz qılarkən insan, qəlbinin dünya sevgisi və işlərindən uzaq tutaraq Allaha bağlanması, namazın xaricindəki hər şeyi unutması, zehini və qəlbi yalnız namaza yönəltməsi və namazda Allah qorxusu nəticəsində bədən azalarının sükunət halında olması deməkdir.

Uca Allah buyurur:

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ ﴿الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ﴾ [المؤمنون ١-٢]

﴿Möminlər, həqiqətən də, nicat tapmışlar; o kəslər ki, namazlarında mütidirlər﴾. (əl-Muminun surəsi, ayə: 1 - 2).

Sual 35: Zəkatın tərifi nədir?

Cavab: Zəkat: cəmiyyətdə müəyyən insanlara, xüsusi maldan və təyin olunan vaxtda verilməsi vacib sayılan bir haqdır.

Zəkat İslamın rükunlarından biridir və zənginlərdən alınıb, yoxsullara verilən vacib bir sədəqədir.

Uca Allah buyurur:

﴿وَأَتُوا الزَّكَاةَ﴾ [البقرة: ٤٣]

﴿zəkat verin﴾. (əl-Bəqərə surəsi, ayə: 43)

Sual 36: Müstəhəb sədəqə nədir?

Cavab: İnsan öz malından zəkatdan başqa Allah yolunda xərclədiyi hər bir şey müstəhəb sədəqədir. Məsələn: İnsanın hər hansı bir vaxtda, hər hansı bir xeyir iş üçün malından Allah yolunda xərcləməsi.

Uca Allah buyurur:

﴿وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ [البقرة: ١١٥]

﴿(Malınızdan) Allah yolunda xərcləyin﴾. (əl-Bəqərə surəsi, ayə: 195).

Sual 37: Orucun tərifi nədir?

Cavab: Oruc - Allaha ibadət niyyətilə sübh namazının girən vaxtından, günəş batana qədər yeməkdən, içməkdən və s. bu kimi orucu batil edən amillərdən imtina etməkdir. Oruc iki növdən ibrətdir:

Vacib olan oruc. Məsələn: Ramazan ayının orucu. Bu oruc, İslamın ərkanlarından biridir.

Uca Allah buyurur:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ

تَتَّقُونَ﴾ [البقرة 183]

﴿Ey iman gətirənlər! Sizdən əvvəlkilərə vacib edildiyi kimi, sizə də oruc tutmaq vacib edildi ki, bəlkə (pis əməllərdən) çəkinəsiniz﴾. (Bəqərə surəsi, ayə: 183).

Vacib olmayan oruc. Məsələn, hər həftənin birinci və dördüncü günü oruc tutmaq. Hər hicri ayda üç gün oruc tutmaq. Ən fəzilətli isə hər hicri ayın (13, 14, 15-ci) günləri oruc tutmaqdır.

Sual 38: Ramazan ayının orucunun fəzilətini qeyd et.

Cavab: Əbu Hureyra (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin - sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Kim imanla və savabını Allahdan umaraq Ramazan orucunu tutarsa, keçmiş günahları bağışlanar". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 39: Ramazan orucundan savayı nafilə oruc tutmağın fəzilətini zikr et.

Cavab: Əbu Səid əl-Xudri (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin - sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Kim Allah rzasına bir gün oruc tutarsa, Allah, o günün orucu ilə cəhhənəm atəşini onun vücudundan yetmiş payız uzaqlaşdırar". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

"Yetmiş payız", yəni: "Yetmiş il"

Sual 40: Orucu pozan bəzi amilləri zikr et.

Cavab: 1- Qəsdən yemək və içmək.

2- Qəsdən qaytarmaq.

3- İslam dinindən çıxmaq.

Sual 41: Orucun sünnətləri hansılardır?

Cavab: 1- İftarı tezleşdirmək.

2- Sahur etmək və sahurunu gecleşdirmək.

3- Saleh əməlləri və ibadəti çoxaltmaq.

4- Oruc tutanı təhqir edən kimsəyə: "Mən orucam"- demək.

5- İftar vaxtı dua etmək.

6- Yaş yaxud quru xurma ilə əgər bunları tapmasa o zaman su ilə iftar etmək.

Sual 42: Həccin tərifı nədır?

Cavab: Həcc, məlum ayınları yerinə yetirmək üçün həcc üçün təyin olunan vaxtda Allaha ibadət məqsədi ilə Məkkəyi-Mükərrəmədə yerləşən Allahın evi Kəbəni ziyarət etməkdir.

Uca Allah buyurur:

﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعٰلَمِيْنَ﴾

[آل عمران ﴿٧﴾]

﴿Evi (Kəbəni) ziyarət etmək insanların – yoluna gücü çatan hər kəsin – Allah qarşısında borcudur. Kim (bunu) inkar edərsə, (bilsin ki,) Allahın əməllərə ehtiyacı yoxdur.﴾. (Ali-İmran surəsi, ayə: 97).

Sual 43: Həccin ərkanlarını say?

1- İhram (niyyət etmək).

2- Ərəfədə dayanmaq.

3- İfadə təvafı.

4- Səfa və Mərvə arasında səy etmək.

Sual 44: Həccin fəziləti nədir?

Cavab: Əbu Hureyra (radiyallahu anhu) deyir ki, Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini eşitdim: "Kim qadınla yaxınlıq etmədən və söyüş söyüb pis sözlər danışmadan həcc

edərsə, həccdən anadan doğulduğu kimi (günahsız) qayıdır". Hədisi Buxari və başqaları rəvayət etmişdir.

"Anadan doğulduğu kimi (günahsız) qayıdır", yəni: həccdən günahları bağışlanmış halda qayıdır.

Sual 45: Ümrənin tərifı nədır?

Cavab: Ümrə - ilin hər bir vaxtında məlum ayınları yerinə yetirmək üçün Allaha ibadət məqsədi ilə Məkkəyi-Mükərrəmədə yerləşən Allahın evi Kəbəni ziyarət etməkdir.

Sual 46: Ümrənin ərkanlarını say?

- 1- İhram (niyyət etmək).
- 2- Kəbəni tavaf etmək.
- 3- Səfa və Mərva arasında səy etmək.

Sual 47: Allah yolunda cihad nədir?

Cavab: Cihad - İslamı yaymaqda, İslamı və müsəlmanları müdafiə etməkdə, həmçinin İslama və müsəlmanlara düşmənçilik edənlərlə qarşı döyüşdə, səy və güc sərf etmək.

Uca Allah buyurur:

﴿وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

[التوبة: ٤١]

﴿Malınız və canınızla Allah yolunda cihad edin! Biləsiniz ki, bu sizin üçün daha xeyirlidir﴾. (ət-Tovbə surəsi, ayə: 41).

Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- həyatı bölümü.

Sual 1: Peyğəmbərimiz Muhəmmədin -sallallahu aleyhi və səlləm- nəsəbi nədir?

Cavab: O, Muhəmməd bin Abdullah bin Abdulmüttəlib bin Haşimdir. Haşim, Qureyş qəbiləsindəndir. Qureyş qəbiləsi isə Ərəb millətindəndir. Ərəb milləti isə İsmail zürriyyətindəndir. İsmail isə İbrahim peyğəmbərin - Ona və Peyğəmbərimizə Allahın salatu və salamı olsun- oğludur.

Sual 2: Anasının adı nədir?

Cavab: Əminə bint Vəhb.

Sual 3: Atası nə zaman vəfat etmişdir?

Cavab: Peyğəmbərimizin (Allahın salavatu və salamı onun üzərinə olsun) atası, Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- doğulmazdan öncə, anasının bətnində olarkən, Mədinədə vəfat etmişdir.

Sual 4: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- nə zaman dünyaya gəlmişdir?

Cavab: Fil ilinin Rabiul-Əvval ayında, həftənin birinci günündə dünyaya göz açmışdır.

Sual 5: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- hansı şəhərdə dünyaya gəlmişdir?

Cavab: Məkkə şəhərində.

Sual 6: Anasından savayı süd anaları və ona dayəlik edən qadınlar kimlərdir?

Cavab: Atasının kənzlikdən azad etdiyi Ummu Əymən.

- Əmisi Əbu Ləhəbin kənzlikdən azad etdiyi Suveybə.

- Həlimə əs-Sə'diyyə.

Sual 7: Anası nə zaman vəfat etmişdir?

Cavab: Onun altı yaşın olarkən anası vəfat etmişdir. Bundan sonra onu babası Abdulmuttalib himayə etmişdir.

Sual 8: Babası Abdulmuttalib vəfat etdikdəkən sonra onu kim himayə etmişdir?

Cavab: Babası Abdulmuttalib onun səkkiz yaşı olarkən vəfat etmişdir. Bundan sonra onu əmisi Əbu Talib himayə etmişdir.

Sual 9: Əmisi ilə birgə Şama nə zaman səfər etmişdir?

Cavab: Əmisi ilə birgə Şama on iki yaşı olarkən səfər etmişdir.

Sual 10: İkinci səfəri nə zaman olmuşdur?

Cavab: İkinci səfəri isə Xədicənin (radiyallahu anha) malı ilə ticarət edərkən olmuşdur. Bu səfərindən geri döndükdən sonra Xədicə (radiyallahu anha) ilə ailə həyatı qurmuşdur. Peyğəmbərimizin -sallallahu aleyhi və səlləm- o zaman iyirmi beş yaşı var idi.

Sual 11: Qureyş qəbiləsi Kəbəni nə zaman yenidən inşa etmişdir?

Cavab: Qureyş qəbiləsi Kəbəni Peyğəmbərimizin -sallallahu aleyhi və səlləm- otuz beş yaşı olarkən yenidən inşa etmişdir.

Qureyş qəbiləsi Kəbəni yenidən inşa etdikdən sonra öz araların hansı qəbilənin "əl-Həcərul-Əsvəd" daşını Kəbədəki yerinə qoyacağı barədə ixtilaf etdilər və nəhayət aralarında Peyğəmbərimizin -sallallahu aleyhi və səlləm- bu iş barəsində hökm vermələrinə razı oldular. Peyğəmbərimizdə -sallallahu aleyhi və səlləm- əl-Həcərul-Əsvəd daşını bir paltar içərisinə qoyub, hər bir qəbiləyə o paltarın bir tərəfindən qaldırıb, Kəbədəki yerinə yaxınlaşdırmağı əmr etdi. Onlar o zaman dörd qəbilədən idarət idilər. Onlar əl-Həcərul-Əsvəd daşını qaldırıb Kəbədəki yerinə yaxınlaşdırdıqları zaman Peyğəmbərimiz -

sallallahu aleyhi və səlləm- öz şərəfli əlləri ilə əl-Həcərul-Əsvəd daşını paltardan götürüb Kəbədəki yerinə qoydu.

Sual 12: Neçə yaşında olarkən ona peyğəmbərlik verilmişdir və o, kimlərə peyğəmbər göndərilmişdir?

Cavab: Ona qırx yaşında peyğəmbərlik verilmişdir və o, bütün insanlara müjdələyən və xəbərdarlıq edən bir peyğəmbər olaraq göndərilmişdir.

Sual 13: İlk vəhy necə nazil olmuşdur?

Cavab: İlk vəhy doğru yuxular görmək vasitəsi ilə nazil olmuşdur.

Sual 14: Ona vəhy nazil edilməzdən öncə halı necə idi və ilk dəfə ona vəhy nə zaman nazil edilmişdir?

Cavab: Ona vəhy nazil edilməzdən öncə özü ilə azüqə götürərək Hira mağarasına gedər və orada Allaha ibadət edərdi.

İlk dəfə vəhy, o, Hira mağarasında ibadət edərkən nazil edilmişdir.

Sual 15: Qurandan ən birinci hansı ayələr nazil edilmişdir?

Cavab: Uca Allahın bu sözləri:

﴿أَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ ﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ﴾ ﴿أَقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ﴾ ﴿الَّذِي عَلَّمَ

بِالْقَلَمِ﴾ ﴿عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾ [العلق 1-5]

﴿1. [İqra bi-ismi Rabbikəl-ləzi xaləq] "Yaradan Rəbbinin adı ilə oxu!". 2 [Xaləqal-insənə min ələq] "O, insanı qan laxtasından yaratdı". 3 [İqra va Rabbukəl-Əkrəm] "Oxu! Sənin Rəbbin (müqayisəsiz) səxavətə malikdir." 4 [Əlləzi alləmə bil-qələm] "O, qələmlə (yazmağı) öyrətdi". 5 [Alləməl-insənə mə ləm ya'ləm] "İnsana bilmədiklərini öyrətdi"﴾. (əl-Aləq surəsi: ayə: 1-5).

Sual 16: Onun risaləsinə ilk öncə kim iman gətirmişdir?

Cavab: Kişilərdən: Əbu Bəkir əs-Siddiq, qadınlardan: Xədicə bint Xuveylid, uşadlardan: Əli bin Əbi Talib, azad etdiyi

kölələrdən: Zeyd bin Hərisə və qullardan isə Bilal əl-Həbəşi (Allah onlardan və bütün səhabələrdən razı olsun) iman gətirmişdir.

Sual 17: İslama dəvət necə aparılırdı?

Cavab: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- İslama üç il gizli dəvət etmiş, bu müddətdən sonra isə Uca Allah ona, dəvəti açıq-aşkar etməyi əmr etmişdir

Sual 18: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- və Ona iman gətirənlər İslama açıq-aşkar dəvət etdikdən sonra hansı müsibətlərlə məruz qalmışdılar?

Cavab: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- və Ona iman gətirənlər İslama açıq-aşkar dəvət etdikdən sonra Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- və müsəlmanlar müşriklər tərəfindən şiddətli əzab-əziyyətə məruz qaldılar. Müşriklərin müsəlmanlara etdikləri əzab-əziyyətin şiddətini görəndə Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- müsəlmanlara Həbəşistana Nəcəsinin yanına hicrət etməyə icazə verdi.

Müşriklər Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- o qədər əziyyət verdilər ki, hətta öz aralarında onu öldürmək qərarına gəldilər. Lakin Allah onu müşriklərin şərindən qorudu və Onu əmisi Əbu Talib vasitəsi ilə onların qurduqları hiylədən himayə etdi.

Sual 19: Peyğəmbərliyin onuncu ilində kim vəfat etmişdir?

Cavab: Onun əmisi Əbu Talib və xanımı Xədicə (radiyallahu anha) vəfat etmişdirlər.

Sual 20: İsra və Merac nə vaxt olmuşdur?

Cavab: İsra və Merac Peyğəmbərimizin -sallallahu aleyhi və səlləm- əlli yaşı olarkən olmuşdur. O gecə Uca Allah, Peyğəmbərimizə -sallallahu aleyhi və səlləm- beş vaxt namaz qılmağı fərz etmişdir.

İsra: Məscidül-Haramdan Məscidül-Aqsaya olmuşdur.

Merac: Məscidül-Aqsadan səmaya, Sidrətül-Müntəhya olmuşdur.

Sual 21: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- Məkkə xaricindən olan insanları İslama necə dəvət edərdi?

Cavab: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- Mədinə əhlindən olan Ənsarlar gəlib Peyğəmbərimizə -sallallahu aleyhi və səlləm- iman gətirib Ona, Mədinəyə gələcəyi təqdirdə dəvətinə yardım edəcəklərinə dair beyət edənə qədər, Taif əhlini və həmçinin Həcc mövsümündə və insanların toplaşdığı yerlərdə insanları İslama dəvət edərdi.

Sual 22: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- Məkkədə necə il İslam dəvət etdi?

Cavab: On üç il.

Sual 23: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- hara hicrət etmişdir?

Cavab: Məkkədən Mədinəyə.

Sual 24: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- Mədinədə necə il qalmışdır?

Cavab: On il.

Sual 25: Mədinədə olduğu müddət ərzində ona İslam şəriətindən hansı hökmlər fərz edildi?

Cavab: Ona İslam şəriətindən: zəkat, oruc, həcc, cihad, azan və s. hökmlər fərz edildi.

Sual 26: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- ən mühüm döyüşləri hansılardır?

Cavab: Böyük Bədir döyüşü.

Uhud döyüşü.

Əhzab döyüşü.

Məkkənin fəthi döyüşü.

Sual 27: Qurandan ən son hansı ayə nazil edilmişdir?

Cavab: Uca Allahın bu sözləri:

﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ [البقرة ٢٨١]

﴿Allahın dərgahına qaytarılacağınız gündən qorxun! Sonra hər kəsə qazandığının əvəzi büsbütün veriləcək və onlara zülm olunmayacaqdır﴾. (əl-Bəqərə surəsi, ayə: 281).

Sual 28: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- nə vaxt vəfat etmişdir və o zaman necə yaşı var idi?

Cavab: Hicrətin on birinci ilinin, Rabiul-Əvval ayında, altmış üç yaşında vəfat etmişdir.

Sual 29: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- xanımlarının adlarını zikr et.

Cavab: 1- Xədicə bint Xuveylid (radiyallahu anhä).

2- Sevdə bint Zəm'ah (radiyallahu anhä).

3- Aişə bint Əbu Bəkr əs-Sıddiq (radiyallahu anhä).

4- Hafsa bint Ömər (radiyallahu anhä).

5- Zeynəb bint Xuzeymə (radiyallahu anhä).

6- Ummu Sələmə Hind bint Əbi Umeyyə (radiyallahu anhä).

7- Ummu Həbibə Ramlə bint Əbi Sufyan (radiyallahu anhä).

8- Cuveyriyyə bint əl-Həris (radiyallahu anhä).

9- Meymunə bint əl-Həris (radiyallahu anhä).

10- Safiyyə bint Huyyey (radiyallahu anhä).

11- Zeynəb bint Cahş (radiyallahu anhä).

Sual 30: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- övladlarının adlarını sadala

Cavab: Oğlanlardan üç övladı olub

əl-Qasim. Bu ad, Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- künyəsi idi.

Abdullah.

İbrahim.

Qızlardan isə:

Fatimə.

Ruqiyyə.

Ummu Kulsum.

Zeynəb.

İbrahimdən başqa bütün övladları Xədicədən (radiyallahu anha) dünyaya gəlmişdir. Fatimədən başqa bütün övladları onun sağlığında ikən vəfat etmişdirlər. Fatimə isə Peyğəmbər - sallallahu aleyhi və səlləm- dünyasını dəyişdikdən altı ay sonra vəfat etmişdir.

Sual 31: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- bəzi yaradılış vəsflərini qeyd et.

Cavab: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- nə hündür boy, nə də qısa boy idi, əksinə bunların arasında orta boyu olan biri idi. Vücudu qırmızıya çalan açıq bəyaz rəngdə idi. Saqqalı sıx, gözləri iri, ağız böyük, saçları zil qara, çiyinləri geniş, gözəl qoxulu və s. bu kimi gözəl yaradılış xüsusiyyətlərini özündə cəm etmiş bir insan idi.

Sual 32: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- ümmətini nəyin üzərində tərk edib getmişdir?

Cavab: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- öz ümmətini, gecəsi gündüzü kimi nurlu bir yol üzərində tərk edib getdi. Onun qoyduğu yol elə bir yoldurki, bu yoldan yalnız həlak olan kimsələr azar. O ümmətini bütün xeyirlərə yönəldib və bütün şərlərdən çəkindirərək axirətə köçüb.

Təfsir bölümü

Sual 1: Fatihə surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Fatihə surəsi və onun təfsiri:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾
﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ
الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ [الفاتحة 1-5]

﴿1- [Bismilləhir-rahmənir-rahim] ﴿Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾. 2- [Əlhəmdü lilləhi Rəbbil-ələmin] ﴿Həmd olsun ələmlərin Rəbbi Allaha!﴾. 3- [ər-Rahmənir-Rahim] ﴿Mərhəmətli və Rəhmliyə!﴾. 4- [Məliki yəumid-din] ﴿Haqq-hesab gününün Hökmdarına!﴾. 5- [İyyəkə nə'budu və iyyəkə nəstəin] ﴿Biz yalnız Sənə ibadət edirik və yalnız Səndən kömək diləyirik!﴾. 6- [İhdinəs-siratəl-mustəqim] ﴿Bizi doğru yola yönəlt!﴾. 7- [Siratal-ləzinə ən-əmtə aleyhim ğayril-mağdubi aleyhim valad-dallin] ﴿nemət bəxş etdiyiniz şəxslərin yoluna, qəzəbə uğramışların və azmışların (yoluna) deyil!﴾. (Fatihə surəsi, ayə: 1-7).

Təfsir:

Fatihə surəsi, Qurani Kərimi açan ilk surə olduğu üçün bu surəyə "Fatihə" surəsi adı verilmişdir.

1- « بسم الله الرحمن الرحيم »

[Bismilləhir-rahmənir-rahim] "Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə". Yəni: Uca Allahın adını çəkərək, Ondan yardım diləyərək, Allahın adını zikr edərək və Ondan xeyir-bərəkət umaraq Qurani Kərimi oxumağa başlayıram.

{الله} "Allah". Yəni: İbadət olunmağa haqlı olan. Bu ad, Pak Olan Allaha məxsusdur. Ondan başqası bu ad ilə adlandırılmaz.

{الرَّحْمَنَ} "ər-Rahmən". Yəni: Rəhməti hər bir şeyi əhatə edən, geniş rəhmət və mərhəmət sahibi.

{الرَّحِيمَ} "ər-Rahim". Yəni: Möminlərə qarşı rəhimli və mərhəmətli olan.

2- «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» [Əlhəmdü lilləhi Rabbil-ələmin] ﴿Həmd olsun ələmlərin Rəbbi Allaha﴾. Yəni: Bütün təriflər, həmd-sənalar və bütün kamillik sifətləri yalnız Uca Allaha məxsusdur.

3- «الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» [ər-Rahmənir-Rahim] ﴿Mərhəmətli və Rəhmliyə﴾. Yəni: Rəhməti hər bir şeyi əhatə edən geniş rəhmət və mərhəmət sahibidir. Mömin qullarına isə rəhimli və mərhəmətli olandır.

4- « مَا لِك يَوْمَ الدِّينِ »

[Məliki yəvmid-din] ﴿Haqq-hesab gününün Hökmdarına!﴾. Yəni: O gün, Qiyamət günüdür.

5- « إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ »

[İyyəkə nəbudu və iyyəkə nəstəin] ﴿Biz yalnız Sənə ibadət edir və yalnız Səndən kömək diləyirik!﴾. Yəni: İbadətin bütün növlərini yalnız tək Sənə edirik, hər bir işimizdə də, tək Səndən yardım diləyirik.

6- « اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ »

[İhdinəs-siratəl-mustəqim] ﴿Bizi doğru yola yönəlt﴾. Yəni: Bu yol - İslama və Sünnətə yönəldən yoldur.

7- « صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ »

[Siratal-ləzinə ən-əmtə aleyhim ğayril-mağdubi aleyhim valad-dallin] ﴿nemət bəxş etdiyən şəxslərin yoluna, qəzəbə uğramışların və azmışların (yoluna) deyil!﴾. Yəni: Bizi, yəhudi və nəsrənilərin yoluna deyil, əksinə, Peyğəmbərlərin və onların ardınca gedən Allahın saleh qullarının yoluna yönəlt.

Fatihə surəsini oxuyub qurtardıqdan sonra «**أمين**» [Amin].
Yəni: Allahım, dualarımıza cavab ver! - demək sünnətdir.

Sual 2: Zəlzələ surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Zəlzələ surəsi və onun təfsiri:

« **بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ** »

[Bismilləhir-rahmənil-rahim] ﴿Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾ ﴿وَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا﴾ ﴿وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا﴾ ﴿يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا﴾ ﴿بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا﴾ ﴿يَوْمَئِذٍ يَصُدُّرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لَّيْرُؤًا أَعْمَلَهُمْ﴾ ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ [الزلزلة ١-٥]

﴿1- [İzə zulzilətil-ardu zilzələhə] ﴿Yer titrəyib lərzəyə gələ-cəyi zaman﴾. 2- [Va əxracəti-l-ardu əşqaləhə] ﴿Yer öz yükünü bayıra atacağı﴾. 3- [Va qalə-l-insənu mə ləhə] ﴿və insan: “Ona nə olub?”–deyəcəyi zaman﴾. 4- [youmə-izin tuhəddisu axbərəhə] ﴿həmin gün yer öz əhvalatlarını da--nişacaqdır﴾. 5- [Bi-ənnə Rəbbəkə əuhə ləhə] ﴿Çünki Rəbbin ona vəhy edəcəkdir﴾. 6- [Youmə-izin yasduru-nnəsü əştətən liyurau ə'mələhum] ﴿O gün insanlar əməllərinin onlara göstərilməsi üçün dəstə-dəstə gələcəklər﴾. 7- [Fəmən yə'məl misqalə zərratin xayran yarah] ﴿Zərrə qədər yaxşılıq edən (əvəzini) alacaqdır﴾. 8- [Vamən yə'məl misqalə zərratin şərran yarah] ﴿Zərrə qədər pislik edən də (əvəzini) alacaqdır﴾. (Əz-Zəlzələ surəsi, ayə: 1-8).

Təfsir:

1- « **إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا** »

[İzə zulziləti-l-ardu zilzələhə] ﴿Yer titrəyib lərzəyə gələcəyi zaman﴾. Yəni: Qiyamət günü yer üzünün şiddətli bir halda lərzəyə gələcəyi zaman.

2- « وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَنْقَالَهَا »

[Va əzracəti-l-ardu əzqaləhə] ﴿Yer öz yükünü bayıra atacağı﴾. Yəni: Yer bətnindəki ölümləri və onlardan başqa olan hər bir şeyi çıxardıb bayıra atacağı zaman.

3- « وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا »

[Va qaləl-insənu mə ləhə] ﴿və insan: "Ona nə olub?"– deyəcəyi zaman﴾. Yəni: İnsan təəccüblə: "Bu yerə nə olub ki, lərzəyə gəlib, sakit dayanmır?"- deyəcəkdir.

4- « يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا »

[yəumə-izin tuhəddisu əxbərahə] ﴿həmin gün yer öz əhvalatlarını da--nışacaqdır﴾. Yəni: O əzəmətli gündə, yer öz üzərində baş vermiş bütün xeyir və şər əməllər barədə xəbər verəcəkdir.

5- « يَا نَّارَ رَبِّكَ أَوْحَى لَهَا »

[Bi-ənnə Rabbəkə əvhə ləhə] ﴿Çünki Rəbbin ona vəhy edəcəkdir!﴾. Yəni: Çünki Allah bunu ona bildirmiş və əmr etmişdir.

6- « يَوْمَئِذٍ يَصُدُّرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ »

[yəumə-izin yəsdurun-nəsu əştətən liyurav əamələhum] ﴿O gün insanlar əməllərinin onlara göstərilməsi üçün dəstə-dəstə gələcəklər!﴾. Yəni: Yer lərzəyə gələcəyi o əzəmətli gün insanlar dünyada etdikləri əməllərinin onlara göstərilməsi üçün dəstə-dəstə haqq-hesaba çəkiləcəkləri yerə gələcəklər.

7- « فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ »

[Fəmən yəaməl misqalə zərratin xayran yarah] ﴿Zərrə qədər yaxşılıq edən (əvəzini) alacaqdır﴾. Yəni: Kim bu dünyada ən kiçik

qarışqa boyda xeyir və yaxşı iş etmişdirsə, Qiyamət günü onun mükafatını öz qarşısında görəcəkdir.

7- « وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ »

[Vamən yəaməl misqalə zərratin şərran yarah] ﴿Zərrə qədər pislik edən də(əvəzini) alacaqdır﴾. Yəni: Kim bu dünyada ən kiçik qarışqa boyda şər və pis iş etmişdirsə, Qiyamət günü onun cəzasını öz qarşısında görəcəkdir.

Sual 3: Adiyat surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Adiyat surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

[Bismilləhi-r-rahmənir-rahim] ﴿Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿وَالْعَدِيدَاتِ ضَبْحًا﴾ ﴿فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا﴾ ﴿فَالْمُنِيرَاتِ صُبْحًا﴾ ﴿فَأَثَرًا بِهِنَقًا﴾ ﴿فَوَسَطْنَ بِهِ جَمًّا﴾ ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ ﴿وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ﴾ ﴿وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ﴾ ﴿أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعِثَ رَمًا فِي الْقُبُورِ﴾ ﴿وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ﴾ ﴿إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ﴾ [العاديات 1-10]

﴿1-[Val-adiyəti dabhə] ﴿And olsun tövşüyə-tövşüyə çapanlara!﴾. 2-[Fəl-muriyəti qadhə] ﴿And olsun (dırnaqları ilə) qığılcım çıxaranlara!﴾. 3-[Fəl-muğirati subhə] ﴿And olsun sübh çağı həmlə edənlərə ki,﴾. 4-[Fə-əsərnə bihi nəqaə] ﴿hücuma keçib tozanaq qaldıraraq﴾. 5- [Fə-vasatnə bihi cəmaə] ﴿qoşunun içərisinə soxulurlar﴾. 6- [İnnə-l-insənə lirabbihiləkənud] ﴿Həqiqətən, insan Rəbbinə qarşı yaman nankordur﴾. 7- [Va-innəhu alə zəlİKə ləşəhid] ﴿Özü də bunun şahididir﴾. 8- [Va-innəhu lihubbil-xayri ləşədid] ﴿Həqiqətən, o, var-dövlətə çox hərisdir﴾. 9- [Əfələ yə'ləmu izə bu'sira mə fi-lqubur] ﴿Məgər o bilmir ki, qəbirlərdə olanlar çıxardılacağı﴾. 10- [Va hussilə mə fi-ssudur] ﴿və kökslərdə olanlar aşkar ediləcəyi zaman﴾. 11-

[İnnə Rabbəhum bihim youmə-izin ləxabir] ﴿məhz o gün Rəbbi onlardan xəbərdar olacaqdır?﴾. (Adiyat surəsi, ayə: 1-11).

Təfsir:

1- « وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا »

[Val-adiyəti dabhə] ﴿And olsun tövşüyə-tövşüyə çapanlara!﴾. Yəni: Uca Allah, bərk qaçdıqlarına görə nəfəslərinin səsi eşidilən atlara and içir.

2- « فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا »

[Fəl-muriyəti qadhə] ﴿And olsun (dırnaqları ilə) qığılcım çıxaranlara!﴾. Yəni: Uca Allah, həmçinin, dırnaqlarını şiddətlə daşlara vurub qığılcım çıxaran atlara and içir.

3- « فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا »

[Fəl-muğirati subhə] ﴿And olsun sübh çağı həmlə edənlərə ki,﴾. Yəni: Uca Allah, sübh vaxtı düşmənlərə həmlə edən atlara and içir.

4- « فَأَتْرُنَّ بِهِ نَفْعًا »

[Fə-əsərnə bihi nəqaə] ﴿hücuma keçib tozanaq qaldıraraq﴾. Yəni: Qaçışları ilə tozanaq qaldıran atlara.

5- « فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا »

[Fə-vasatnə bihi cəma] ﴿qoşunun içərisinə soxulurlar﴾. Yəni: Süvarilərlə birgə düşmən dəstəsinin içərisinə soxulan atlara.

6- « إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ »

[İnnə-l-insənə lirabbihiləkənud] ﴿Həqiqətən, insan Rəbbinə qarşı yaman nankordur﴾. Yəni: İnsan, Rəbbi ondan istədiyi xeyrə qarşı çox xəsisdir.

7- « وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ »

[Va-innəhu alə zəlikə ləşəhid] ﴿Özü də bunun şahididir﴾. Yəni: O, özünün xeyirə xəsis olmasına şahiddir. Bunun açıq-aydın bir şey olduğuna görə, bunu heç özudə inkar edə bilməz.

8- « وَأَنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ »

[Va-innəhu lihubbi-lxayri ləşədidi] ﴿Həqiqətən, o, var-dövlətə çox hərisdir﴾. Yəni: İnsan mal-dövlətə həddən artıq həris olduğu üçün, onu xərcləməyə xəsislik edir.

9- « أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعِثَ رَمًا فِي الْقُبُورِ »

[Əfələ yəaləmu izə busira mə fi-lqubur] ﴿Məgər o bilmir ki, qəbirlərdə olanlar çıxardılacağı﴾. Yəni: Məgər dünya həyatına aldanmış o insan bilmir ki, Allah qəbirlərdəki ölümləri dirildəcəyi və onları haqq-hesaba çəkmək və etdikləri əməllərin əvəzini vermək üçün qəbirlərindən çıxaracağı zaman iş heç də onun düşündüyü kimi olmayacaqdır?!

10- « وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ »

[Va hussilə mə fi-ssudur] ﴿və kökslərdə olanlar aşkar ediləcəyi zaman﴾. Yəni: Qəlblərdə olan niyyətlərin, etiqadların və s. bu kimi başqa şeylərin üzə çıxarılıb, bəyan ediləcəyi zaman.

11- « إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ »

[İnnə Rabbəhum bihim yəumə-izin ləxabir] ﴿məhz o gün Rəbbi onlardan xəbərdar olacaqdır?﴾. Yəni: Həmin gün Rəbbi onlara dünyada ikən etdikləri bütün əməllər barədə xəbər verəcək. Qullarının əməllərindən heç bir şey Ona gizli qalmaz. O, hər bir kəsin etdiyi əməlin əvəzini verəcəkdir.

Sual 4: Qariə surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab:Qariə surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

[Bismilləhi-r-rahmənir-rahim] ﴿Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿الْقَارِعَةُ﴾ ﴿مَا الْقَارِعَةُ﴾ ﴿وَمَا أَذْرَكَ مَا الْقَارِعَةُ﴾ ﴿يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ﴾
 ﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ﴾ ﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ﴾ ﴿فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ﴾ ﴿وَأَمَّا
 مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ﴾ ﴿فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ﴾ ﴿وَمَا أَذْرَكَ مَا هِيَ﴾ ﴿نَارٌ حَامِيَةٌ﴾ [القارعة ١-١١]

﴿1- [əl-Qariəh] ﴿(Qəlbləri) Qorxuya salan!﴾. 2- [Mə-lqariəh] ﴿(Qəlbləri) Qorxuya salan nədir?﴾. 3- [Vamə ədrakə mə-lqariəh] ﴿Sən haradan biləsən ki, (qəlbləri) Qorxuya salan nədir?﴾. 4- [Youmə yəkunu-nnəsu kəlfərəşi-lməbsus] ﴿O gün insanlar (ətrafa) səpələnmiş pərvanələr tək olacaqlar﴾. 5- [Va təkunu-İcibəlu kəlihni-lmənfuş] ﴿Dağlar isə didilmiş yun görkəmi alacaqdır﴾. 6- [Fə-əmmə mən səqulət məvazinuh] ﴿ (O gün) kimin tərəziləri ağır gələrsə﴾. 7- [Fəhuva fi iyşətin radiyəh] ﴿xoşbəxt güzəran sürəcəkdir﴾. 8- [Və əmmə mən xaffət məvazinuh] ﴿Kimin tərəziləri yüngül gələrsə﴾. 9- dir﴾. 10- [Və mə ədrakə mə hiyəh] ﴿Sən haradan biləsən ki, o nədir?﴾. 11- [Nərun həmiyəh] ﴿O, çox qızmar bir oddur!﴾. (Qariə surəsi, ayə: 1-11).

Təfsir:

1- «الْقَارِعَةُ»

[əl-Qariəh] ﴿(Qəlbləri) Qorxuya salan!﴾. Yəni: Öz dəhşətli vahiməsi ilə insanların qəlbini qorxuya salan qiyamət saati.

2- « مَا الْقَارِعَةُ »

[Mə-lqariəh] ﴿(Qəlbləri) Qorxuya salan nədir?﴾. Yəni: Öz dəhşətli vahiməsi ilə insanların qəlbini qorxuya salan bu qiyamət saati nədir?!

3- « وَمَا أَذْرَكَ مَا الْقَارِعَةُ »

[Vamə ədrakə mə-lqariəh] ﴿Sən haradan biləsən ki, (qəlbləri) Qorxuya salan nədir?﴾. Yəni: Ey Peyğəmbər! Dəhşətli vahiməsi

ilə insanların qəlbini qorxuya salan o saatın nə olduğunu sən nə bilirsen?! Şübhəsiz ki, o, Qiyamət günüdür.

4- « **يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ** »

[Youmə yəkunu-nnəsu kəlfəraşi-İməbsus] ﴿O gün insanlar (ətrafa) səpələnmiş pərvanələr tək olacaqlar﴾. Yəni: O gün insanların qəlbinə dəhşətli qorxu düşəcək və insanlar bu dəhşətin və vahimənin qorxusundan sanki hər tərəfə səpələnəcək kəpənək kimi olacaqlar.

5- « **وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ** »

[Va təkunul-cibəlu kəlihnil-mənfuş] ﴿Dağlar isə didilmiş yun görkəmi alacaqdır﴾. Yəni: Dağlar sürətli hərəkət etməsi ilə sanki əyrilmiş yun kimi olacaqdır!

6- « **فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ** »

[Fə-əmmə mən səqulət məvazinuh] ﴿(O gün) kimin tərəziləri ağır gələrsə﴾. Yəni: O gün yaxşı əmələri pis əməllərdən ağır gələn olan kimsə.

7- « **فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ** »

[Fəhuva fi işətin radiyəh] ﴿xoşbəxt güzəran sürəcək﴾. Yəni: Cənnətdə razı qalacağı xoş güzəran içində olacaqdır.

8- « **وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ** »

[Və əmmə mən xaffət məvazinuh] ﴿Kimin tərəziləri yüngül gələrsə﴾. Yəni: O gün pis əmələri yaxşı əməllərdən ağır gələn kimsə isə.

9- « **فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ** »

[Fə-ummuhu haviyəh] ﴿anası (sığınacağı yer) Haviyə olacaqdır﴾. Yəni: Qiyamət günü qərar tutacağı yer - Cəhənnəm olacaqdır.

10- « وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ »

[Və mə ədrakə mə hiyəh] ﴿Sən haradan biləsən ki, o nədir?﴾.
Yəni: Ey Peyğəmbər! Sən nə bilirsən ki, nədir o?

11- « نَارٌ حَامِيَةٌ »

[Nərun həmiyəh] ﴿O, çox qızmar bir oddur!﴾. Yəni: O, hərəarəti olduqca şiddətli olan atəşdir.

Sual 5: Təkəsür surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Təkəsür surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

[Bismilləhi-r-rahmənir-rahim] ﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿الْهٰنِكُمْ التَّكٰوُثُ﴾ ﴿حَقِّيْ زُرْتُمْ الْمَقَابِرَ﴾ ﴿كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ﴾ ﴿ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ﴾
﴿كَلَّا لَوْ تَعْلَمُوْنَ عِلْمَ الْيَقِيْنَ﴾ ﴿لَتَرَوُنَّ الْجَحِيْمَ﴾ ﴿ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِيْنَ﴾ ﴿ثُمَّ لَتَسْتَلُنَّ يَوْمَئِذٍ
عَنِ النَّعِيْمِ﴾ [التكاثر ١-٨]

﴿1- [Əl-həkumu-ttəkəsür] ﴿Çoxluğa hərisliyiniz başınızı o qədər qatdı ki,﴾. 2- [Həttə zurtumu-lməqabir] ﴿(gömülməklə) qəbirləri ziyarət etdiniz﴾. 3- [Kəllə soufə tə'ləmun] ﴿Yox-yox! Siz (aqibətinizi) hökmən biləcəksiniz!﴾. 4- [Summə kəllə soufə tə'ləmun] ﴿Bir də yox! Siz (aqibətinizi) tezliklə biləcəksiniz!﴾. 5- [Kəllə lou tə'ləmunə ilmə-lyəqin] ﴿Xeyr! Kaş ki, yəqin biləydiniz﴾. 6- [Lətəravunnə-lcəhim] ﴿Siz Cəhənnəmi mütləq görəcəksiniz!﴾. 7- [Summə lətəravunnəhə aynə-lyəqin] ﴿Onu həqiqətən öz gözünüzlə mütləq görəcəksiniz!﴾. 8- [Summə lətus-əlunnə youmə-izin ani-nnəaim] ﴿Sonra, o gün nemətlər barəsində hökmən sorğu-suala tutulacaqsınız﴾. (Ət-Təkəsür surəsi, ayə: 1-8).

Təfsir:

1- « أَلْهَاكُمُ النَّكَاتُ »

[Əl-həkumu-ttəkəsür] ﴿Çoxluğa hərisliyiniz başınızı o qədər qatdı ki,﴾ Yəni: Ey insanlar! Mal-dövlət və övladlarla fəxr etmək sizi Allaha itaət etməkdən yayındırdı.

2- « حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ »

[Həttə zurtumu-lməkabir] ﴿(gömülməklə) qəbirləri ziyarət etdiniz﴾. Yəni: Həttə ölüb qəbirlərinizə girənədək, bu hal üzərində davam etdiniz.

3- « كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ »

[Kəllə səufə tələmun] ﴿Yox-yox! Siz (aqibətinizi) hökmən biləcəksiniz!﴾. Yəni: Siz dünya malı ilə fəxr edib Allahın itaətindən yayınmamalıydınız. Siz bu bihudə məşğuliyyətin pis aqibətini mütləq biləcəksiniz.

4- « ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ »

[Summə kəllə səufə tələmun] ﴿Bir də yox! Siz (aqibətinizi) tezliklə biləcəksiniz!﴾. Yəni: Siz bunun aqibətini mütləq biləcəksiniz.

5- « كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ »

[Kəllə ləu tələmunə ilməl-yəqin] ﴿Xeyr! Kaş ki, yəqin biləydiniz﴾. Yəni: Doğrusu, əgər siz dirilib Allahın hüzuruna qayıdacağınızı və Onun sizə əməllərinizin əvəzini verəcəyini yəqin bilsəydiniz, mal-dövlət və oğul-uşaqla fəxr etməklə məşğul olmazdınız.

6- « لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ »

[Lətəravunnəl-cəhim] "Siz Cəhənnəmi mütləq görəcəksiniz!". Yəni: Allaha and olsun ki, Qiyamət günü Cəhənnəmi görəcəksiniz.

7- « تُمْ لَتَرَوْنَهَا عَيْنَ الْيَقِينِ »

[Summə lətəravunnəhə aynəl-yəqin] ﴿Onu həqiqətən öz gözünlə mütləq görəcəksiniz!﴾. Yəni: Qiyamət günü Cəhənnəmi yəqinliklə və buna heç bir şübhə olmadan görəcəksiniz.

8- « تُمْ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ »

[Summə lətus-əlunnə youmə-izin ani-nnəaim] ﴿Sonra, o gün nemətlər barəsində hökmən sorğu-suala tutulacaqsınız﴾. Yəni: Sonra, o gün Allah, sizə bəxş etdiyi sağlamlıq, var-dövlət və başqa bu kimi nemətlər barədə sizdən soruşacaqdır.

Sual 6: Asr surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Asr surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

[Bismilləhi-r-rahmənil-rahim] ﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿وَالْعَصْرِ﴾ ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِيْ حُسْرٍ﴾ ﴿إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ

وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ [العصر 1-3]

﴿1- [Vəl-asr] ﴿And olsun axşam çağına!﴾. 2- [İnnə-l-insənə ləfi xusr] ﴿Həqiqətən, insan ziyan içərisindədir﴾. 3- [İllə-lləzine əmənu va amilu-ssalihəti va təvasau bilhaqqi va təvasau bi-ssabr] ﴿Yalnız iman gətirib yaxşı işlər görənlər, bir-birinə haqqı məsləhət görənlər və bir-birinə səbrli olmağı məsləhət edənlərdən başqa!﴾. (Asr surəsi, ayə: 1-3).

Təfsir:

1- « وَالْعَصْرِ »

[Val-asr] ﴿And olsun axşam çağına!﴾. Yəni: Uca Allah zamana and içir.

2- « إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ »

[İnnə-l-insənə lefi xusr] ﴿Həqiqətən, insan ziyan içərisindədir﴾. Yəni: Bütün insanlar xüsrən və həlak içindədir.

3- « إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ »

[İllə-lləzine əmənu va amilu-ssalihəti va təvasau bilhaqqi va təvasau bi-ssabr] ﴿Yalnız iman gətirib yaxşı işlər görənlər, bir-birinə haqqı məsləhət görənlər və bir-birinə səbrli olmağı məsləhət edənlərdən başqa!﴾. Yəni: Yalnız iman gətirib saleh əməl edən, bununla yanaşı, digərlərini haqqa və səbrə dəvət edən kimsələrdən başqa. Məhz belə kimsələrdə xüsrəndən və həlakdan nicat tapan kimsələrdir.

Sual 7: Huməzə surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Huməzə surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

[Bismilləhi-r-rahmənir-rahim] ﴿Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿وَيَلِّ لِكُلِّ هَمَزَةٍ لَمْرَةً﴾ (الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ) ﴿يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ﴾ (كَثَلًا لَّيْتَبَدَّنَّ

فِي الحُطْمَةِ) ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الحُطْمَةُ﴾ (نَارُ اللَّهِ المَوْقَدَةُ) ﴿الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْنِدَةِ﴾ (إِنَّهَا عَلَيْهِم

مُؤَصَّدَةٌ) ﴿فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ﴾ (الهمزة ①-①)

﴿1- [Vaylul-likulli huməzətin luməzəh] ﴿Hər bir qeybət edənin, tənə vuranın vay halına!﴾. 2- [Əlləzi cəməə məələn va addədəh] ﴿O şəxs ki, mal-dövlət toplayıb onu (təkrar-təkrar) sayır﴾. 3- [Yəhsəbu ənnə mələhu axlədəh] ﴿və elə güman edir ki, var-dövləti onu əbədi yaşadacaqdır﴾. 4- [Kəllə ləyunbəzənnəh fi-lhutaməh] ﴿Xeyr! O, mütləq Hütəməyə atılacaqdır﴾. 5- [Vamə ədrakə mə-lhutaməh] ﴿Sən haradan biləsən ki, Hütəmə nədir?﴾. 6- [Nəru Allahi-lmuqadəh] ﴿(Bu,)

Allahın qaladığı Oddur ﴿. 7- [Əlləti tattaliu alə-l-əf-ideh] ﴿(O Od ki, (qalxıb) ürəklərə çatacaq﴾. 8- [İnnəhə aleyhim musadəh] ﴿Həqiqətən, o (Od) onların üzərində qapanacaqdır﴾. 9- [Fi amədin muməddədəh] ﴿(Özləri də orada) yüksək dirəklərə (bağlanmış olacaqlar)﴾. (Huməzə surəsi, ayə: 1-9).

Təfsir:

1- « وَبِئْسَ لِكُلِّ هُمْزَةٍ لُْمَزَةٌ »

[Vaylul-likulli huməzətin luməzəh] ﴿Hər bir qeybət edənin, tənə vuranın vay halına!﴾. Yəni: İnsanların qeybətini edənlərin və onlara tənə vuranların halına vay və şiddətli əzab olsun.

2- « الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ »

[Əlləzi cəməə mələhən va addədəh] (O şəxs ki, mal-dövlət toplayıb onu (təkrar-təkrar) sayır﴾. Yəni: Onun dərdi-səri yalnız var-dövlət yığıb və onu dönə-dönə saymaqdır. Bundan başqa onun heç bir dərdi-səri yoxdur.

3- « يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ »

[Yəhsəbu ənnə mələhu axlədəh] (və elə güman edir ki, var-dövləti onu əbədi yaşadacaqdır﴾. Yəni: O elə güman edir ki, yığıdığı var-dövləti onu ölümdən xilas edəcək və o dünya həyatında əbədi yaşayacaqdır.

4- « كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ »

[Kəllə ləyunbəzənnəh fi-lhutaməh] ﴿Xeyr! O, mütləq Hütəməyə atılacaqdır﴾. Yəni: Bu iş heç də o cahilin təsəvvür etdiyi kimi deyil. Əlbəttə o, əzabın şiddətindən dolayı içərisinə atılan hər şeyi parçalayıb məhv edən Cəhənnəm oduna atılacaqdır.

5- « وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْخِطْمَةُ »

[Vamə ədrakə mə-lhutaməh] ﴿Sən haradan biləsən ki, Hütəmə nədir?﴾. Yəni: Ey Peyğəmbər! İçərisinə atılan hər şeyi parçalayıb məhv edən Cəhənnəm odunun nə olduğunu sən nə bilirsən?!

6- « نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ »

[Nəru Allahi-lmuqadəh] ﴿(Bu,) Allahın qaladığı Oddur﴾. Yəni: O, Allahın, hərarəti şiddətli olan yanar odudur.

7- « أَلَيْ تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفِيدَةِ »

[Əlləti tattaliu ələl-əfidəh] ((O Od) ki, (qalxıb) ürəklərə çatacaq﴾. Yəni: O Od ki, hərarəti insanların cisimlərini yandırıb, sonra onların ürəklərə çatacaqdır.

8- « إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَسَدَةٌ »

[İnnəhə aleyhim musadəh] Həqiqətən, o (Od) onların üzərində qapanacaqdır﴾. Yəni: Cəhənnəmin qarıları içərisində əzab olunanların üzünə bağlı olacaqdır.

9- « فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ »

[Fi amədin muməddədəh] ((Özləri də orada) yüksək dirəklərə (bağlanmış olacaqlar)﴾. Yəni: Onlar Cəhənnəmdən çıxa bilməsinlər deyə, hündür dirəklərə bağlanmış halda olacaqlar.

Sual 8: Fil surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Fil surəsi və onun təfsiri:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»

﴿Mərhamətli və Rəhmlı Allahın adı ilə!﴾.

﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ﴾ ﴿أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ﴾ ﴿وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ

طَيْرًا أَبَابِيلَ﴾ ﴿تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ﴾ ﴿فَجَعَلَهُمْ كَعَصِفٍ مَّا كُولٍ﴾ ﴿الفيل ١-٥﴾

1-[Ələm tərə keyfə fəalə Rabbukə bi-ashəbi-lfil] ﴿Rəbbinin fil sahiblərinə nələr etdiyini görmədinmi?﴾. 2-[Ələm yəcəal keydəhum fi tādli] ﴿Məgər (Rəbbin) onların hiyləsini dolaşığa salmadımı?﴾. 3-[Va ərsələ aleyhim tayran əbəbil] ﴿Onların üzərinə qatar-qatar quşlar göndərdi﴾. 4- [Tərmihim bihicəratin min siccil] ﴿(O quşlar ki,) onların üstünə (odda bişmiş) bərk gildən daşlar yağdırdı﴾. 5- [Fəcəaləhum kəasfin mə'kul] ﴿(Allah) onları sanki yeyilmiş əkin yarpağına döndərdi﴾. (Fil surəsi, ayə: 1-5).

Təfsir:

1- « أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ »

[Ələm tərə keyfə fəalə Rabbukə bi-ashəbi-lfil] R(əbbinin fil sahiblərinə nələr etdi-yini görmədinmi?﴾. Yəni: Ey Peyğəmbər! Məgər Rəbbinin Əbrəhəyə və onun qoşunu olan fil sahiblərinə, Kəbəni dağıtmaq üçün gəldikləri zaman nələr etdiyini görmədinmi?!

2- « أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ »

[Ələm yəcəal keydəhum fi tādli] (Məgər (Rəbbin) onların hiyləsini dolaşığa salmadımı?﴾. Yəni: Allah onların pis tədbirini puça çıxartdı və beləliklə də, onlar nə insanları Kəbədən uzaqlaşdırmaq istəklərinə, nə də ona aid başqa bir şeyə nail oldular.

3- « وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ »

[Va ərsələ aleyhim tayran əbəbil] ﴿Onların üzərinə qatar-qatar quşlar göndərdi﴾. Yəni: Onların üstünə dəstə-dəstə quşlar göndərdi.

4- « تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ »

[Tərmihim bihicəratin min siccil] ﴿(O quşlar ki,) onların üstünə (odda bişmiş) bərk gildən daşlar yağdırdı﴾. Yəni: O quşlar onların üstünə odda bişmiş bərk gildən daşlar yağdırdı.

5- « فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ »

[Fəcəaləhum kəasfin mekul] ((Allah) onları sanki yeyilmiş əkin yarpağına döndərdi﴿. Yəni: Allah onları heyvanların yeyib, ayaqları altında tapdaladığı əkin yarpağına döndərdi.

Sual 9: Qureyş surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Qureyş surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿لِإِلَافٍ قُرَيْشٍ﴾ ﴿إِذْ لَفِيهِمْ رِحْلَةَ الِشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ﴾ ﴿فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ﴾ ﴿الَّذِي

أَطْعَمَهُمْ مِّنْ جُوعٍ وَعَاءَمَنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ﴾ [قریش 1-10]

1- [Li-iləfi qurayş] ﴿Qureyşin birliyi xatirinə﴾. 2- [İləfihim rihlətə-şşitə-i va-ssayf] ﴿Onların qış və yay səfərlərindəki birliyi xatirinə﴾. 3- [Fəlyə'budu Rəbbə həzə-lbeyt] ﴿Qoy onlar bu Evin Rəbbinə ibadət etsinlər﴾. 4- [Əlləzi ətaməhum min cuin va əmənəhum min xouf] ﴿(Allah) onlara aclıqdan (sonra) yemək verdi və qorxudan (sonra) əmin-amanlıq bəxş etdi﴾. (Qureyş surəsi, ayə: 1-4).

Təfsir:

1- « لِإِیْلَافِ قُرَیْشٍ »

[Li-iləfi qurayş] ﴿Qureyşin birliyi xatirinə﴾. Yəni: Bu ayədə qəsd olunan, Qureyşin vərdiş etdiyi qış və yay səfərləridir.

2- « إِیْلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ »

[İləfihim rihlətə-şşitə-i va-ssayf] ﴿Onların qış və yay səfərlərindəki birliyi xatirinə﴾. Yəni: Əmin-amanlıqla, heç kimsədən qorxmadan, qışda Yəmənə, yayda isə Şama etdikləri səfərlər.

3- « فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ »

[Fəlyə'abudu Rabbə həzə-lbeyt] ﴿Qoy onlar bu Evin Rəbbinə ibadət etsinlər.﴾. Yəni: Qoy onlar bu səfərləri onlar üçün asanlaşdıran və toxunulmaz evin Rəbbi olan Tək Allaha ibadət etsinlər və heç kəsi Ona şəriki qoşmasınlar.

4- « الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ »

[Əlləzi ətaməhum min cuin və əmənəhum min xauf] ﴿(Allah) onlara aclıqdan (sonra) yemək verdi və qorxudan (sonra) əmin-amanlıq bəxş etdi﴾. Yəni: Uca Allah digər ərəb qəbilələrinin qəlbinə Kəbə evini və Onun sakinlərini təzim etməyi salaraq, onlara aclıqdan sonra yemək verdi və qorxudan sonra əmin-amanlıq bəxş etdi.

Sual 10: Məun surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Məun surəsi və onun təfsiri:

«بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ»

﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿أَرْءَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ﴾ ﴿فَذَلِكِ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ﴾ ﴿وَلَا يُحِضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ﴾

﴿قَوْلٍ لِلْمُصَلِّينِ﴾ ﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ ﴿الَّذِينَ هُمْ يُرْأُونَ﴾ ﴿وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ﴾

[الماعون ١-٧]

1- [Əraəytəllezi yukəzzibu biddin] ﴿Dini yalan sayan o kimsəni gördünmü?﴾. 2- [Fəzəlikə-lləzi yədu-ul-yətim] ﴿O elə adamdır ki, yetimi qovar﴾. 3- [Valə yəhuddu alə təami-lmiskin] ﴿və (heç kəsi) kasıba əl tutmağa sövq etməz.﴾. 4- [Fəvaylun lil-musallin] ﴿vay halına namaz qılanların —﴾. 5- [Əlləzinə hum an salətihim səhun] ﴿o şəxslərin ki, onlar namazlarında səhlənkardırlar﴾. 6- [Əlləzinə hum yuraun] (Onlar riyakardırlar)﴾. 7- [Va yəmnəunə-lməun] ﴿və az bir şey verməkdən belə imtina edirlər﴾. (Məun surəsi, ayə: 1-7).

Təfsir:

1- « أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ »

[Əraəytəllezü yukəzzibu biddin] ﴿Dini yalan sayan o kimsəni gördünmü?﴾. Yəni: Qiyamət günü haqq-hesabı yalan sayan o kimsəni tanıdınmı?!

2- « فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ »

[Fəzəlikə-lləzi yədu-ul-yətim] ﴿O elə adamdır ki, yetimi qovar﴾. Yəni: O, ehtiyacı olan yetimi şiddətlə qovan kimsədir.

3- « وَلَا يُحِضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ »

[Valə yəhuddu alə təami-lmiskin] ﴿və (heç kəsi) kasıba əl tutmağa sövq etməz.﴾. Yəni: O, nə özü fəqiri yedirdər, nə də özgəsini fəqir yedirtməyə təşviq edər.

4- « قَوْلٌ لِلْمُصَلِّينَ »

[Fəvaylun lil-musallin] ﴿vay halına namaz qılanların —﴾. Yəni: Həlak və əzab olsun o namaz qılanların halına ki,

5- « الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ »

[Əlləzinə hum an salətihim səhun] (o şəxslərin ki, onlar namazlarında səhlənkardırlar)﴾. Yəni: Onlar öz namazlarından qafildirlər, namazlarına laqeyid yanaşarlar, səhlənkarlıqları üzündən namazlarını vaxtlı-vaxtında deyil, əksinə, vaxtı çıxdıqdan sonra qırlarlar.

6- « الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ »

[Əlləzinə hum yuraun] ﴿Onlar riyakardırlar﴾. Yəni: Onlar namazlarını və əməllərini ixlaslı olaraq Allah üçün deyil, insanlar görsün deyə edərlər.

7- « وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ »

[Va yəmnəunə-lməun] ﴿və az bir şey verməkdən belə imtina edirlər﴾. Yəni: Özləri üçün heç bir zərər və ya əziyyət olmadıqda belə, başqalarına yardım edilməsinə mənə olarlar.

Sual 11: Kövsər surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Kövsər surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكُوفِرَ﴾ ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ﴾ ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ ﴿الْكُوفِرَ﴾ ﴿١-٣﴾

1- [İnnə əataynəkə-l-kəusər] ﴿Həqiqətən, Biz Kovsəri sənə bağışladıq﴾. 2- [Fəsalli lirabbikə vanhər] ﴿Sən də Rəbbin üçün namaz qıl və qurban kəs!﴾. 3- [İnnə şəni-əkə huva-l-əbtər] ﴿Doğrusu, sənə ədavət bəsləyənin özü sonsuzdur﴾. (Kövsər surəsi, ayə: 1-3).

Təfsir:

1- « **إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكُوفِرَ** »

[İnnə əataynəkə-l-kəusər] ﴿Həqiqətən, Biz Kovsəri sənə bağışladıq﴾. Yəni: Ey Peyğəmbər! Həqiqətən, Biz sənə Cənnətdəki Kövsər یرmağı olmaqla bol-bol nemətlər verdik!

2- « **فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ** »

﴿ [Fəsalli lirabbikə vanhər] Sən də Rəbbin üçün namaz qıl və qurban kəs!﴾. Yəni: Bu nemətə görə Allaha şükür et! Sən müşriklərin qurban kəsib öz bütələrinə yaxınlaşması əməlinə müxalif olaraq, yalnız Allah üçün namaz qıl və yalnız Onun üçün qurban kəs!

3- « **إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ** »

[İnnə şəni-əkə huva-l-əbtər] Doğrusu, sənə ədavət bəsləyənin özü sonsuzdur﴾. Yəni: Doğrusu sənə qəzəb bəsləyən kimsə özü bütün xeyrilərdən məhrum və unudulmuş bir kimsədir. Əgər o, insanlar arasında yad edilərsə, o zaman pisliklərlə yad edilir.

Sual 12: Kəfirun surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Kəfirun surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ ﴿لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ﴾ ﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ ﴿وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا

عَبَدْتُمْ﴾ ﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ [الكافرون 1-10]

1- [Qul yə əyyuhə-l-kəfirun] ﴿De: “Ey kafirlər!﴾. 2- [Lə ə'budu mə tə'budun] ﴿De: “Ey kafirlər!” .Mən sizin ibadət etdiklərinizə ibadət etməyəm﴾. 3- [Valə əntum abidunə mə ə'bud] ﴿Siz də mənim ibadət etdiyimə ibadət edən deyilsiniz﴾. 4- [Valə ənə abidummə abədtum] ﴿Mən sizin ibadət etdiklərinizə ibadət edən deyiləm﴾. 5- [Valə əntum abidunə mə ə'bud] ﴿Siz də mənim ibadət etdiyimə ibadət edən deyilsiniz﴾. 6- [Ləkum dinukum valiyə din] ﴿Sizin dininiz sizə, mənim dinim də mənədir!﴾. (Kəfirun surəsi, ayə: 1-6).

Təfsir:

1- « قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ »

[Qul yə əyyuhə-l-kəfirun] ﴿De: “Ey kafirlər!﴾.Yəni: Ey Peyğəmbər! De: Ey Allaha küfr edən kafirlər!

2- « لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ »

[Lə ə'budu mə tə'budun] ﴿De: “Ey kafirlər!” .Mən sizin ibadət etdiklərinizə ibadət etməyəm﴾. Yəni: Mən nə indi, nədə ki, gələcəkdə sizin Allahı qoyub ibadət etdiyiniz bütələrə ibadət etməyəm.

3- « وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ »

[Valə əntum abidunə mə ə'bud] ﴿Siz də mənim ibadət etdiyimə ibadət edən deyilsiniz﴾. Yəni: Siz də mənim ibadət etdiyim, Tək olan Allaha ibadət edən deyilsiniz.

4- « وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ »

[Valə ənə abidummə abədtum] ﴿Mən sizin ibadət etdiklərinizə ibadət edən deyiləm﴾. Yəni: Mən də sizin ibadət etdiyiniz bütlərə ibadət edən deyiləm.

5- « وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَّا أَعْبُدُ »

[Valə əntum abidunə mə ə'bud] ﴿Siz də mənim ibadət etdiyimə ibadət edən deyilsiniz﴾. Siz də mənim ibadət etdiyim, Tək olan Allaha ibadət edən deyilsiniz.

6- « لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ »

[Ləkum dinukum valiyyə din] ﴿Sizin dininiz sizə, mənim dinim də mənədir!﴾. Yəni: Sizin özünüzdən ixtira etdiyiniz dininiz var, mənim də Allahın mənə nazil etdiyi dinim vardır.

Sual 13: Nəsr surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Nəsr surəsi və onun təfsiri:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»

﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا﴾ ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ

وَأَسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ [النصر 1-3]

1- [İzə cə-ə nasruAllahi val-fəth] ﴿Allahın köməyi və qələbə gəldiyi zaman﴾. 2- [Va rəəytə-nnəsə yədxulunə fi dinilləhi əfvacə] ﴿insanların dəstə-dəstə Allahın dininə girdiklərini gördükdə﴾. 3- [Fəsəbbih bihəmdi Rəbbikə vastəğfirhu innəhu kənə təuvvəbə] ﴿həmd ilə Rəbbini təriflə və Ondan bağışlanmağını dilə. Həqiqətən, O, tövbələri qəbul edəndir!﴾. (Nəsr surəsi, ayə: 1-3).

Təfsir:

1- « إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ »

[İzə cə-ə nasruAllahi val-fəth] ﴿ Allahın köməyi və qələbə gəldiyi zaman ﴾. Yəni: Ey Peyğəmbər! Sənin dininə Allahın köməyi və izzəti gəldiyi, həmçinin Məkkənin fəthi baş verdiyi zaman,

2- « وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا »

[Va raəytə-nnəsə yədxulunə fi dinilləhi əfvacə] ﴿ insanların dəstə-dəstə Allahın dininə girdiklərini gördükdə ﴾. Yəni: İnsanların dəstə-dəstə İslamı qəbul etdiklərini gördüyün zaman".

3- « فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَعِذْ بِهِ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا »

[Fəsəbbih bihəmdi Rəbbikə vastəğfirhu innəhu kənə təuvvəbə] ﴿ həmd ilə Rəbbini təriflə və Ondan bağışlanmağını dilə. Həqiqətən, O, tövbələri qəbul edəndir! ﴾. Yəni: Bil ki, bu sənin göndərilədiyin peyğəmbərlik risalətinin sona yetməsinin yaxınlaşdığına işarə edən bir əlamətidir. Elə isə bu qələbəyə və zəfərə şükr edərək, həmd ilə Rəbbinə təriflər et və Ondan bağışlanma dilə. Həqiqətən, O, tövbələri qəbul edəndir. O, qullarının tövbəsini qəbul edib onları bağışlayandır.

Sual 14: Məsəd surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Məsəd surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ »

﴿ Mərhəmətli və Rəhmlili Allahın adı ilə! ﴾.

﴿ تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴾ ﴿ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ﴾ ﴿ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴾ ﴿ وَأَمْرًا تُهْرَءُوهُ ﴾

﴿ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴾ [المسد ١-٥]

1- [Təbbət yədə əbi ləhəbin vatəbb] ﴿ Əbu Ləhəbin əlləri qurusun, qurudu da! ﴾. 2- [Mə əğnə anhu məluhu vama kəsəb] ﴿ Nə var-dövləti, nə də qazandıqları onu qurtara bilməyəcək ﴾. 3- [Səyaslə nəran zətə ləhəb] ﴿ O, alovlanan oda atılacaqdır ﴾. 4-

[Vamraətuhu həmmələtə-l-hətab] ﴿Onun odun şələsi daşıyan arvadı da﴾. 5- [Fi cidihə hablun min məsəd] ﴿Arvadının boynunda xurma liflərindən kəndir olacaqdır﴾. (Məsəd surəsi, ayə: 1-5).

Təfsir:

1- « تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ »

[Təbbət yədə əbi ləhəbin vatəbb] ﴿Əbu Ləhəbin əlləri qurusun, qurudu da!﴾. Yəni: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- əmisi Əbu Ləhəb bin Abdul-Muttəlibin Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- əziyyəət verdiyinə görə səyləri boşa çıxdı və hər iki əli qurudu.

2- « مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ »

[Mə əğnə anhu məluhu vamə kəsəb] ﴿Nə var-dövləti, nə də qazandıqları onu qurtara bilməyəcək﴾. Yəni: Ona topladığı hansı var-dövləti və ya hansı oğul-uşağı fayda verdi? Əksinə, topladığı nə var-dövləti, nədə ki, oğul-uşağı fayda vermədi və bunların heç bir onu Allahın rəhmətinə müvəffəq etmədi.

3- « سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ »

[Səyaslə nəran zətə ləhəb] ﴿O, alovlanan oda atılacaqdır﴾. Yəni: O, Qiyamət günü hərarətindən əzab çəkəcək alovlu atəşə girəcəkdir.

4- « وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ »

[Vamraətuhu həmmələtə-l-hətab] ﴿Onun odun şələsi daşıyan arvadı da﴾. Yəni: Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yolunun üzərinə tikanlar atmaqla Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- əziyyəət verən Əbu Ləhəbin arvadı Ummu Cəmil də, əri ilə birgə Cəhənnəm oduna girəcəkdir.

5- « فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ »

[Fi cidihə hablun min məsəd] ﴿Arvadının boynunda xurma liflərindən kəndir olacaqdır﴾. Yəni: Arvadı Ummu Cəmilin boynunda xurma liflərindən möhkəm kəndir olacaq və o, həmən kəndirlə Cəhənnəmə sürüklənəcəkdir.

Sual 15: İxlas surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: İxlas surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

[قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ (وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ) ﴿٤﴾ (الإخلاص ١-٤)]

1- [Qul huvallahu əhəd] ﴿De: “O Allah Təkdir!﴾. 2-[Allahu-s-saməd] ﴿Allah Möhtac deyildir﴾. 3- [Ləm yəlid valəm yuləd] ﴿O, nə doğub, nə doğulub,﴾. 4- [Valəm yəkun ləhu kufuvan əhəd] ﴿Onun bənzəri də yoxdur”﴾. (İxlas surəsi, ayə: 1-4).

Təfsir:

1- « قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ »

[Qul huvallahu əhəd] ﴿De: “O Allah Təkdir!﴾. Yəni: Ey Peyğəmbər! De: O Allah Təkdir və Ondan başda heç bir ilah yoxdur.

2- « اللَّهُ الصَّمَدُ »

-[Allahu-s-saməd] ﴿Allah Möhtac deyildir﴾. Yəni: Bütün məxluqatın ehtiyacı Ona tərəf qaldırılır.

3- « لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ »

[Ləm yəlid valəm yuləd] ﴿O, nə doğub, nə doğulub,﴾. Yəni: Uca Allahın nə övladı, nədə ki, atası vardır.

4- « وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ »

[Valəm yəkun ləhu kufuvan əhəd] ﴿Onun bənzəri də yoxdur﴾. Yəni: Məxluqatından Ona bənzər kimsə yoxdur.

Sual 16: Fələq surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Fələq surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ ﴿مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾ ﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ﴾ ﴿وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي

الْعُقَدِ﴾ ﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ [الفلق ①-⑤]

1- [Qul əuzu birabbi-l-fələq] ﴿De: Sığınırım sübhün Rəb-binə!﴾

2- [Min şərrı mə xaləq] ﴿Məxluqatının şəmindən﴾ 3- [Vamin şərrı

ğasiqin izə vaqab] ﴿Çökən zülmətin şəmindən﴾ 4- [Vamin şərrı-n-

nəffəsəti fi-l-uqad] ﴿Düynlərə üfürən (cadugər) qadınların

şəmindən﴾ 5- [Vamin şərrı həsidin izə həsəd] ﴿Və həsəd apardığı

zaman həsədçinin şəmindən!﴾ (Fələq surəsi: 1-5).

Təfsir:

1- « قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ »

[Qul əuzu birabbi-l-fələq] ﴿De: "Sığınırım sübhün Rəbbinə!﴾.

Yəni: Ey Peyğəmbər! De: "Pənah aparırım sübhün Rəbbinə və

Ondan kömək diləyirəm!

2- « مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ »

[Min şərrı mə xaləq] ﴿Xəlq etdiklərinin şəmindən﴾. Yəni: Zərər

verən məxluqatının şəmindən.

3- « وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ »

[Vamin şərrı ğasiqin izə vaqab] ﴿Çökən zülmətin şəmindən﴾.

Yəni: Gecələr zühur edən heyvanlar, oğrular və s. bu kimi zərərli

məxluqların şəmindən Allaha sığınırım.

4- « وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ »

[Vamin şərri-n-nəffəsəti fi-l-uqad] ﴿Düyünlərə üfürən (cadugər) qadınların şərindən﴾. Yəni: Düyünlərə üfürən sehribaz qadınların şərindən Allaha sığınırım.

5- « وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ »

[Vamin şərri həsidin izə həsəd] ﴿Və həsəd apardığı zaman paxılın şərindən!﴾. Yəni: Allahın insanlara bəxş etdiyi nemətlərə görə onlara həsəd edib, qəzəblənən, Allahın onlara bəxş etdiyi nemətlərdən məhrum olunmalarını və onların başlarına pis bir şeyin gəlməsini istəyən, həsədçilərin şərindən Allaha sığınırım.

Sual 17: Nəs surəsini oxu və onu təfsir et?

Cavab: Nəs surəsi və onun təfsiri:

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ »

﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə!﴾.

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ ﴿مَلِكِ النَّاسِ﴾ ﴿إِلَهِ النَّاسِ﴾ ﴿مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ﴾ ﴿الَّذِي

يُوسِّسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ﴾ ﴿مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾ ﴿النَّاسِ ١-٦﴾

1- [Qul əuzu birabbi-n-nəs] ﴿De: "Sığınırım insanların Rəbbinə,﴾ 2- [Məliki-n-nəs] ﴿insanların Hökmdarına,﴾ 3-[İləhi-n-nəs] ﴿insanların məbuduna!﴾ 4- [Min şərri-l-vasvasi-l-xannəs] ﴿Vəsvəsə verənin, (Allahın adı çəkiləndə isə hövlündən) geri çəkilən (şeytanın) şərindən﴾. 5- [Əlləzi yuvasvisu fi suduri-n-nəs] (O şeytan) ki, insanların ürəklərinə vəsvəsə salır,﴾. 6- [Minə-l-cinnəti va-n-nəs] ﴿cinlərdən də (olur), insanlardan da!﴾. (Nəs surəsi: 1-6).

Təfsir:

1- « قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ »

[Qul əuzu birabbi-n-nəs] ﴿De: "Sığınırım insanların Rəbbinə,) Yəni: Ey Peyğəmbər! De: "Pənah aparırım insanların Rəbbinə və Ondan kömək diləyirəm!

2- « مَلِكِ النَّاسِ »

[Məliki-n-nəs] ﴿insanların Hökmdarına﴾. Yəni: İnsanları, Öz istəyinə müvafiq olaraq idarə Edənə və insanların Ondan başqa ixtiyar sahibi olmayana.

3- « إِلَهِ النَّاسِ »

[İləhi-n-nəs] ﴿insanların məbuduna!﴾. Yəni: İnsanların haqq olan məbuduna. Çünki insanların Ondan başqa haqq məbudu yoxdur.

4- « مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ »

[Min şərri-l-vasvasi-l-xannəs] ﴿Vəsvəsə verənin, (Allahın adı çəkiləndə isə hövlündən) geri çəkilən (şeytanın) şərindən﴾. Yəni: İnsanlara vəsvəsəsinə verən Şeytanın şərindən.

5- « الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ »

[Əlləzi yuvasvisu fi suduri-n-nas] ﴿(O şeytan) ki, insanların ürəklərinə vəsvəsə salır﴾. Yəni: Vəsvəsini insanların qəlblərinə atan şeytanın şərindən.

6- « مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ »

[Minə-l-cinnəti va-n-nəs] ﴿cinlərdən də (olur), insanlardan da!﴾. Yəni: Vəsvəsə verən o şeytan, cinlərdən də olur, insanlardan da.

Hədis bölümü

Birinci hədis:

Sual 1: «Əməllər niyyətlərə görədir. Hər kəsə yalnız niyyət etdiyi şey vardır ...» hədisini tamamla və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et.

Cavab: Möminlərin əmri Əbul-Həfs Ömər ibn əl Xattab (radiyallahu Təala anhu) demişdir: Mən Allah Rəsulunun - sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini eşitdim: "Əməllər niyyətlərə görədir. Hər kəsə yalnız niyyət etdiyi şey vardır. Kimin hicrəti Allah və Onun Rəsulu üçündürsə, onun hicrəti Allaha və Onun Rəsuluna aiddir. Kimin də hicrəti, əldə edəcəyi dünya malına və ya evlənəcəyi qadına görədirsə, onun hicrəti, hicrət etdiyi şeyə aiddir". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan faydalar:

1- Əməllərin: namaz, oruc, həcc və s. bu kimi hansı əməl olmasından aslı olmayaraq, hər bir əməli etmək üçün niyyət lazımdır.

2- Niyət, iklasla, Uca Allahın rizasını qazanmaq üçün olmalıdır.

İkinci hədis:

Sual 2: «Kim bizim bu işimizdə (dinimizdə) olmayan bir yenilik edərsə ...» hədisini tamamla və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et.

Cavab: Möminlərin anası Aişə (radiyallahu anha) rəvayət edir ki, Allah Rəsulu -sallallahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: «Kim bizim bu işimizdə (dinimizdə) onda olmayan bir yenilik edərsə o, rədd olunar». Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- Dində bidət - yenilik çıxarmağın qadağan olması.

2- Bidət əməllər rədd olunar, qəbul edilməz.

Üçüncü hədis:

Sual 3: «Bir gün Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salami onun üzərinə olsun) hüzurunda oturmuşduq ...» hədisini tamamla və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et.

Ömər ibn Xəttab (radiyallahu anhu) rəvayət edir ki, bir gün Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- hüzurunda oturmuşduq, bu zaman paltarı ağappaq, saçları zil qara, üzərində heç bir səfər əlaməti olmayan və aramızda heç kəsin tanımadığı bir adam gəlib, Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- yanında oturub, iki dizini onun dizlərinə söykəyib, əllərini dizlərinin üstünə qoyub dedi: «Ey Muhəmməd! Mənə İslam haqqında xəbər ver». Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm-: «İslam, Allahdan başqa ibadətə layiq haqq ilah olmadığına və Muhəmmədin Allahın Rəsulu olduğuna şəhadət etməyin, namaz qılmağın, zəkat verməyin, ramazan orucunu tutmağın, imkan olduqda isə Allahın evi - Kəbəni ziyarət edərək həcc etməyindir» deyə buyurdu. (Adam:) «Doğru söylədin» dedi. (Ömər) dedi ki, biz o adama təəccüb etdik. Həm sual verir, həm də onun söylədiklərinin doğru olduğunu təsdiqləyirdi. O yenə: «Mənə iman haqqında xəbər ver» deyərək soruşdu. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm-: «(İman) Allaha, mələklərinə, kitablarına, peyğəmbərlərinə, axirət gününə, qədərini xeyir və şərini Allahdan olmasına inanmağındır» deyə buyurdu. (Adam:) «Doğru söylədin. Mənə ehsan haqqında xəbər ver» dedi. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm-: «(Ehsan) Allaha, Onu görürmüş kimi ibadət etməyindir. Sən Onu görməsən də, O, səni görür» deyə buyurdu. (Adam:) «Mənə Qiyamət haqqında xəbər ver!» dedi. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm-: «Bu haqda soruşulan soruşandan çox

bilmir» deyə buyurdu. (Adam:) «Onda mənə onun əlamətləri haqqında xəbər ver» dedi. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm-: «Qul qadının öz ağasını doğduğunu, ayaq yalın, çılpaq çobanların hündür bina tikməkdə bir-birləri ilə yarışdıqlarını görəcəksən» deyə buyurdu. (Ömər) dedi ki, sonra o adam çıxıb getdi. Bir müddətdən sonra Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- mənə belə dedi: «Ey Ömər! O sual verənin kim olduğunu bilirsənmi?». Mən: Allah və Rəsulu daha yaxşı bilir deyə cavab verdim. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm-: «O Cəbrail idi. Sizə dininizi öyrətməyə gəlmişdir» dedi. Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- İslamın beş əsasının qeyd et. Bunlar aşağıdakılardır:

Allahdan başqa ibadətə layiq haqq məbud olmadığına və Məhəmmədin Allahın Elçisi olduğuna şəhadət vermək.

Namaz qılmaq.

Zəkat vermək.

Ramazan orucunu tutmaq.

Allahın evi - Kəbəni həcc etmək.

2- İmanın əsaslarının zikr olunması. Onların sayı altıdır:

Allaha iman.

Mələklərinə iman.

Kitablarına iman.

Elçilərinə iman.

Axirət gününə iman.

Qədərini xeyrinə və şəriniə iman.

3- Ehsanın rükununu say. Ehsanın bir rükunu vardır, bu, sənin, Allaha, Onu görürmüş kimi ibadət etməyindir. Sən Onu görməsəndə, O, səni görür.

4- Qiyamət saatının qopacaq vaxtı Uca Allahdan başqa kimsə bilmir.

Dördüncü hədis:

Sual 4: «Möminlərin ən kamil iman sahib olan ...» hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et.

Cavab: Əbu Hureyra (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: «Möminlərin ən kamil imana sahib olanı, gözəl əxlaqa sahib olanlarıdır». Hədisi Tirmizi rəvayət etmiş və hədisə "Həsən Səhih" hökmü vermişdir.

Hədisdən çıxan faydalar:

- 1- Gözəl əxlaqlı olmağa təşviq etmək.
- 2- Kamil əxlaq kamil imandandır.
- 3- İman artır və azalır.

Beşinci hədis:

Sual 5: «Kim Allahdan başqasına and içərsə ...» hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et.

Cavab: İbn Ömər (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: «Kim Allahdan başqasına and içərsə, atırıq küfür etmiş yaxud şəriək qoşmuşdur». Hədisi Tirmizi rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

- 1- Uca Allahdan başqasına and içmək icazəli deyil.
- 2- Uca Allahdan başqasına and içmək kiçik şirkdir.

Altıncı hədis:

Sual 6: «Sizdən biri məni çox sevmədikcə, iman gətirmiş olmaz ...» hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et.

Cavab: Ənəs (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: «Sizdən biri məni, valideynindən, övladından və bütün insanlardan çox

sevmədikcə, iman gətirmiş olmaz». Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- Peyğəmbəri -sallallahu aleyhi və səlləm- bütün insanlardan çox sevməyin vacib olması.

2- Peyğəmbəri -sallallahu aleyhi və səlləm- bütün insanlardan çox sevmək imanın kamilliyindəndir.

Yeddinci hədis:

Sual 7: «Sizdən biri qardaşı üçün istəmədikcə iman etmiş olmaz ...» hədisini tamamlama və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et.

Cavab: Ənəs (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: «Sizdən biri özü üçün istədiyini qardaşı üçün istəmədikcə iman etmiş olmaz». Hədisi əl-Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- Mömin bir kimsəyə özü üçün istədiyi xeyri digər möminlər üçün də istəməsi vacibdir.

2- Mömin bir kimsənin özü üçün istədiyi xeyri digər möminlər üçün istəməsi imanın kamilliyindəndir.

Səkkizinci hədis:

Sual 8: «Nəfsim əlində Olana and olsun ...» hədisini tamamlama və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et.

Cavab: Əbu Səid (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: «Nəfsim əlində Olana and olsun ki, İxlas surəsi Quranın üçdə birinə bərabərdir». Hədisi Buxari rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- İxlas surəsinin fəziləti.

2- İxlas surəsinin Quranın üçdə birinə bərabər olması.

Doqquzuncu hədis:

Sual 9: «Lə həulə və lə quvvətə illə billəh ...» hədisini tamamlə və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et.

Cavab: Əbu Musa (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: «Lə həulə və lə quvvətə illə billəh [Qüdrət və güc yalnız Allahdadır!] (zikri) Cənnət xəzinə-lərindən bir xəzinədir». Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- «Lə həulə və lə quvvətə illə billəh» kəlməsinin fəziləti və onun Cənnət xəzinə-lərindən bir xəzinə olması.

2- Qul, öz güc və quvvətinə deyil, yalnız Tək olan Uca Allaha etimad etməsi.

Onuncu hədis:

Sual 10: «Agah olun! İnsan bədəndə bir ət parçası var ki, ...» hədisini tamamlə və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et.

Cavab: Numan bin Bəşir (radiyallahu anhu) rəvayət edir ki, Mən Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini eşitdim: «Agah olun! İnsan bədəndə bir ət parçası var ki, əgər o islah edilərsə, bütün bədən islah olar, yox, əgər o korlanarsa, bütün bədən korlanır. Bilin ki, bu ət parçası qəlbdir». Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- Qəlbın islahı, insanın xaricinin və daxilinin islah olması deməkdir.

2- Qəlbın islahına diqqət vermək. Çünki qəlbın islah olmasının, insanın islah olmasına təsiri vardır.

On birinci hədis:

Sual 11: «Kimin dünyada sonuncu kəlməsi Lə iləhə illəllah olarsa ...» hədisini tamamla və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et.

Cavab: Muaz bin Cəbəl (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Kim sonuncu kəlməsi Lə iləhə illəllah olarsa Cənnətə girər". Hədisi Əbu Davud rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- Lə iləhə illəllah kəlməsinin fəziləti və qulun bu kəlmə səbəbi ilə Cənnətə girməsi.

2- İnsanın dünyada sonuncu kəlməsinin Lə iləhə illəllah kəlməsi olmasının fəziləti.

On ikinci hədis:

Sual 12: «Mömin tənə etməz, lənət etməz ...» hədisini tamamla və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et.

Cavab: Abdullah ibn Məs'ud (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: «Mömin tənə etməz, lənət etməz, pis və ədəbsiz sözlər söyləməz». Hədisi Tirmizi rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- Hər bir batil və nəlayiq söz söyləməkdən çəkinmək.

2- Mömin kimsənin batil və nəlayiq söz söyləməkdən çəkinməsi, onun dilində olan mömin sifətlərindəndir.

On üçüncü hədis:

Sual 13: «İnsanın İslamının gözəlliyindəndir ...» hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et.

Cavab: Əbu Hureyra (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: «İnsanın,

özünə aid olmayan şeyləri tərk etməsi, onun İslamının gözəlliyindəndir». Hədisi Tirmizi və başqaları rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- İnsanın, ona aid olmayan, başqasının dini və dünya işlərini tərk etməsi.

2- İnsanın, özünə aid olmayan şeyləri tərk etməsi, onun İslamının kamilliyindəndir.

On dördüncü hədis:

**Sual 14: «Kim Allahın kitabından bir hərf oxuyarsa ...»
hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et.**

Cavab: Abdullah ibn Məsud (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: «Kim Allahın kitabından bir hərf oxuyarsa ona bir həsənə (savab) vardır. Hər bir həsənə üçün isə on misləndə savab vardır. Mən demirəm ki, "Əlif, Ləm, Mim" bir həfdir! Lakin "Əlif" bir hərf, "Ləm" bir hərf və "Mim" bir həfdir». Hədisi Tirmizi rəvayət etmişdir.

Hədisdən çıxan bəzi faydalar:

1- Quran oxumağın fəziləti.

2- Qurandan oxuduğun hər bir hərf üçün sənə savablar vardır.

İslam ədəbləri bölümü

Uca Allaha qarşı olan ədəb:

Sual 1: Uca Allaha qarşı olan ədəb necə olur?

Cavab 1: Uca Allahı təzim etməklə.

2- Ona heç bir şeyi şərik qoşmadan yalnız Ona ibadət etməklə.

3- Ona itaət etməklə.

4- Asilikləri tərk etməklə.

5- Uca Allahın insana bəxş etdiyi saymaqla bitməz olan lütfünə və nemətlərinə görə Ona şükür və həmd-səna etməklə.

6- Uca Allahın insan üçün yazdığı qədərə səbr etməklə.

Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- qarşı olan ədəb:

Sual 2: Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- qarşı olan ədəb necə olur?

Cavab 1: Ona tabe olmaq və onun ardınca getməklə.

2- Ona itaət etməklə.

3- Ona asi olmağı tərk etməklə.

4- Onun verdiyi xəbərləri təsdiqləməklə.

5- Onun sünnətinə ziyadələr edərək bidətə yol verməməklə.

6- Onu öz nəsfindən və bütün insanlardan çox sevməklə.

7- Ona hörmət etməklə və həmçinin, ona və onun sünnətinə yardım etməklə.

Sual 3: Valideyinlər qarşı olan ədəb necə olur?

1- Asilik olmayan işlərdə valideyinlərə itaət etməklə.

2- Valideyinlərin xidmətində durmaqla.

3- Onlara yardım etməklə.

4- Onların ehtiyaclarını ödəməklə.

5- Onlar üçün dua etməklə.

6- Onlarla mülayim davranmaq və hətta onlara sözlərin ən kiçiyini olan "Uf" sözünü də olsa belə deməmək.

7- Valideynlərin üzünə təbəssüm etmək və onlarla qaşqabaqlı olmamaqla.

8- Səsimi valideynlərin səmindən yüksək qaldırmıram, onları diqqətlə dinləyirəm, onlar danışarkən sözlərini kəsmirəm, onları adları ilə çağırıram, əksinə, onlara: "Atam", "Anam" deyərək müraciət edirəm.

9- Əgər atam və anam otaqdadırsa bu zaman onlardan icazə almadan otağa daxil olmuram.

10- Valideynlərin əlindən və başından öpmək.

Qohumluq əlaqələrinin ədəbləri:

Sual 4: Qohumluq əlaqələrini necə birləşdirim?

Cavab: 1- Qardaş, bacı, əmi, bibi, dayı, xala və s. qalan qohumları ziyarət etmək.

2- Onlara söz və əməllə yaxşılıq və kömək etmək.

3- Onlarla telefon və ya başqa vasitələrlə əlaqə saxlamaq və onlarla hal-əhval tutmaq.

Uca Allah üçün olan qardaşlığın ədəbləri:

Sual 5: Qardaşlarım və dostlarımla necə olmalıyam?

Cavab: 1- Onları sevirəm və nümunəvi dostlarla yoldaşlıq edirəm.

2- Pis dostları tərک edib, onlardan uzaq oluram.

3- Qardaşlarıma salam verib, onlarla əl ilə görüşürəm.

4- Onlar xəstələndikləri zaman onları ziyarət edib, onların şəfa tapmaları üçün dua edirəm.

5- Asqırdıqları zaman onlara «يرحمك الله» [Yərhamukəllah] "Allah sənə rəhm etsin!" deyirəm.

6- Məni, onu ziyarət etməyə çağırıqda, dəvətinə icabət edirəm.

7- Ona nəsihət edirəm.

8- Ona zülm olunduqda yardım edirəm və onun da başqalarına zülm etməsinə mane oluram.

9- Özüm üçün istədiyimi müsəlman qardaşım üçün də istəyirəm.

10- Köməyimə ehtiyacı olduqda, ona yardım edirəm.

11- Ona söz və ya əməlimlə əziyyət vermirəm.

12- Onun sirrini qoruyuram.

13- Onu söymürəm, onun qeybətini etmirəm, onu alçatmıram, ona həsəd aparmıram, onun eyblərini axtarmıram və onu aldatmıram.

Qonşuluq ədəbləri:

Sual 6: Qonşuluq ədəbləri hansılardır?

Cavab: 1- Qonşuma söz və əməllə yaxşılıq edirəm, köməyimə ehtiyacı olduqda isə ona yardım edirəm.

2- Bayram, evlilik və s. bu kimi sevincli günlər münasibəti ilə onu təbrik edirəm.

3- Xəstələndikdə onu ziyarət edirəm, ölüm və ya bədbəxt hadisə baş verdikdə isə ona başsağlığı verirəm.

4- Hazırladığım yeməklərdən imkan daxilində ona da göndərirəm.

5- Ona söz və ya əməlimlə əziyyət vermirəm.

6- Səsi yüksəyə qaldıraraq qonşumu narahat etmirəm, onun eyblərini axtarmıram və onda xoşlamadığım bir şey gördükdə isə səbir edirəm.

Qonaqlıq ədəbləri:

Sual 7: Qonaqlıq və qonaq ədəbləri hansılardır?

Cavab: 1- Məni qonaqlığa dəvət edənin, dəvətinə icabət edirəm.

2- Bir kimsəni ziyarət etmək istədikdə, əvvəlcədən ondan icazə alır və nə zaman gələcəyimi qabaqcadan ona bildirirəm.

3- Onun yanına daxil olmazdan öncə icazə alıram.

4- Onu ziyarət etdikdə (evində) çox oturmuram.

5- Evinə daxil olduqda, gözlərimi ailəsinin fərdlərinə baxmaqdan qoruyuram.

6- Evimə qonaq gəldikdə isə onu gözəl şəkildə, gülər üzlə və gözəl bir tərzdə salamlayaraq qarşılayıram.

7- Qonağı, evimin ən yaxşı yerində əyləşdirirəm.

8- Qonağa yemək və içmək təklif edərək ona ehtiram göstərirəm

Xəstə ədəbləri:

Xəstə və xəstələri ziyarət etmə ədəblərini zikr et:

Cavab: 1- Ağrı hiss etdikdə, əlimi bədənimin ağrıyan yerinə qoyub üç dəfə: «بِسْمِ اللّٰهِ» [Bismilləh!] "Allahın adı ilə!", sonra isə, yeddi dəfə:

«أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللّٰهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأَحَاطِرُ»

[Əuzu bi izzətilləhi və qudratihi min şərri mə əcidu və uhaziru]
"Duyduğum və həzər etdiyimin şərindən Allaha və Onun qüdrətinə sığınırım!" deyirəm.

2- Allahın mənim üçün təqdir etdiyindən razı qalıb, səbir edirəm.

3- Xəstə qardaşımı ziyarət etməyə tələsirəm, ziyarət etdikdə onun üçün dua edirəm və onu ziyarət etdikdən sonra yanında çox oturmaqla ona əziyyət vermirəm.

4- Məndən tələb etmədən onun üçün ruqiyyə (ovsun) oxuyuram.

5- Ona səbirli olmağı, Allaha dua etməyi, namazı və bacardığı qədər təharətli olmağı tövsiyə edirəm.

6- Xəstə üçün edilən dua:

« أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ »

[Əsəlullahəl-azimə Rabbəl-arşil-aziymi ən yəşfiyəkə] "Böyük Ərşin Rəbbi olan Əzəmətli Allahdan sənə şəfa verməsini diləyirəm!" (bu dua yeddi dəfə edilir).

Elm öyrənməyin ədəbləri:

Sual 9: Elm öyrənmək ədəblərini zikr et.

1- Elmi xalis niyyətlə Uca Allah üçün öyrənmək.

2- Öyrəndiyim elmə əməl edirəm.

3- Müəllimin yanında və ya ondan uzaqda olduqda ona hörmət və ehtiram edirəm.

4- Onun qarşısında ədəblə otururam.

5- Onu diqqətlə dinləyirəm və dərs əsnasında sözünü kəsmirəm.

6- Ona sual verdikdə, sualı ədəblə verirəm.

7- Onu adı ilə çağırıram.

Məclis ədəbləri:

Sual 10: Məclis ədəbləri hansılardır?

1- Məclis əhlinə salam verirəm.

2- Məclisə gəldikdə bir kimsəni yerindən qaldırıb onun yerində və ya icazə almadan iki nəfərin arasında əyləşmirəm, əksinə, məclisin, gəlib çatdığım, bitdiyi yerində əyləşirəm.

3- Başqasının əyləşməsi üçün yer təşkil etməyə çalışıram

4- Öz müdaxiləmlə məclisdə danışanın sözünü kəsmirəm.

5- Məclidən qalxıb getmək istədikdə, məclis əhlindən icazə almadan və onlarla sağollaşmadan getmirəm.

6- Məclis bitdikdə isə məclisin kəffarə duasını oxuyuram.

« **سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ** »

[Subhanəkə Allahummə və bihəm-dik, əşhədu əllə ilahə illə ənt, əstəğfirukə və ətubu ileyk] "Allahım! Sən pak və müqəddəssən! Sənə həmd olsun! Mən şahidlik edirəm ki, Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur. Səndən bağışlanma diləyir və Sənə tövbə edirəm!".

Yatmaq ədəbləri:

Sual 11: Yatmaq ədəblərini zikr et.

Cavab: 1-Tez yatıram.

2- Dəstəmazlı olaraq yatıram.

3- Üzü üstə yatmıram.

4- Sağ tərəfim üzərində və sağ əlimi sağ yanağımın altına qoyaraq yatıram.

5- Çarpayımaya daxil olmazdan əvvəl çarpayımı əlim ilə təmizləyirəm.

6- Kürsü ayəsini bir dəfə, İxlas, Fələq və Nəs surələrini isə üç dəfə oxuyaraq yatağa girərkən edilən zikrləri oxuyuram və

« **بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا** »

[Bismikə, Allahummə əmutu və əhyə] "Allahım! Sənin adınla ölür və dirilirəm!" deyirəm.

7- Fəcr namazına oyanıram.

8- Yuxudan oyandıqdan sonra bu zikri edirəm:

« **الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَمَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ** »

[Əlhəmdulilləhil-ləzi əhyənə bə'də mə əmətənə və ileyhinnuşur] "Bizi öldürdükdən sonra dirildən Allaha həmd olsun. (Ölüb dirildikdən sonra isə) qayıdış Onadır".

Yemək ədəbləri:

Sual 12: Yemək ədəbləri hansılardır?

Cavab:

1- Yemək və içməyimlə, Uca Allaha ibadət etməyə taqətim olsun deyə niyyət edirəm.

2- Yeməkdən öncə əllərimi yuyuram.

3- Yeməyə başlayarkən: «بِسْمِ اللَّهِ» [Bismilləh] "Allahın adı ilə" deyib, qabın ortasından və ya başqasının qabağından deyil, əksinə, yeməyin mənə yaxın olan hissəsindən yeyirəm.

4- Əgər yeməyin əvvəlində: [Bismilləh] deməyi unutsam, yemək əsnasında xatırladığım zaman:

«بِسْمِ اللَّهِ أَوْلَهُ وَأَخْرَهُ» [Bismilləh əvvləhu va əxirahu] "Əvvəlində də, axırında da Allahın adı ilə!" deyirəm.

5- Mövcud olan yeməyə qane oluram, yeməyi pisləmirəm, yemək xoşuma gələrsə yeyirəm, xoşuma gəlmədikdə isə tərk edirəm.

6- Yeməkdən çox deyil, əksinə, bir neçə tikə yeməklə kifayətlənirəm.

7- Yemək və içməyə üfürürəm, əgər istidirsə soyuyana qədər gözləyirəm.

8- Yeməyi tək yemirəm, ailə və ya qonaqla birgə yeyirəm.

9- Əgər yanımda əyləşən insan yaşda məndən böyükdürsə, əlimi ondan qabağ yeməyə uzatmıram.

10- Su və ya başqa halal içkilərdən içdiyim zaman [Bismilləh] deyərək, oturaq vəziyyətdə, üç dəfəyə içirəm.

11- Yemək yeyib qurtardıqdan sonra «الْحَمْدُ لِلَّهِ» [Əlhəmdulləh] "Allaha həmd olsun" deyirəm.

Geyim ədəbləri:

Sual 13: Geyim ədəblərini say?

- 1- Paltarımı sağ tərəfdən geyinməklə başlayıram və bu libası mənə bəxş etdiyinə görə Allaha həmd edirəm.
- 2- Paltarımı iki topuqdan aşağı düşənə qədər uzatmıram.
- 3- Oğlan uşaqları qız paltarları, qız uşaqlarında oğlan paltarları geyinməməlidir.
- 4- Paltar geyindikdə kafirlərə və ya fasiqlərə oxşamamaq.
- 5- Paltar çıxardıqda isə [Bismilləh] demək.
- 6- Ayaqqabın sağ ayaqdan başlayaraq geyinmək, çıxartdıqda isə sol ayaqdan başlayaraq çıxarmaq.

Minik ədəbləri:

Sual 14: Minik ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- Bunları deyirəm: «بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ» [Bismilləh, Əlhəmdulləh] "Allahın adi ilə, Allaha həmd olsun".

﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ﴾ ﴿وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾

[Subhənəlləzi saxxara lənə həzə və mə kunnə ləhu muqrinin] ﴿Bunu bizə tabe edən [Allah] pak və müqəd-dəsdir! (Əgər Allahın köməyi olmasaydı) bizim onlara gücümüz çatmazdı﴾.

[Va-innə ilə Rəbbinə ləmunqalibun] ﴿Həqiqətən, biz (öləndən sonra) Rəbbimizin hüzuruna qayıdacağıq﴾. (Zuxruf: 13 - 14).

- 2- Müsəlman yanından keçdikdə ona salam verirəm.

Yolun ədəbləri:

Sual 15: Yolun ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- Gəzərkən təvazü ilə gəzirəm və yolun sağ tərəfiylə gedirəm.

- 2- Qarşıma çıxan insanlara salam verirəm.

3- Gözlərin naməhrəmə baxmaqdan qoruyuram və kimsəyə əziyyət vermirəm.

4- Yaxşılığı əmr edib, pislikdən çəkindirirəm.

5- Yolda insanlara əziyyət verən maneələri yoldan uzaqlaşdırıram.

Evə daxil olma və evdən çıxma ədəbləri:

Sual 16: Evə daxil olma və evdən çıxma ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- Evdən sol ayağımla çıxıb və:

« بِسْمِ اللّٰهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ، اللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أَضِلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزِلَّ، أَوْ أَظْلَمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ. »

[Bismilləh, təvakkəltu aləllahi və lə havlə və lə quvvatə illə billəh.

Allahummə inni əuzu bikə ən ədillə, av udallə, av əzillə, av uzəllə, av azlimə, av uzləmə, av əchələ, av yuchələ aleyyə] "Allahın adı ilə! Allaha təvəkkül etdim. Qüdrət və güc yalnız Allahdadır! Allahım! Doğru yoldan azmaqdan və ya azdırılmaqdan, çaşmaqdan və ya çaşdırılmaqdan, zülm etməkdən və ya zülmə məruz qalmaqdan, cahil olmaqdan və ya mənə qarşı cahillik edilməsindən Sənə sığınırım" zikrini deyirəm.

2- Evə sağ ayağımla daxil olub və:

« بِسْمِ اللّٰهِ وَلِجَنَّا، وَبِسْمِ اللّٰهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا »

[Bismilləhi valəcnə və bismilləhi xaracnə və alə Rabbinə təvəkkəlnə] "Allahın adı ilə girdik, Allahın adı ilə çıxdıq və Rəbbimizə təvəkkül etdik!" zikrini deyirəm.

3- Evə daxil olduqda ilk öncə misvakdan istifadə edirəm və sonra isə ev əhlinə salam verirəm.

Ayaqyolu ədəbləri:

Ayaqyolu ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- Ayaqyoluna sol ayağımla daxil oluram:

2- Daxil olmazdan əvvəl belə deyirəm:

« بسم الله، اللهم إني أعوذ بك من الخبث والخبائث »

[Bismilləh, Allahummə inni əuzu bikə minəl-xubsi val-xabəisi]
"Allahın adı ilə, Allahım, pislikdən və pis əməllərdən (erkək və dişi cinlərdən) Sənə sığınırım!".

3- Ayaqyoluna üzərimdə Allahın adı olan bir şeylə daxil olmuram.

4- Zəruri ehtiyacımı ödədiyim zaman özümü insanların məni görməsindən qoruyuram.

5- Zəruri ehtiyacımı ödədiyim zaman danışmıram.

6- Böyük və kiçik təharətə etdiyim zaman ön və arxamı qibləyə tərəf çevirmirəm.

7- Nəcasətdən təmizləndiyim zaman sağ əlimlə deyil, əksinə, sol əlimlə təmizlənirəm.

8- Zəruri ehtiyacımı insanların yolu üzərində və ya istirahət etdikləri kölgəliklərdə etmirəm.

9- Zəruri ehtiyacımı ödədikdən sonra əllərimi yuyuram.

10- Ayaqyolundan çıxarkən sağ ayağımla çıxıb: « غُفْرَانِكَ »
[Ğufuranəkə] "(Allahım!) Məni bağışla!" deyirəm.

Məscid ədəbləri:

Sual 18: Məscid ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- Məscidə sağ ayağımla daxil olaraq belə deyirəm:

« بسم الله، اللهم افتح لي أبواب رحمتك »

[Bismilləh, Allahumməftəh li əbvabə rahmətik] "Allahın adı ilə! Allahım! Öz mərhəmət qapılarını mənim üçün aç!".

2- Oturmazdan öncə iki rükət namaz qılıram.

3- Namaz qılanın qarşısından keçmirəm, itmiş əşyaları məsciddə axtarmıram və həmçinin məsciddə alış-veriş etmirəm.

4- Məsciddən sol ayağımla çıxıb:

« اللهم إني أسألك من فضلك »

[Allahummə inni əsəlukə min fadlikə] "Allahım! Sənin lütfündən di-ləyirəm!" deyirəm.

Salam ədəbləri:

Sual 19: Salam ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- Hər hansı bir müsəlmanla qarşılaşdığım zaman, onunla ilk öncə:

« السلام عليكم ورحمة الله وبركاته »

[Əssələmu aleykum və rahmətullahi və bərakətuh] deyərək salam ilə başlayıram, onunla salamlaşdıqda, bu salamdan başqa salamlarla və həmçinin yalnız əl ilə işarə edərək salamlaşmıram.

2- Salam verdiyim kimsənin üzünə təbəssüm edirəm.

3- Onunla sağ əlimlə görüşürəm.

4- Bir kimsə mənə salam verdiyi zaman onu salamını daha gözəl şəkildə alıram və ya eynilə sahibinə qaytarıram.

5- Kafirə salam verməklə başlamıram, əgər o, mənə salam verməklə başlayarsa, bu zaman verdiyi salamın eynilə cavabını qaytarıram. (Məsələn: Kafir mənə "Əssələmu aleykum" deyərək salam versə, məndə ona "Va aleykumus-sələmu" deyərək cavab verirəm).

6- Kiçik böyükə, minikdə olan piyadaya, gedən oturana və az da çox salamlar verir.

İcazə alma ədəbləri:

Sual 20: İcazə alma ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- Bir yerə daxil olmazdan öncə icazə alıb sonra daxil oluram.

2- Bir yerə daxil olmaq üçün yalnız üç dəfə icazə alıram, əgər üç dəfə icazə aldıqdan sonra icazə verməsələr, geri dönürəm.

3- Qapını asta döyürəm, qapının qabağında deyil, əksinə, qapının sağ və ya sol tərəfində dayanıram.

4- Ata, anamın və ya hər hansı evə icazə almadan daxil olmuram, xüsusəndə fəcr namazından öncə və zöhr və işa namazından sonra.

5- Xəstəxana və ya ticarət mərkəzi kimi daimi yaşayış yerləri olmayan məkanlara icazəsiz daxil olmaq olar

Heyvanla mülayim davranmağın ədəbləri:

Heyvanla mülayim davranmağın ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- Heyvana yemək və içmək verirəm.

2- Heyvana qarşı rəhmli və şəfqətli olmaq və heyvanı taqəti çatmayan şeylə yükləməmək.

3- Heç bir əzab və əziyyət növü ilə heyvana əziyyət vermirəm.

İdman ədəbləri:

Sual 22: İdman ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- İdman edərkən, Allaha itaət etməyə və Onun razılığını qazanmağa güclü bir müsəlman olmaq üçün niyyət edirəm.

2- Namaz vaxtı idmanla məşğul olmuram.

3- Oğlanlar qızlarla birlikdə idmanla məşğul olurlar.

4- İdman edərkən övrət yerini örtən paltarlardan istifadə edirəm.

5- Üzə vurmaq və ya övrət yerləri açılan idman növləri kimi haram olan idman növlərindən çəkinirəm.

Zarafat ədəbləri:

Sual 23: Bəzi zarafat ədəblərini zikr et.

1- Zarafat etdikdə yalanla deyil, əksinə, doğru bir şeylə zarafat ertmək.

2- Zarafat: ələ salmaq, istehza etmək, əziyyət vermək və qorxutmaq kimi başqasını aşağılayan əməllərdən uzaq olmalıdır.

3- Zarafatı çoxaltmamaq.

Asqırmaq ədəbləri:

Sual 24: Asqırmaq ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- Asqırdıqda ağzı əl, dəsmal və ya paltar ilə tutmaq.

2- Asqırdıqdan sonra «الْحَمْدُ لِلَّهِ» [Əlhəmdulləh] "Allaha həmd olsun!" demək.

3- Qardaşı və ya dostu isə ona: «يَرْحَمُكَ اللَّهُ» [Yərhəməkəllah] "Allah sənə rəhm etsin!" desin.

O da cavabında ona:

« يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بِالْكَمِّ »

[Yəhdiyikumullahu və yuslihu bəələkum] "Allah sizi doğru yola yönəltsin və işinizi avand etsin!" desin.

Əsnəmək ədəbləri:

Sual 25: Əsnəmək ədəbləri hansılardır?

Cavab: 1- Əsnəməyin qarşısını almağa çalışmaq.

2- Əsnədikdə "Ah" deyərək səsi qaldırmamaq.

3- Əsnəyərkən ağzı əl ilə tutmaq.

Qurani-Kərim oxumaq ədəbləri:

Sual 26: Tilavət ədəblərini zikr et.

Cavab: 1- Quran oxuyarkən dəstəmazlı olmaq.

2- Quran oxuyarkən ədəbli və vüqarlı (təmkinli) halda oturmaq.

3- Quran oxumağa başlamazdan əvvəl "isitiazə"

«أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»

[Əuzu billəhi minş-şeytanir-racim] "Daşlanmış şeytanın şərindən Allaha sığınırım!" demək.

4- Quran oxuyarkən ayələri tədəbbür edirəm.

Əxlaq bölümü

Sual 1: Gözəl əxlaqın fəzilətini zikr et.

Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "Möminlərin ən kamil imanlısı, gözəl əxlaqa sahib olanlarıdır". Bu hədisi Tirmizi və İmam Əhməd rəvayət etmişdir.

Sual 2: Biz özümüzü nə üçün İslam əxlaqı ilə tərbiyə etməliyik?

Cavab: 1- Çünki İslam əxlaqı, Uca Allahın məhəbbətini qazanmağa səbəbdir.

2- Həmçinin insanların məhəbbətini qazanmağa səbəbdir.

3- Gözəl əxlaq qiyamət günü tərəzidə ən ağır gələn əməllərdən olacaqdır.

4- Gözəl əxlaq sayəsində insanın savab və əcri qat-qat artır.

5- Gözəl əxlaq - kamil imanın əlamətidir.

Sual 3: Biz əxlaqı haradan öyrənməliyik?

Cavab: Qurani-Kərimdən. Uca Allah buyurur:

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ

أَجْرًا كَبِيرًا﴾ [الإسراء ١٥]

﴿Həqiqətən, bu Quran (insanları) ən doğru yola yönəldir﴾. (İsra surəsi, ayə: 9). Biz əxlaqı həmçinin Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- sünnətindən öyrənirik. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Mən, gözəl əxlaqı tamamlamaq üçün göndərildim". Hədisi İmam Əhməd rəvayət etmişdir.

Sual 4: Ehsan əxlaqı nədir və onun növləri hansılardır?

Cavab: Ehsan: Daima Uca Allahın səni gördüyünü bilmək və məxluqata xeyir və yaxşılıq etməkdir.

Əbu Yələ Şəddad ibn Ovs (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət etmişdir: "Allah

hər bir şeydə ehsanı əmr etmişdir". Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Ehsanın bəzi növləri:

- Allaha ibadət etdikdə olan ehsan. Bu, ibadəti ixlasla Uca Allaha etməklə olur.

- Valideyinlərə söz və əməl ilə olan ehsan.
- Qohum-əqrabaya olan ehsan.
- Qonşuya olan ehsan.
- Yetimlərə və miskinlərə olan ehsan.
- Sənə pislik edən kimsəyə qarşı olan ehsan.
- Danışıqda olan ehsan.
- Mübahisə edərkən olan ehsan.
- Heyvana qarşı olan ehsan.

Sual 5: Ehsanın ziddi nədir?

Cavab: Ehsanın ziddi pislikdir.

Bu pisliklərdən biridə: - Uca Allaha ixlasla ibadət etməyi tərk etmək.

- Valideyinlərin üzünə ağ olmaq.
- Qohumluq əlaqələrini kəsmək.
- Qonşu ilə pis münasibətdə olmaq.
- Fəqirlərə və yoxsullara ehsanı tərk etmək və onlara qarşı pis münasibətdə olmaq.

Sual 6: Əmanətin növləri hansılardır və bunu misal çəkərək izah et?

Cavab:

1- Uca Allahın haqlarını qorumaqda olan əmanət.

Buna misal: Namaz, zəkat, oruc, həcc və s. bu kimi Uca Allahın bizə vacib etdiyi ibadətləri lazımı qaydada yerinə yetirmək.

2- Məxluqatın haqlarını qorumaqda olan əmanət. Buna misal olaraq aşağıdakıları çəkmək olar:

- İnsanların namus və heysiyyətini qorumaq.
- İnsanların mallarını qorumaq.
- İnsanların qanlarını qorumaq.
- İnsanların sirlərini və həmçinin sənə əmanət etdikləri hər bir şeyi qorumaq.

Uca Allah nicat tapan kimsələrin sifətlərini vəsf edərək belə buyurur:

﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ﴾ [المؤمنون ٥٨]

﴿O (mömin) kəslər ki, əmanətlərini və vədlərini qoruyurlar﴾.
(Muminun surəsi, ayə: 8).

Sual 7: Əmanətin ziddi nədir?

Cavab: Əmanətin ziddi xəyanətdir. Xəyanət: Uca Allahın və insanların hüquqlarını zay etməkdir.

Əbu Hureyrə (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Münafiqin əlaməti üçdür: Danışdığı zaman yalan danışar. Vəd verdiyi zaman (vədinə) xilaf çıxar. Ona əmanət verildikdə isə əmanətə xəyanət edər". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 8: Sadiq olmağın əxlaqı nədir?

Cavab: Sadiq olmağın əxlaqı: Baş vermiş bir hadisəni və ya hər hansı bir şeyi olduğu kimi xəbər verməkdir.

Buna misal olaraq aşağıdakıları misal çəkmək olar:

- İnsanlarla danışdıqda doğru danışmaq.
- Vəd verdikdə vədə sadiq qalmaq.
- Hər bir söz və əməldə dürüst olmaq.

Əbu Hureyrə (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Doğruluq (insanı) yaxşı işlərə yönəldər. Yaxşı işlər isə (insanı) Cənnətə aparar. Kişi o qədər doğru danışar ki, (Allah yanında) doğru danışanlardan olar". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 9: Sadiqliyin ziddi nədir?

Cavab: Sadiqliyin ziddi, yalandır. Yalan: Həqiqətin əksidir. Buna misal olaraq: İnsanlara yalan danışmağı, onları aldatmağı, verdiyi vədlərə xilaf çıxmağı və yalandan şahidlik etməyi və s. bu kimi əməlləri misal çəkmək olar.

Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "Yalan isə (insanı) günah işlərə yönəldər. Günah işlər də (insanı) Cəhənnəmə aparar. İnsan o qədər yalan danışar ki, (Allah yanında) yalan danışanlardan olar". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- bu barədə belə demişdir: "Münafiqin əlaməti üçdür: Danışdığı zaman yalan danışar. Vəd verdiyi zaman (vədinə) xilaf çıxar. Ona əmanət verildikdə isə əmanətə xəyanət edər". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 10: Səbrin növləri hansılardır?

Cavab: Səbrin üç növü vardır. Bunlar aşağıdakılardır:

- 1- Uca Allaha itaətdə səbr etmək.
- 2- Asiliklərə səbr etmək.
- 3- Allahın acı qədərlərinə səbr etmək və hər bir halda Allaha həmd-səna etmək.

Uca Allah buyurur:

﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾ [آل عمران 151]

﴿Allah səbr edənləri sevir﴾ (Ali-İmran surəsi, ayə: 146).

Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- bu barədə belə demişdir: "Möminin işi təəccüblüdür. Çünki hər işi onun üçün bir xeyirdir. Bu, başqasına deyil, yalnız möminə aiddir. Əgər ona razı qaldığı şey gəlsə, şükür edər, bu onun üçün xeyirli olar. Əgər bir zərər gələrsə səbr edər, bu da onun üçün xeyirli olar".

Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 11: Səbrin ziddi nədir?

Cavab: Səbirin ziddi: Həm itaətdə səbrsizlik etmək, həm də asiliklərə qarşı səbrsizlik etmək və Allahın qədərlərinə qarşı söz və əməllə qəzəblənmək.

səbrin ziddinin növlərindən bəziləri aşağıdakılardır:

- Ölümü arzulamaq.
- Üzə vurmaq.
- Paltarını cırmaq (yirtmaq).
- Saçı yolmaq.
- Özünə bəd dua etmək.

Peyğəmbərimiz belə buyurur -sallallahu aleyhi və səlləm-: "Cəzanın böyüklüyü, bəlanın böyüklüyünə görədir. Əgər Allah bir topluluğu sevərsə, onları imtahana çəkər. Kim razı olarsa, onun üçün razılıq vardır. Kim də qəzəblənərsə, onun üçün qəzəb vardır". Hədisi Tirmizi və İbn Məcə rəvayət etmişdir.

Sual 12: Yardımlaşmağın əxlaqını zikr et.

Cavab: Bu, insanların öz aralarında haqq və xeyir işlərdə yardımlaşmasıdır.

Buna nümunə olaraq aşağıdakıları misal çəkmək olar:

- Haqqları yerinə yetirmək üçün yardımlaşmaq.
- Məzluma kömək etmək üçün yardımlaşmaq.
- İnsanların və miskinləri ehtiyaclarını ödəmək üçün yardımlaşmaq.

- Hər bir xeyir əməldə yardımlaşmaq.
- Günah, əziyyət və düşmənçilik etmək kimi işlərində yardımlaşmamaq

Uca Allah buyurur:

﴿تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ [المائدة: ٢]

﴿Yaxşılıq etməkdə və Allahdan qorxmaqda bir-birinizə yardım edin. Günah işlər görməkdə və düşmənçilikdə bir-birinizə köməkçi olmayın. Allahdan qorxun. Həqiqətən, Allah şiddətli cəza verəndir.﴾ (Maidə surəsi, ayə: 2). Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- buyurur: "Möminlər bina kimidir. Biri, digərini gücləndirər". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- bu barədə belə demişdir: "Müsəlman müsəlmanın qardaşdır, ona zülm etməz, onu yardımsız qoymaz. Kim qardaşının ehtiyacını ödəyərsə, Allah da onun ehtiyacını ödəyər. Kim bir müsəlmanı sıxıntıdan qurtararsa, Allah da onun Qiyamət gününün sıxıntılarından qurtarar. Kim bir müsəlmanın ayıbını örtərsə, Allah da Qiyamət günü onun ayıblərini örtər". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 13: Həyanın növləri hansılardır?

Cavab: Həyanın növləri aşağıdakılardır:

- 1- Allahdan həya etmək. Bu, Uca Allaha qarşı asilik etməməklə olur.
- 2- İnsanlardan həya etmək. Bu, insanlarla pis və ədəbsiz sözlərlə danışmağı tərک etməklə və insanlar yanında övrət yerini açmamaqla olur.

Allahın Elçisi -sallallahu aleyhi və səlləm- buyurur: "İman yetmişdən çox şöbədən ibarətdir. İmanın ən yüksək mərtəbəsi Lə iləhə illəllah sözüdür. Ən aşağı dərəcəsi isə yolda əziyyət

verən maneəni uzaqlaşdırmaqdır. Həya da imanın şöbəsidir". Başqa bir hədisdə isə: «İman altmışdan artıq şöbədən ibarətdir". Bu hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 14: Mərhəmətin növlərini zikr et.

Cavab: Mərhəmətin növləri aşağıdakılardır:

- Yaşlı insanlara mərhəmət göstərmək və hörmət etmək.
- Kiçiklərə mərhəmət və şəfqət göstərmək.
- Yoxsullara və ehtiyac sahibi insanlara mərhəmət göstərmək.
- Heyvana yemək vermək və ona əziyyət verməməklə mərhəmət etmək.

Bu barədə Numan bin Bəşirin (radiyallahu anhu) rəvayət etdiyi hədisdə Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Sən möminlərin bir-birilərinə mərhəmət göstərməkdə, bir-birilərini sevməkdə və bir-birilərinə can yandırmaqda bir bədən kimi olduğunu görürsən. Belə ki, (bədənə) bir əzasına xəstəlik üz verdikdə bütün bədən yuxusuzluqdan və qızdırmadan əziyyət çəkir".

Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Allahın elçisi -sallallahu aleyhi və səlləm- buyurur: "Rəhm edənlərə (mərhəmətli olanlara), Rəhman olan Allah rəhm edər. Yer üzündə olanlara rəhm edin ki, səmada Olan da sizə rəhm etsin".

Hədisi Əbu Davud və Tirmizi rəvayət etmişdir.

Sual 15: Sevginin növləri hansılardır?

Cavab:

1- Uca Allaha qarşı olan sevgi.

Uca Allah buyurur:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ [البقرة 177]

﴿İman gətirənlərin isə Allaha olan sevgisi daha güclüdür﴾.
(Bəqərə surəsi, ayə: 165).

2- Allahın Elçisi Məhəmmədə -sallallahu aleyhi və səlləm- qarşı olan sevgi.

Bu barədə Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Nəfsim əlində olan Allaha and olsun ki, sizdən biri məni atasından, və övladından çox sevmədikcə həqiqi iman gətirmiş olmaz". Hədisi Buxari rəvayət etmişdir.

3- Möminlərə qarşı olan sevgi. Bu, öz nəfsinə xeyri istədiyini kimi möminlərə də istəməklə olur.

Ənəs bin Malik (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Sizdən biri öz nəfsinə istədiyini qardaşına istəmədikcə iman gətirmiş olmaz". Hədisi əl-Buxari rəvayət etmişdir.

Sual 16: Təbəssümün tərifi nədir?

Cavab: Təbəssüm: Gülərüz olmaqla yanaşı insanlarla qarşılaşdıqda onları fərəh, mehribanlıq və sevinclə qarşılamaqdır.

Təbəssüm, insanların nifrətinə səbəb olacaq dərəcədə insanları qaşqabağlı bir halda qarşılamağın tam əksidir.

Təbəssüm barədə Peyğəmbərdən -sallallahu aleyhi və səlləm- bəzi hədislər varid olmuşdur. Əbu Zərr (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Yaxşı əməllərdən heç birini aşağı görmə, hətta qardaşınla qarşılaşdığı zaman onun gülərüz qarşılamağını belə". Bu hədisi Müslim rəvayət etmişdir. Əbu Zərr (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Qardaşının üzünə təbəssüm etməkdə sənün üçün bir sədəqə vardır". Hədisi ət-Tirmizi rəvayət etmişdir.

Sual 17: Həsəd nədir?

Cavab: Həsəd: Başqasında olan hər hansı bir nemətin getməsinə arzulamaq yaxud da hər hansı bir nemətin başqasında olmasını istəməmək.

Uca Allah buyurur:

﴿وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ [الفلق ٥]

﴿Və həsəd apardığı zaman paxılın şərinədən!﴾. (əl-Fələq surəsi, ayə: 5).

Ənəs ibn Malik (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Bir-birinizə nifrət etməyin, bir-birinizə həsəd aparmayın, bir-birinizə arxa çevirməyin. Ey Allahın qulları, qardaş olun!". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 18: İstehza nədir?

Cavab: İstehza: müsəlman qardaşını ələ salmaq və onu aşağılamaqdır. Bu əməl, qadağan olunan əməldir.

Uca Allah bunun qadağan olunması barədə belə buyurur:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ

عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللُّغَابِ بِغِسِّ الْأَسْمَاءِ الْفُسُوقُ بَعْدَ

الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ [الحجرات ١٥]

﴿Ey iman gətirənlər! Bir camaat digərini məsxərəyə qoymasın. Ola bilər ki, bunlar onlardan daha yaxşı olsunlar. Qadınlar da qadınları (lağa qoymasınlar). Ola bilər ki, bunlar onlardan daha yaxşı olsunlar. Bir-birinizə tənə vurməyin və bir-birinizi pis ləqəblərlə çağırmağın. İman gətirdikdən sonra fəsadçı adlanmaq necə də pisdir. Məhz tövbə etməyənlər zalımlardır﴾. (Hucurat surəsi, ayə: 11).

Sual 19: Təvazökarlığın tərifi nədir?

Cavab: Təvazökarlıq - İnsanın özünü başqalarından üstün görməməsi, insanları alçaltmaması və haqqı inkar etməməsidir.

Uca Allah buyurur:

﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾ [الفرقان ١٧]

﴿Ər-Rəhmanın qulları o kəslərdir ki, onlar yer üzündə təvazökarlıqla gəzər﴾. (Furqan surəsi, ayə: 63). Yəni: Yer üzündə təvazökarlıqla gəzərlər. Allahın elçisi -sallallahu aleyhi və səlləm- bu barədə buyurur: "Kim Allah üçün təvazökarlıq edərsə Allah onu ucaldar".

Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

İyad bin Himar (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət edir: "Allah mənə vəhy edərək buyurmuşdur ki, təvazökar olun, bir-birinizə qarşı öyünməyin və bir-birinizə qarşı azgınlıq etməyin".

Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 20: Haram olan təkəbbürlüyn növləri hansılardır?

Cavab: 1- Haqqa qarşı təkəbbürlü olmaq. Bu, haqqı inkar etmək və haqqı qəbul etməməklə olur.

2- İnsanlara qarşı təkəbbürlü olmaq. Bu, insanlara xor, alçaq nəzərlə, saymazcasına davranmaqla olur.

Allahın Elçisi -sallallahu aleyhi və səlləm- buyurur: "Qəlbində misqal zərrəsi qədər kibir olan kimsə Cənnətə girməyəcəkdir". Bu zaman bir kişi Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm-: "İnsan paltarının və ayaqqabısının gözəl olmasını istəyir" dedi. Bunun cavabında Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- ona belə dedi: "Allah gözəldir, gözəlliyi sevər. Kibir, haqqı inkar etmək və insanlara xor baxmaqdır". Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

- Haqqı inkar etmək, yəni: haqqı qəbul etməməkdir.
- İnsanlara xor baxmaq, yəni: insanlara alçaq nəzərlə, saymazcasına müamilə etməkdir.
- İnsan paltarının və ayaqqabısının gözəl olmasını istəməsi, heç də insanın təkəbbürlü olması anlamında deyil.

Sual 21: Haram olan aldatmanın bəzi növlərini zikr et.

Cavab: Alış-verişdə insanları aldatmaq. Bu, malın qüsuruunu gizlətməklə olur.

Tədris zamanı aldatmaq. Burada, tələbələrin imtahanlarda konspektdən köçürmələrini misal çəkmək olar.

Sözdə aldatmaq. Məsələn: Yalandan şahidlik etmək.

Dediğin sözə vəfalı olmamaq və insanlarla bağladığın əhdi yerinə yetirməmək.

Alış-verişdə insanları aldatmaq barədə rəvayət edilən hədisdə belə deyilir. Əbu Hureyrə (radiyallahu anhu) rəvayət edir ki, Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- bazarda bir buğda yığımının yanından keçərkən əlini o buğda yığımının içinə saldı. Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- barmaqları yaş olduqda: "Ey buğda sahibi bu nədir?"- deyə soruşdu. Buğda sahibi də: "Ey Allahın Rəsulu, yağışa görə islanmışdır"- deyə cavab verdi. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- ona: "İslanmış buğdanı insanların aldanmaması üçün üstə qoya bilməzdinmi? Bizi aldatan bizdən deyildir"- dedi. Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Hədisdə keçən ərəbcə: (الصُّبْرَة) sözü, buğda yığımı və ya topası mənasını verir.

Sual 22: Qeybət nədir?

Cavab: Qeybət: Qardaşın yanında olmadığı zaman onun barəsində xoşlamadığı bir şeyi danışmağıdır.

Uca Allah buyurur:

﴿وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ﴾

إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ ﴿الحجرات ١٤﴾

﴿Bir-birinizin qeybətini qırmayın. Sizdən biriniz ölmüş qardaşının ətini yemək istəyəirmi? Siz ki, bundan iyranırsınız. Allahdan qorxun! Həqiqətən, Allah tövbələri qəbul edəndir, Rəhmlidir﴾ (Hucurat surəsi, ayə: 12).

Sual 23: Nəmmamlıq nədir?

Cavab? Nəmmamlıq: İnsanların arasını vurmaq məqsədi ilə arada söz gəzdirmək.

Allahın Elçisi -sallallahu aleyhi və səlləm- buyurur: "Nəmmam Cənnətə girməz".

Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 24: Tənbəllik nədir?

Cavab: Tənbəllik: Xeyir işi etməyə və ya insanın etməsi vacib olan bir əməli etməyə səhlənkar yanaşmasıdır.

Buna, Uca Allahın vacib etdiyi əməllərə tənbəlliklə yanaşmağı misal çəkmək olar.

Uca Allah buyurur:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِيعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالًا يُرَاءُونَ النَّاسَ ۚ﴾

وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿النساء ١٤٢﴾

﴿Münafıqlar, həqiqətən də, Allahı aldatmağa çalışırlar. Halbuki (Allah) onları aldadır. Onlar namaza durarkən könülsüz qalxar, özlərini camaata göstərər və Allahı olduqca az yad edərlər﴾. (Nisa surəsi, ayə: 142).

Mömin: tənbəllikdən, səhlənkarlıqdan, passivlikdən və s. bu kimi xoşagəlməz sifətlərdən uzaq olmalı və bu dünyada Uca Allahın razı qalacağı işlərdə ciddi olaraq səy göstərməlidir.

Sual 25: Qəzəbin növlərini zikr et.

Cavab: Qəzəbin iki növü vardır.

1- Təriflənən qəzəb. Bu, kafirlərin, münafıqlərin və onlardan qeyrilərinin Uca Allahın haram etdiyi əməlləri edərkən Allah üçün qəzəblənməkdir.

2- Məzəmmət olunan (qınalınan) qəzəb. Bu qəzəb, insanı deyilməsi və edilməsi qadağan olan sözü deməyə və qadağan olan əməli etməyə vadar edən qəzəbdir.

Məzəmmət olunan qəzəbin müalicəsi:

1- Dəstəmaz almaq.

2- Ayaq üstədirsə oturmaq, oturmuş haldadırsa uzanmaq.

3- Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- bu barədə olan "Qəzəblənmə" vəsiyyətinə əməl etmək.

4- Qəzəbləndikdə öz nəfsinə hakim olmaq.

5- « أعوذ بالله من الشيطان الرجيم »

[Əuzu billəhi minəş-şeytanir-ra-cim] "Lənətlənmiş şeytandan Allaha sığın-ram!" deyərək, şeytandan Allaha sığınmaq.

6- Susmaq.

Sual 26: Cəsusluq etmək nədir?

Cavab: Cəsusluq etmək, insanların ayıblarını və sirlərini axtarıb araşdırmaq.

Cəsusluğun haram olan növlərindən bəziləri aşağıdakılardır:

- İnsanların evlərində olan eyibləri axtarıb araşdırmaq.

- Bir toplumun onlardan xəbərsiz danışdıqlarına qulaq asmaq.

Uca Allah buyurur:

﴿وَلَا تَجَسَّسُوا﴾ [الحجرات: ١٦]

﴿Bir-birinizi güdməyin﴾. (Hucurat surəsi, ayə: 12).

Sual 27: İsfafçılıq, xəsislik və səxavət nədir?

Cavab: İsfafçılıq: Malı lazımsız yerə xərcləməkdir.

Bunun əksi isə xəsislik. Xəsislik: Malı lazım olan yerə xərcləməməkdir.

Doğru mövqə isə bunların arasında orta bir yol tutmaqdır, belə ki, müsəlman səxavətli olmalıdır.

Uca Allah buyurur:

﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا﴾ [الفرقان ٢٧]

﴿Onlar (mallarını) xərclədikdə nə israfçılıq, nə də xəsislik edər, bunların arasında orta bir yol tutarlar﴾. (Furqan surəsi, ayə: 67).

Sual 28: Qorxaqlıq və şücaət nədir?

Cavab: Qorxaqlıq, qoxulması lazım olmayan bir şeydən qorxmaqdır.

Məsələn: Haqq sözü deməkdən və pisliyi inkar etməkdən qorxmaqdır.

Şücaət: Haqqı müdafiə etməkdir. Məsələn: İslamı və müsəlmanları müdafiə etmək məqsədi ilə cihad meydanlarına atılmaq.

Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- duasında belə deyərdi:

« اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ »

[Allahummə, inni əuzu bikə minəl-cubni] "Allahım, qorxaqlıqdan Sənə sığınırım!" Allahın elçisi -sallallahu aleyhi və səlləm- buyurur: "Qüvvətli mömin, zəif mömindən daha xeyirli və Allaha daha sevimlidir. Hər ikisində də xeyir vardır". Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 29: Bəzi haram olan sözləri zikr et.

Cavab: Məsələn: Lənət etmək və söyüş söymək.

Başqasına "heyvan" yaxud buna oxşar kobud sözlər demək.

Ayıb yerləri bildirən əxlaqsız və ədəbsiz sözlər söyləmək.

Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- bütün bunlardan çəkindirərək belə demişdir: «Mömin tənə etməz, lənət etməz, pis və ədəbsiz sözlər söyləməz» Hədisi Tirmizi və İbn Məcə rəvayət etmişdir.

Sual 30: Müsəlmana gözəl əxlaqa sahib olmağa yardım edən bəzi səbəbləri zikr et.

Cavab: 1- Dua etmək. Belə ki, insan, Allaha, onu gözəl əxlaqla nemətləndirməsi və bu işdə ona yardımçı olması üçün dua etməlidir.

2- İnsan hər zaman Uca Allahın onu gördüyünü, daima ondan xəbərdar olduğunu və onu eşidib halından xəbərdar olduğunu bilməsi.

3- Uca Allahın gözəl əxlaq sahibinə verəcəyi savabı və gözəl əxlaqın Cənnətə girmək üçün bir səbəb olmasını xatırlamaq.

4- Pis əxlaqın pis sonluqla bitəcəyini və pis əxlaqa sahib olmağın Cəhənnəmə girmək üçün bir səbəb olmasını xatırlamaq.

5- Gözəl əxlaq, Uca Allahın və insanların məhəbbətini, pis əxlaq isə Uca Allahın və insanların qəzəbini qazanmağa səbəbdir.

6- Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- həyatını oxumaq və Onu özünə nümunə götürmək.

7- Yaxşı insanlarla dostluq etmək, pis insanlardan uzaq olmaq.

Dualar və zikrlər bölümü

Sual 1: Zikrin fəziləti nədir?

Cavab: Əbu Musa əl-Əşəri (radiyallahu anhu) Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- belə dediyini rəvayət etmişdir: "Rəbbini zikr edənlə zikr etməyənin məsəli, diri ilə ölünün məsəlinə bənzəyər". Hədisi Buxari rəvayət etmişdir.

Çünki insan həyatının qiyməti, onun, Uca Rəbbini zikr etdiyi miqdarı qədərdir.

Sual 2: Zikrin bəzi faydalarını söylə?

Cavab:

- 1- ər-Rəhman Olan Allahın razılığı qazanılır.
- 2- Şeytanı qovur.
- 3- Müsəlmanı şərlərdən qoruyur.
- 4- Çoxlu əcr və savab hasil olur.

Sual 3: Ən əfzəl zikr hansıdır?

Cavab: «لا إله إلا الله» [Lə iləhə illəl-ləhu] "Allahdan başqa ibadətə layiq haqq məbud yoxdur". Hədisi Tirmizi və İbn Məcə rəvayət etmişdir.

Sual 4: Yuxudan oyanarkən nə deyirsən?

Cavab:

« الحمد لله الذي أحيانا بعدما أماتنا وإليه النشور »

[Əlhəmdulilləhil-ləzi əhyənə bədə mə əmətənə və ileyhinuşur] "Bizi öldürdükdən sonra dirildən Allaha həmd olsun. (Ölüb dirildikdən sonra isə) qayıdış Onadır". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 5: Paltarını geyinərkən nə deyirsən?

Cavab:

« الحمد لله الذي كساني هذا الثوب ورزقنيه من غير حول مني ولا قوة »

[Əlhəmdulilləhil-ləzi kəsəni həzə (əs soubə) və razəqanihi min ğayri havlin minni və lə quvvətin] "Bunu (bu paltarı) mənə geyindirən və özüm heç bir qüdrət və güc sərf etmədən onu

mənə bəxş edən Allaha həmd olsun!". Hədisi Əbu Davud, Tirmizi və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 6: Paltarını çıxartdığı zaman nə deyirsən?

Cavab: «بِسْمِ اللَّهِ» [Bismilləh] "Allahın adı ilə!". Hədisi Tirmizi rəvayət etmişdir.

Sual 7: Təzə paltar geyinərkən edilən dua hansıdır?

Cavab:

«اللهم لك الحمد أنت كسوتني، أسألك خيره وخير ما صنع له، وأعوذ بك من شره وشر ما صنع له»

[Allahummə, ləkəl-həmdü əntə kə-səütənihi, əs'əlukə min xayrihi və xayri mə sunia ləhu və əuzu bikə min şərrihi və şərri mə sunia ləhu] "Allahım, Həmd Sənədir! Bunu mənə Sən geyindirdin. Onun xeyrini və onun istifadəsinin xeyrini Səndən diləyirik! Onun şərindən və onun istifadəsinin şərindən Sənə sığınırıq!". Hədisi Əbu Davud və Tirmizi rəvayət etmişdir.

Sual 8: Təzə paltar geyinən üçün edilən dua hansıdır?

Cavab: Təzə paltar geyinən bir kimsə gördükdə onun üçün dua edib, belə deyirsən:

«تُبلي ويُخلف الله تعالى»

[Tubli və yuxlifullahu təalə] "(Bunu) köhnəldəsən, Uca Allah da yenisini versin!". Hədisi Əbu Davud rəvayət etmişdir.

Sual 9: Ayaqqoluna girərkən edilən dua hansıdır?

Cavab:

«اللهم إني أعوذ بك من الخبث والخبائث»

[Allahummə inni əuzu bikə minəl-xubsi vəl-xabəis] "Allahım, pislikdən və pis əməllərdən (erkək və dişi cinlərdən) Sənə sığınırım!". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 10: Ayaqyolundan çıxarkən edilən dua hansıdır?

Cavab: «عُفْرَانِكَ» [Ğufranəkə] "(Allahım!) Məni bağışla!". Hədisi Əbu Davud və Tirmizi rəvayət etmişdir.

Sual 11: Dəstəməzdan öncə nə deyirsən?

Cavab: «بِسْمِ اللَّهِ» [Bismilləh] "Allahın adı ilə!". Hədisi Əbu Davud və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 12: Dəstəməzdan sonra edilən zikr hansıdır?

Cavab:

«أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله»

[Əşhədu ən lə iləhə illəllahu vahdəhu lə şərikə ləhu va əşhədu ənne Muhəmmədən abduhu va Rasuluhu] "Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə layiq haqq məbud yoxdur, O təkdir, Onun şəriki yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir!". Bu hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 13: Evdən çıxarkən edilən zikr hansıdır?

Cavab:

«بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»

[Bismilləh, təvakkəltu aləllahi va lə havlə va lə quvvatə illə billəhi] "Allahın adı ilə! Allaha təvəkkül etdim. Qüdrət və güc yalnız Allahdadır!". Hədisi Əbu Davud və Tirmizi rəvayət etmişdir.

Sual 14: Evə daxil olarkən edilən zikr hansıdır?

Cavab:

«بِسْمِ اللَّهِ وَلِجَنَّا، وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى اللَّهِ رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا»

[Bismilləhi valəcnə va bismilləhi xaracnə va alə Rabbinə təvakkələnə] "Allahın adı ilə girdik, Allahın adı ilə çıxdıq və Rəbbimizə təvəkkül etdik!" (Bu zikri etdikdən) sonra (evə daxil olan şəxs) ailəsinə salam versin". Hədisi Əbu Davud rəvayət etmişdir.

Sual 15: Məscidə daxil olarkən edilən dua hansıdır?

Cavab:

« اللهم افتح لي أبواب رحمتك »

[Allahumməftəh liy əbvabə rahmətikə] "Allahım! Öz mərhəmət qapılarını mənim üçün aç!". Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 16: Məsciddən çıxarkən edilən duanı zikir et.

Cavab:

« اللهم إني أسألك من فضلك »

[Allahummə inni əsəlukə min fadlıkə] "Allahım! Sənin lütfündən di-ləyirəm". Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 17: Azan səsinə eşitdikdə nə deyirsən?

Cavab: Azan səsinə eşitdikdə müəzzinin dedikləri təkrarlayıram. Yalnız:

« حي على الصلاة » و « حي على الفلاح »

[Hayyə alə-s-saləti!] və [Hayyə alə-l-fələhi!] "Namaza tələsin!" və "Nicat tapmağa tələsin!" sözlərinin əvəzinə:

« لا حول ولا قوة إلا بالله »

[Lə həulə və lə quvvətə illə billəhi] "Qüdrət və güc yalnız Allahdadır!" deyirəm. Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 18: Azan bitdikdən sonra nə deyirsən?

Cavab: Azanı eşidib müəzzinin dediklərini axıra qədər təkrar edib bitirdikdən sonra Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm-salavat gətirirəm. Hədisi Müslim rəvayət etmişdir. və

« اللهم رب هذه الدعوة التامة، والصلاة القائمة، آت محمدًا الوسيلة

والفضيلة، وابعثه مقامًا محمودًا الذي وعدته »

[Allahummə Rabbə həzihid-də'vatit-təmməti vəs-salətil qaiməti əti Muhəmmədənil-vasilətə vəl-fadilətə, vəbəshu məqamən məhmudənil-ləzi və'adtəhu] "Bu tam dəvətin və

qılınacaq namazın Rəbbi olan Allahım! Muhəmmədə vasitəçilik haqqı və fəzilət ver. Onu vəd etdiyən təriflənən məqama çatdır" deyirəm. Hədisi Buxari rəvayət etmişdir.

Azanla iqamə arasında dua edirəm. Çünki azanla iqamə arasında edilən dua geri çevrilməz.

Sual 19: Səhər və axşam zikrlərdən hansılarını edirsən?

Cavab:

1- Kürsü ayəsini oxuyuram:

« أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ »

[Əuzu billəhi minəş-şeytanir-racim] "Lənətlənmiş şeytandan Allaha sığınırım!" - zikrini demək.

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ [البقرة ٢٥٥]

[Allahu lə iləhə illə huval-hayyul-Qayyum lə təxuzuhu sinətun va lə naum ləhu mə fi-s-səməvati va mə fi-l-ardı mən zə-l-ləzi yəşfəu indəhu illə bi iznihi yaləmu mə beynə əydihim va mə xalfəhum va lə yuhitunə bişeyin min ilmihi illə bimə şəə vasia kursiyyuhu-s-səməvati va-l-ardı va lə yəuduhu hıfzıhumə va huva-l-Aliyyul-Azım] ﴿Allah, Ondan başqa ilah yoxdur, (əbədi) Yaşayandır, (bütün yaratdıqlarının) Qəyyumudur. Onu nə mürgü, nə də yuxu tutar. Göylərdə və yerdə nə varsa, Ona məxsusdur. Onun izni olmadan Onun yanında kim havadarlıq edə bilər? O, (məxluqatın) gələcəyini və keçmişini bilir. Onlar Onun elmindən, Onun istədiyindən başqa heç bir şey qavraya bilməzlər. Onun Kürsüsü göyləri və yeri əhatə edir. Bunları qoruyub saxlamaq Ona ağır gəlmir. O, Ucadır, Uludur﴾. (Bəqərə surəsi, ayə: 255).

«بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ»

﴿قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ﴾ ﴿اللّٰهُ الصَّمَدُ﴾ ﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ﴾ [الإخلاص ①-①]

[Bismilləhi-r-rahmənir-rahim] ﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə﴾. 1- [Qul huvallahu əhəd] ﴿De: "O Allah Təkdir!"﴾. 2-[Allahu-s-saməd] ﴿Allah Möhtac deyildir﴾. 3- [Ləm yəlid valəm yuləd] ﴿O, nə doğub, nə doğulub,﴾. 4- [Valəm yəkun ləhu kufuvan əhəd] ﴿Onun bənzəri də yoxdur"﴾. (İxlas surəsi, ayə: 1-4). Üç dəfə.

«بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ»

﴿قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ ﴿مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾ ﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ﴾ ﴿وَمِنْ شَرِّ النَّفَّٰثٰتِ فِي

الْعُقَدِ﴾ ﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ﴾ [الفلق ①-⑤]

[Bismilləhi-r-rahmənir-rahim] ﴿Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə﴾. 1- [Qul əuzu birabbi-l-fələq] ﴿De: Sığınırım sübhün Rəbbinə!﴾. 2- [Min şərri mə xaləq] ﴿Məxluqatının şərindən﴾. 3- [Vamin şərri ğasiqin izə vaqab] ﴿Çökən zülmətin şərindən﴾. 4- [Vamin şərri-n-nəffəsəti fi-l-uqad] ﴿Düyünlərə üfürən (cadugər) qadınların şərindən﴾. 5- [Vamin şərri həsidin izə həsəd] ﴿Və həsəd apardığı zaman həsədçinin şərindən!﴾. (Fələq surəsi: 1-5). Üç dəfə.

«بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ»

﴿قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ ﴿مَلِكِ النَّاسِ﴾ ﴿اِلٰهِ النَّاسِ﴾ ﴿مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ﴾ ﴿الَّذِي

يُوسْوِسُ فِيْ صُدُوْرِ النَّاسِ﴾ ﴿مِنْ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾ [الناس ①-①]

"Mərhamətli və Rəhmli Allahın adı ilə". 1- [Qul əuzu birabbi-n-nəs] ﴿De: "Sığınırım insanların Rəbbinə.﴾. 2- [Məliki-n-nəs] ﴿insanların Hökmdarına.﴾. 3-[İləhi-n-nəs] ﴿insanların məbuduna!﴾. 4- [Min şərri-l-vasvasi-l-xannəs] ﴿Vəsvəsə verənin, (Allahın adı çəkiləndə isə hövlündən) geri çəkilən (şeytanın) şərindən﴾. 5- [Əlləzi yuvasvisu fi suduri-n-nas] (O şeytan) ki,

insanların ürəklərinə vəsvəsə salır ﴿. 6- [Minə-l-cinnəti va-n-nəs] ﴿cinlərdən də (olur), insanlardan da!﴾. (Nəs surəsi: 1-6). Üç dəfə.

« اللهم أنت ربّي لا إله إلا أنت، خلقتني وأنا عبدك، وأنا على عهدك ووعدك ما استطعت، أعوذ بك من شر ما صنعت، أبوء لك بنعمتك علي، وأبوء بذنبي، فاغفر لي، فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت »

[Allahummə, əntə rabbi lə iləhə illə əntə, xaləqtəni va ənə abdukə, va ənə alə ah-dikə va vadikə mə-s-tətatu, əuzu bikə min şərri mə sanə'tu. Əbuu ləkə bini'məti-kə aleyyə, va əbuu bizənbi. Fəğfir li fə- innə-hu lə yəğfiru-z-zunubə illə əntə] "Allahım! Sən mənim Rəbbimsən. Səndən başqa ibadətə və itaətə layiq haqq məbud yoxdur. Məni Sən yaratdın və mən Sənin qulunam. Sənə verdiyim vədi və əhdi bacardıqca yerinə yetirəcəyəm. Sənin yaratdıqlarının şərindən Sənə sığınırım. Mənə verilən neməti Sənə qaytarıram və öz günahlarımı etiraf edirəm. Məni bağışla. Səndən başqa günahları bağışlayan yoxdur!". Hədisi Buxari rəvayət etmişdir.

Sual 20: Yatmazdan öncə nə deyirsən?

Cavab:

« باسمك اللهم أموت وأحيا »

[Bismikə, Allahummə əmutu va əhyə] "Allahım! Sənin adınla ölür və dirilirəm!". Hədisi əl-Buxari və Müslim rəvayət etmişdir. muslim

Sual 21: Yeməkdən əvvəl nə deyirsən?

Cavab: « بسم الله » [Bismilləh] "Allahın adı ilə!".

Əgər yeməyin əvvəlində deməyi unutsan:

« بسم الله في أوله وآخره »

[Bismi-l-ləh fi əvvalihi va əxirih] "Əvvəlində də, axırında da Allahın adı ilə!" de. Hədisi Əbu Davud və Tirmizi rəvayət etmişdir.

Sual 22: Yeməkdən sonra hansı duanı edirsiniz?

Cavab:

« الحمد لله الذي أطعمني هذا، ورزقنيه، من غير حول مني ولا قوة »

[Əlhəmdü lilləhi-l-ləzi ət'aməni həzə və razəqanihi min ğayri havlin min-ni və lə quvvatin] "Bunu mənə yedirdən və özüm heç bir qüdrət və güc sərf etmədən onu mənə bəxş edən Allaha həmd olsun!". Hədisi Əbu Davud və İbn Məcə rəvayət etmişdir.

Sual 23: Qonağın ona yemək verən üçün etdiyi dua hansıdır?

Cavab:

« اللهم بارك لهم فيما رزقتهم، واغفر لهم وارحمهم »

[Allahummə bərik ləhum fimə ra-zəqtəhum vəğfir ləhum vərhəmhüm] "Allahım! Onlara verdiyin ruzini bərəkətli et, onları bağışla və onlara rəhm et!" Bu hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 24: İnsan asqırdığı zaman nə deməlidir?

Cavab: « الحمد لله » [Əlhəmdülilləh] "Allaha həmd olsun" deməlidir.

Qardaşı və ya dostu isə, ona: « یرحمک الله » [Yərhəməkəllah] "Allah sənə rəhm etsin!" deməlidir.

O da, [Yərhəməkəllah] deyənə:

« يهديکم الله ویصلح بالکم »

[Yəhdiyikumullahu və yuslihu bələkum] "Allah sizi doğru yola yönəltsin və işinizi avand etsin!" deməlidir. Hədisi Buxari rəvayət etmişdir.

Sual 25: Məclisdən qalxdıqda və ya məclis sona çatdıqda edilən "Məclisin kəffarəsi" duası hansıdır?

Cavab: "Məclisin kəffarəsi" duası aşağıdakıdır:

« سبحانک اللهم وبحمدک، أشهد أن لا إله إلا أنت، أستغفرک وأتوب إليك »

[Subhanəkə Allahummə və bihəm-dik, əşhədu ən lə ilahə illə ənt, əstəğfirukə və ətubu ileyk] "Allahım! Sən pak və

müqəddəssən! Sənə həmd olsun! Mən şahidlik edirəm ki, Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur. Səndən bağışlanma diləyir və Sənə tövbə edirəm!". Hədisi Əbu Davud, Tirmizi və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 26: Minik vasitəsinə minərkən edilən dua hansıdır?

Cavab:

« بِسْمِ اللّٰهِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ » ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ. وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾، الحمد لله، الحمد لله، الحمد لله، الله أكبر، الله أكبر، الله أكبر،

سبحانك اللهم إني ظلمت نفسي فاغفر لي، فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت «

[Bismilləh. Əlhəmdulilləh. Subha-nəl-ləzi səxxara lənə həzə və mə kunnə lə-hu muqrinin. Və innə ilə Rabbinə ləmun-qalibun. Əlhəmdulilləh, əlhəmdulilləh, əl-həmdulilləh. Allahu Əkbər, Allahu Əkbər, Allahu Əkbər. Subhanəkə Allahummə in-ni zaləmtu nəfsi fəğfir li, fəinnəhu lə yəğfiruz-zunubə illə ənt] "Allahın adı ilə! Allaha həmd olsun! ﴿Bunu bizə tabe edən [Allah] pak və müqəd-dəsdir. [Yoxsa] bizim ona gücümüz çatmazdı. Şübhəsiz ki, biz Rəbbimizə qayıdacağıq﴾. Allaha həmd olsun! Allaha həmd olsun! Allah ən Böyükdür, Allah ən Böyükdür, Allah ən Böyükdür. Allahım, Sən pak və müqəddəssən! Mən özümə zülm etdim. Məni bağışla! Şübhəsiz ki, günahları ancaq Sən bağışlayırsan". Hədisi Əbu Davud və Tirmizi rəvayət etmişdir.

Sual 27: Səfər duasını zikr et.

Cavab:

« اللّٰهُ أَكْبَرُ، اللّٰهُ أَكْبَرُ، اللّٰهُ أَكْبَرُ » ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ. وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾، اللهم إنا نسألك في سفرنا هذا البر والتقوى ومن العمل ما ترضى، اللهم هون علينا سفرنا هذا، واطو عنا بعده، اللهم أنت الصاحب في السفر، والخليفة في الأهل، اللهم إني أعوذ بك من وعثاء السفر، وكآبة المنظر، وسوء المنقلب، في المال والأهل»

[Allahu Əkbər, Allahu Əkbər, Allahu Əkbər. ﴿Subhanəl-ləzi səxxara lənə həzə və mə kunnə ləhu muqrinin. Və innə ilə Rabbinə ləmunqalibun﴾ Alla-hummə in-nə nəş-əlukə fi səfərinə həzə əl-birra vət-təqva, və minəl aməli mə tərda. Allahum-mə həvvin aleyinə səfəranə həzə vətvi an-nə budəhu. Allahummə əntəs-sahibu fis-səfəri vəl-xaliyfətu fil-əhli. Allahummə inni əuzu bikə min vəsais-səfəri və kə-a-bətil-mənzari və suil-munqaləbi fil-mali vəl-əhl] "Allah ən Böyükdür, Allah ən Böyük-dür, Allah ən Böyükdür. «Bunu bizə tabe edən [Allah] pak və müqəddədir. [Yoxsa] bizim ona gücümüz çatmazdı. Şübhəsiz ki, biz Rəbbimizə qayıdacağıq». Allahım! Bu səfərimizdə Səndən yaxşılıq, Allah qorxusu və razı qalacağıın əməl diləyirik. Allahım! Bu səfərimizi bizim üçün rahat et və onun uzaqlığını bizə yaxın et. Allahım! Səfərdə dost və ailəməz üçün hamı Sənsən. Allahım! Səfərin ağırlığından, məyus edən mənzərədən, malda və ailədə xoşagəlməz dəyişiklikdən Sənə pənah aparıram".

Səfərdən qayıdanda isə, həmin duanı oxuyub aşağıdakı sözləri də buna əlavə etmək lazım-dır:

«آيبون، تائبون، عابدون، لربنا حامدون»

[Ayibunə, taibunə, abidunə, li Rabbinə hamidun] "(Biz) geri dönənlər, tövbə edənlər, ibadət edənlər, Rəbbimizə həmd edənlərik!". Bu hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 28: Vidalaşdıqda müsafirin sakinlər üçün etdiyi dua hansıdır?

Cavab:

«أستودعكم الله الذي لا تضيع ودائعه»

[Əstəudiukumu-İlahəl-ləzi lə tə-diiu vədaiuhu] "Sizi (Özünə həvalə edilmiş) əmanətləri qorunan Allaha əmanət edirəm!". Hədisi Tirmizi və İbn Məca rəvayət etmişdir.

Sual 29: Vidalaşdıqda sakinlərin müsafir üçün etdiyi dua hansıdır?

Cavab:

«أستودع الله دينك، وأمانتك، وخواتيم عملك»

[Əstəudiu-İlahə dinəkə və əmə-nə-təkə və xavatimə aməlikə] "Sənin dinini, əmanətini və əməllərinin aqibətini Allaha əmanət edirəm!". Hədisi İmam Əhməd, Tirmizi və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 30: Bazara girərkən edilən dua hansıdır?

Cavab:

« لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك، وله الحمد، يحيي ويميت، وهو

حي لا يموت، بيده الخير، وهو على كل شيء قدير »

[Lə ilahə illəllahu vəhdahu lə şəri-kə ləhu, ləhul-mulku və ləhul-həmdü, yuhyi və yumiytu və huvə həyyun lə yə-mutu, biyədi-hil-xayru və huvə alə kulli şeyin qadir] "Allahdan başqa haqq məbud yoxdur, O təkdir, Onun şəriki yoxdur. Mülk Onundur və həmd Onadır! Dirildir və öldürür. O, diridir və ölməzdir. Xeyir onun əlindədir və O hər şeyə Qadirdir!". Hədisi Tirmizi və İbn Məca rəvayət etmişdir.

Sual 31: Qəzəbləndikdə deyilən duanı zikr et.

Cavab:

«أعوذ بالله من الشيطان الرجيم»

[Əuzu billəhi minəş-şeytanir-ra-cim] "Lənətlənmiş şeytandan Allaha sığınırım!". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 32: Sənə yaxşılıq edən şəxsə necə dua edirsən?

Cavab:

«جزاك الله خيرا»

[Cəzakəllahu xayran] "Allah səni xeyirlə mükafatlandırın!". Hədisi Tirmizi rəvayət etmişdir.

Sual 33: Minik vasitəsi büdrədikdə edilən dua hansıdır?

Cavab: «بِسْمِ اللَّهِ» [Bismilləh] "Allahın adı ilə!". Hədisi Əbu Davud rəvayət etmişdir.

Sual 34: Sevindirici hal ilə rastlaşdıqda nə deyirsən?

Cavab:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ»

[Əlhəmdü-lilləhil-ləzi bini'mətihi tətım-mus-salihət] "Neməti sayəsində yaxşı işlər tamamlanan Allaha həmd olsun!". Hədisi Hakim və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 35: Xoşagəlməyən hadisə ilə rastlaşdıqda nə deyirsən?

Cavab:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ»

[Əlhəmdulilləhi alə kulli hal] "Hər bir halda Allaha həmd olsun!". Səhihul-Cəmi.

Sual 36: Salam vermək və salam qaytarmaq qaydası necədir?

Cavab: Müsəlman deyir:

«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ»

[Əssələmu aleykum va rəhmətullahi va bərakətuhu] "Allahın salanı, rəhməti və bərekəti sizin üzərinizə olsun!".

Qardaşı da ona cavab verərək buyurur:

«وَعَلَيْكُمْ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ»

[Va aleykum-s-sələm və rəhmətullahi və bərakətuhu] "Sizin də üzərinizə Allahın salanı, rəhməti və bərekəti olsun!". Hədisi Əbu Davud, Tirmizi və başqaları rəvayət etmişdir.

Sual 37: Yağış yağarkən edilən dua hansıdır?

Cavab:

«اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا»

[Allahummə sayyibən nafi'an] "Allahım! (Bu yağışı) bol, faydalı et!". Hədisi Buxari rəvayət etmişdir.

Sual 38: Yağış yağdıqdan sonra edilən dua hansıdır?

Cavab:

«مطرنا بفضل الله ورحمته»

[Mutirənə bi fadli-l-ləhi və rahmətihi] "Allahın lütfü və mərhəməti ilə bizə yağmur endirildi". Buxari və Müslim.

Sual 39: Külək əsərkən edilən dua zikr et.

Cavab:

«اللهم إني أسألك خيرها وأعوذ بك من شرها»

[Allahummə inni əs'əlukə xayrahə və əuzu bikə min şərrihə] "Allahım! Səndən onun (küləyin) xeyrini diləyirəm və onun şərindən Sənə sığınırım!". Hədisi Əbu Davud və İbn Məcə rəvayət etmişdir.

Sual 40: Göy guruldayarkən edilən dua hansıdır?

Cavab:

«سبحان الذي يسبح الرعد بحمده والملائكة من خيفته»

[Subhənə-l-ləzi yusəbbihu-r-r'adu bi-həmdihə və-l-mələikətu min xiyfətihi] "Göy gurultusunun həmd edərək, mələklərin isə qorxusundan şəninə təriflər dediyi (Allah) pak və müqəddəsdir!". Hədisi İmam Malik "Muvatta" kitabında rəvayət etmişdir.

Sual 41: Müsibətə düçar olmuş kimsəni görərkən edilən dua hansıdır?

Cavab:

«الحمد لله الذي عافاني مما ابتلاك به، وفضلني على كثيراً ممن خلق تفضيلاً»

[Əlhəmdu lilləhi-lləzi afəni mim-məbtələkə bihi və fəddaləni alə kəsiran mimmən xaləqa təfdilə] "Sənə üz vermiş müsibətdən məni qoruyan və məni yaratdıqlarının çoxundan

fəzilətli edərək üstün tutan Allaha həmd olsun!". Hədisi Tirmizi rəvayət etmişdir.

Sual 42: Özünün göz dəyməsi ilə bir kimsəyə zərər toxunmasından qorxan kimsə hansı duanı oxumalıdır?

Cavab: Özünün göz dəyməsi ilə bir kimsəyə zərər toxunmasından qorxan kimsə: maşallah, bərəkallah, Allah bərəkətli etsin kimi dua oxumalıdır. Çünki Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- demişdir: "Sizdən biriniz qardaşında, özündə yaxud malında xoşuna gəldiyi bir şey gördüyü zaman onun mübarəkli olması üçün dua etsin (maşallah, Bərəkallah kimi sözlər söyləsin). Çünki göz dəyməsi haqqdır". Hədisi İmam Əhməd, İbn Məcə və başqları rəvayət etmişdir.

Sual 43: Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- necə salavat oxuyursan?

Cavab: Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- salavat aşağıdakı kimi oxuyuram:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»

[Allahummə salli alə Muhəmmədin və alə əəli Muhəmməd, kəmə salleytə alə İbrahimə və alə əəli İbrahimə, innəkə həmi-dun məcid. Allahummə bərik alə Muhəm-mədin və alə əəli Muhəmməd, kəmə bəraktə alə İbrahimə və alə əəli İbrahimə, innəkə həmidun məcid] "Allahım! İbrahimə və İbrahimin ailəsinə xeyir-dua verdiyin kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də xeyirdua ver! Şübhəsiz ki, Sən Tərifəlayıqsən, Şan-şöhrətlisən! Allahım! İbrahimə və İbrahimin ailəsinə bərəkət verdiyin kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də bərəkət ver! Şübhəsiz ki, Sən Tərifəlayıqsən, Şan-şöhrətlisən!". Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Müxtəlif məsələlər bölümü:

Sual 1: Beş təklifi hökm hansılardır?

Cavab: Beş təklifi hökm aşağıdakılardır:

- 1- Vacib.
- 2- Müstəhəb.
- 3- Haram.
- 4- Məkrüh.
- 5- Mübah.

Sual 2: Beş təklifi hökmü şərh et?

Cavab:

1- Vacib. Buna misal: Beş vaxt namaz, ramazan orucu, valideyinlərə yaxşılıq etmək.

- Vacibin hökmü. Vacibi edən kimsə savab, tərək edən kimsə isə günah qazanır.

2- Müstəhəb. Buna misal: Fərz namazlardan əvvəl və sonra qılınan ratibə olan sünnət namazları, gecə namazları, yemək yedizdirmək və salam vermək. Bunlara həm sünnə, həm də məndub deyirlər.

- Müstəhəbin hökmü. Müstəhəbi edən kimsə savab qazanır, tərək edən kimsə isə günah qazanmır.

Mühüm qeyd:

Müsəlman bir kimsə şəri əhkamlardan hər hansı bir əməlin sünnə və ya müstəhəb olduğunu eşitdikdə, bu zaman o, Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- tabe olaraq o əməli etməyə tələsməlidir.

3- Haram. Buna misal: Spirtli içki içmək, valideyinlərin üzünə ağ olmaq və qohumluq əlqələrini kəsmək.

- Haramın hökmü. Haramı tərək edən kimsə savab, edən kimsə isə günah qazanır.

4- Məkrüh. Buna misal: Sol əl ilə almaq-vermək və namazda paltarı qatlamaq.

- Məkrühün hökmü: Məkruhu tərək edən kimsə savab qazanır, məkruhu edən kimsə isə günah qazanmır.

5- Mübah. Buna misal: Alma yemək, çay içmək. Bunlara həm caiz, həm də halal deyirlər.

- Mübahın hökmü: Mübahı edən də, etməyən də, savab qazanmır.

Sual 3: Alış-verişin və müamilələrin hökmü nədir?

Cavab: Uca Allahın bəzi haram etdiyi alış-veriş və müamilələr müstəsna olmaqla, hər bir alış-verişin və müamilələrin əsli halaldır.

Uca Allah buyurur:

﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾ [البقرة ٢٧٥]

﴿Allah alış-verişi halal, sələmçiliyi isə haram etmişdir﴾.
(Bəqərə surəsi, ayə: 275).

Sual 4: Bəzi haram olan alış-verişlərin və müamilələrin növlərini zikr et.

Cavab:

1- Aldatmaq. Bura həmçinin müştəridən malın eyibini gizlətmək də daxildir.

Əbu Hureyrə (radiyallahu anhu) rəvayət edir ki, Peyğəmbər - sallallahu aleyhi və səlləm- bazarda bir buğda yığımının yanında keçərkən əlini o buğda yığımının içinə saldı. Peyğəmbərin - sallallahu aleyhi və səlləm- barmaqları yaş olduqda: "Ey buğda sahibi bu nədir?"- deyə soruşdu. Buğda sahibi də: "Ey Allahın Rəsulu yağışa görə islanmışdır"- deyə cavab verdi. Peyğəmbər -

sallallahu aleyhi və səlləm- ona: "İslanmış buğdanı insanların aldanmaması üçün üstə qoya bilməzdinmi? Bizi aldatan bizdən deyildir"- dedi. Bu hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

2- Sələm (faiz) almaq. Bura həmçinin bir insandan min dinar borc alıb, iki min dinar qaytarmaq da daxildir.

Qaytardıqda artıq verilən pul, haram olunan sələmdir.

Uca Allah buyurur:

﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾ [البقرة ٢٧٥]

﴿Allah alış-verişi halal, sələmçiliyi isə haram etmişdir﴾.
(Bəqərə surəsi, ayə: 275).

3- Aldanmaq və cəhalət. Bura, qoyunun sağılmamış südünü satmaq, ovlanmamış, suda üzən balığı satmaqda daxildir.

Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- "Əldə olmayan mali satmağı qadağan etmişdir". Hədisi Müslim rəvayət etmişdir.

Sual 5: Allahın sənə bəxş etdiyi bəzi nemətlərini zikr et.

Cavab: 1- İslam neməti və sənin küfr əhlindən olmamağın.

2- Sünnət neməti və sənin bidət əhlindən olmamağın.

3- Eşitmək, görmək, gəzmək və s. bu kimi, sağlam səhhət və can sağlığı neməti.

4- Yemək, içmək və libas neməti.

Uca Allahın üzərimizdə olan nemətləri çoxdur və bu nemətlərin saydıqca qurtarmaz.

Uca Allah buyurur:

﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَعَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ [النحل ١٨]

﴿Əgər Allahın nemətlərini saymalı olsanız, onları sayıb qurtara bilməzsiniz. Həqiqətən, Allah Bağışlayandır, Rəhmlidir﴾.
(Nəhl surəsi, ayə: 18).

Sual 6: Bizə bəxş edilən nemətlərə görə üzərimizə vacib olan nədir və bu nemətlərə görə Uca Allaha necə şükür etməliyik?

Cavab: Bizə bəxş edilən nemətlərə görə üzərimizə vacib olan, dil ilə yalnız Uca Allaha həmd-sənalar və şükür etmək və bu nemətləri Uca Allaha asiliklərdə deyil, əksinə, Onun sevib razı qaldığı yerlərə sərf etməkdir.

Sual 7: Müsəlmanların bayramları hansılardır?

Cavab: Müsəlmanların iki bayramı vardır. Bunlar: Ramazan bayramı və Qurban bayramıdır.

Ənəs bin Malik (radiyallahu anhu) rəvayət edir ki, Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- Mədinəyə gəldikdə Mədinə əhlinin əylənib oynadıqları iki günləri vardı. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm-: "Bu nə iki gündür?" deyə soruşdu. Onlar: Biz cahiliyyə dövründə bu iki gündə əylənirdik dedilər. Bunun üzərinə Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm-: "Şüphəsiz ki, Allah sizə bu iki günün yerinə daha xeyirlisini, Qurban və Fitr günlərini (Qurban və Ramazan Bayramlarını) verdi" buyurdu. Hədisi Əbu Davud rəvayət etmişdir.

Bu iki bayramdan başqa olan bayramlar bidət bayramlarıdır.

Sual 8: Ayların ən fəzilətli hansıdır?

Cavab: Ramazan ayı.

Sual 9: Günlərin ən fəzilətli hansıdır?

Cavab: Cümə günü.

Sual 10: İlin ən fəzilətli günü hansıdır?

Cavab: Arafa günü.

Sual 11: İlin ən fəzilətli gecəsi hansıdır?

Cavab: Qədir gecəsi.

Sual 12: Əcnəbi qadınla rastlaşdıqda vacib olan nədir?

Cavab: Əcnəbi qadınla rastlaşdıqda vacib olan, gözü qadına baxmaqdan qorumaqdır. Bu barədə Uca Allah belə buyurur:

﴿قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوْنَ مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾ [النور ٣٠]

﴿Mömin kişilərə de ki, (harama baxmayıb) gözlərini aşağı diksinlər﴾. (Nur surəsi, ayə: 30).

Sual 13: İnsanın düşmənləri kimlərdir?

Cavab: 1- Pislikləri əmr edən nəfs. Bu, insanın, Uca Allaha ası olmaqda nəfsinin istəklərinə və öz havasına tabe olduqda baş verir. Uca Allah bu barədə belə buyurur:

﴿وَمَا أْبْرَأُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ [يوسف ٥٢]

﴿Rəbbimin rəhm etdiyi kəs istisna olmaqla, nəfs (adama) pis işləri əmr edər. Həqiqətən, Rəbbim Bağışlayandır, Rəhmlidir﴾. (Yusuf surəsi, ayə: 53).

2- Şeytan - Adəm övladının düşmənidir. Onun məqsədi insanı azdırmaq, şər işlərdə ona vəsvəsə vermək və onu Cəhənnəmə salmaqdır. Uca Allah bu barədə belə buyurur:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَلًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ

﴿مُبِينٌ﴾ [البقرة ١٦٨]

﴿Şeytanın addım izləri ilə getməyin! O, sizin açıq-aşkar düşmənidir﴾. (Bəqərə surəsi, ayə: 168)

3- Pis yoldaşlar: O kəslərdir ki, insanı şər əməllərə təhrik edir və xeyir əməllərə mane olur. Uca Allah buyurur:

﴿الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ [الزخرف ٦٧]

﴿O gün müttəqilərdən başqa (bütün) dostlar bir-birinə düşmən kəsiləcəklər﴾. (Zuxruf surəsi, ayə: 67).

Sual 14: Tövbə nədir?

Cavab: Tövbə, Uca Allaha qarşı asilik etməkdən əl çəkib, Uca Allahın itaətinə qayıtmaqdır. Uca Allah buyurur:

﴿وَأِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى﴾ [طه ٤٦]

﴿Mən, həqiqətən də, tövbə edib, iman gətirib yaxşı işlər görən, sonra da doğru yolu tutanları bağışlayıram﴾. (Taha surəsi, ayə: 82).

Sual 15: Düzgün tövbənin şərtləri hansılardır?

Cavab: 1- Günahı tərək etmək.

2- Etdiklərinə peşman olmaq.

3- Gələcəkdə bir daha həmin günaha qayıtmayacağına qətiyyətlə əzm etmək.

4- Haqq sahiblərinin və zülm etdiyi kimsələrin haqqlarını qaytarmaq.

Uca Allah buyurur:

﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَجِيئَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرِ اللَّهُ الذُّنُوبَ

إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ [آل عمران ٧٥]

﴿O kəslər ki, bir pis iş gördükdə, yaxud özlərinə zülm etdikdə Allahı xatırlayıb günahlarının bağışlanmasını diləyərlər, – günahları Allahdan başqa kim bağışlaya bilər? – onlar bilə-bilə etdiklərinə görə israr etməzlər﴾. (Ali-İmran surəsi, ayə: 135).

Sual 16: Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- salavat gətirmək sözünün mənası nədir?

Cavab: Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- salavat gətirmək sözünün mənası, sənin, Uca Allaha, Peyğəmbəri -sallallahu aleyhi və səlləm- mələklər yanında öyüb tərifləməsi üçün dua etməyidir.

Sual 17: «سبحان الله» [Sübhənallah] sözünün mənası nədir?

Cavab: «سبحان الله» [Sübhənallah] sözünün mənası, Uca Allahın bütün naqislik və ayıb sifətlərdən uzaq və uca olmasıdır.

Sual 18: «الحمد لله» [Əlhəmdulilləh] sözünün mənası nədir?

Cavab: «الحمد لله» [Əlhəmdulləh] sözünün mənası, Uca Allaha həmd-sənalar etmək və Onu bütün kamillik sifətləri ilə vəsf etməkdir.

Sual 19: «الله أكبر» [Allahu Əkbər] sözünün mənası nədir?

Cavab: «الله أكبر» [Allahu Əkbər] sözünün mənası, Uca Allahın hər bir şeydən böyük olduğu, Onun hər bir şeydən əzəmətli və hər bir şeydən izzətli olduğu deməkdir.

Sual 20: «لا حول ولا قوة إلا بالله» [Lə haulə va lə quvvatə illə billəh] sözünün mənası nədir?

Cavab: «لا حول ولا قوة إلا بالله» [Lə havlə va lə quvvatə illə billəh] sözünün mənası: qul, Allahın güc və qüvvəti olmadan, özünü bir haldan başqa bir hala əsla dəyişə bilməz.

Sual 21: «أستغفر الله» [Əstəğfirullah] sözünün mənası, nədir?

Cavab: «أستغفر الله» [Əstəğfirullah] sözünün mənası: Qulun, Uca Rəbbindən onun günahlarının silinməsini və Ondan eyiblərinin üstünü örtməsini diləməsidir.

Xatimə

Sonda:

Gənc nəsilin düzgün söz, əməl və etiqad üzərində böyüməsi üçün valideyinlər bu sualları övladlarına təkrar-təkrar izah etməlidir. Çünki gənc nəsilin sağlam etiqad üzərində böyüməsi, onları yemək, içmək və geyimlə təmin etməkdən daha önəmlidir. Uca Allah belə buyurur:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوًا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ

غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ [التحریم ٥]

﴿Ey iman gətirənlər! Özünüzü və ailənizi yanacağı insanlar və daşlar olan oddan qoruyun! Onun üstündə Allahın onlara verdiyi əmrlərə (heç vaxt) asi olmayan, özlərinə buyurulanları yerinə yetirən amansız və güclü mələklər vardır﴾. (Təhrim surəsi, ayə: 6).

Həmçinin Allahın Elçisi -sallallahu aleyhi və səlləm- buyurur: "Kişi öz ailəsinin hamisidir və o, himayəsində olanlara cavabdehdir. Qadın ərinin evində himayəçidir və o, himayəsində olanlara cavabdehdir".

Hədisi Buxari və Müslim rəvayət etmişdir.

Allahın salavat və salamı seyyidimiz Muhəmmədin, onun ailəsinin və bütün səhabələrinin üzərinə olsun!

Mündəricat

Müsəlman uşaqların bilməsi vacib olan məsələlər.....	3
Müqəddimə.....	4
Əqidə bölümü.....	6
Sual 1: Rəbbin kimdir?.....	6
Sual 2: Dinin nədir?	6
Sual 3: Peyğəmbərin kimdir?.....	6
Sual 4: Tövhid kəlməsini zikr et. Bu kəlmənin mənası nədir?	6
Sual 5: İzzət və Cəlal sahibi Olan Allah haradadır?	7
Sual 6: "Muhəmməd Allahın elçisidir" şəhadətinin mənası nədir?	7
Sual 7: Uca Allah bizi nə üçün yaratmışdır?.....	8
Sual 8: İbadət nədir?	8
Sual 9: Bizə ən vacib olan nədir?	8
Sual 10: Tövhidin növləri hansılardır?	9
Sual 11: Ən böyük günah hansıdır?	9
Sual 12: Allaha şərikin qoşmağın (şirkin) nə olduğunu və onun növlərini zikr et.....	9
Sual 13: Qeybi Uca Allahdan başqa kimsə bilirmi?	10
Sual 14: İmanın rükunlarını sadala	10
Sual 15: İmanın rükunlarını şərh et?.....	11

Sual 16: Quranın tərifi nədir?	14
Sual 17: Sünnət nədir?	14
Sual 18: Bidət nədir və onu qəbul etməliyikmi?.....	15
Sual 19: Əl-Vələ vəl-bəra (dostluq və düşmənçilik) əqidəsini zikr et.....	15
Sual 20: Uca Allah İslamdan başqa bir din qəbul edirmi?...	16
Sual 21: Küfr, həm söz, həm əməl, həm də ki, etiqad ilə olur. Buna misal gətir?	16
Sual 22: Nifaq nədir və onun neçə növü vardır?	17
Sual 23: Peyğəmbərlərin və elçilərin sonuncusu kimdir? ...	17
Sual 24: Möcüzə nədir?	18
Sual 25: Səhabələr kimlərdir və mən onları sevməliyəmmi?	18
Sual 26: Möminlərin anaları kimlərdir?	18
Sual 27: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- əhli beytinin üzərimizdə olan haqqı nədir?	19
Sual 28: Müsəlman əmrlərinin üzərimizdə olan haqları nədir?	19
Sual 29: Möminlərin yurdu haradır?	19
Sual 30: Kafirlərin yurdu haradır?.....	19
Sual 31: Qorxu nədir? Ümid nədir? Bunun dəlili nədir?	20
Sual 32: Uca Allahın bəzi ad və sifətlərini zikr et.	20
Sual 33: Bu adları şərh et.....	20

Sual 34: Müsəlman alimlərinin üzərimizdə olan haqqlar nələrdir?	21
Sual 35: Uca Allahın övliyaları (dostları) kimlərdir?	21
Sual 36: İman söz və əməldir.	22
Sual 37: İman artır və azalır.	22
Sual 38: Ehsan nədir?	22
Sual 39: Əməllər Pak Olan Allah qatında nə vaxt qəbul olunur?	22
Sual 40: Uca Allaha təvəkkül etmək nə deməkdir?	22
Sual 41: Yaxşılığı əmr etmək və pislikdən çəkəndirmək vacibliyi nə deməkdir?.....	23
Sual 42: Əhli Sünnət val-Cəmaat kimlərdir?	23
Fiqh bölümü	24
Sual 1: Təharətin (təmizliyin) tərifinə nədir?	24
Sual 2: Nəcasət dəyən yer necə təmizlənməlidir?.....	24
Sual 3: Dəstəməzin fəziləti nədir?	24
Sual 4: Sən necə dəstəməz alırsan?.....	25
Sual 5: Dəstəməzin fərzləri hansılardır? Onları sadala.	25
Sual 6: Dəstəməzin sünnətləri hansılardır? Onları sadala. .	26
Sual 7: Dəstəməzi pozan amilləri bir-bir say?	27
Sual 8: Təyəmmüm nədir?.....	27
Sual 9: Təyəmmüm necə edilir?	27
Sual 10: Təyəmmümü pozan amillər hansılardır?	27

Sual 11: Xüf və corab nədir və onların üzərinə məsh edilirmi?	27
Sual 12: Xüflərə məsh etməyin hikmətini zikr et.	27
Sual 13: Xüflərə məsh etməyin doğru olma şərtləri hansılardır?.....	28
Sual 14: Xüflərə necə məsh edilir?	28
Sual 15: Xüflərə məshi pozan amillər hansılardır?	28
Sual 16: Namaz sözünün mənası nədir?	29
Sual 17: Namazın hökmü nədir?.....	29
Sual 18: Namazı tərک etməyin hökmü nədir?	29
Sual 19: Bir gecə və gündüz ərzində müsəlmana necə vaxt namaz qılmaq fərzdır və hər bir namaz necə rükətdən ibarətdir?.....	29
Sual 20: Namazın şərtlərini sadala!	29
Sual 21: Namazın rükunlarını say?.....	30
Sual 22: Namazın vaciblərini qeyd et.....	31
Sual 23: Namazın sünnətləri hansılardır?	32
Sual 24: Namazı batil edən amilləri sadala!.....	34
Sual 25: Müsəlman necə namaz qılmalıdır?	34
Sual 26: Salam verib namazı bitirdikdən sonra hansı zikrlər deyirsən?	41
Sual 27: Ratibə sünnət hesab edilən namazlar hansılardır və bu namazları qılanlar üçün hansı fəzilət vardır?.....	42
Sual 28: Həftə günləri içərisində ən fəzilətli gün hansıdır?..	43

Sual 29: Cümə namazının hökmü nədir?	43
Sual 30: Cümə namazı necə rükətdən ibarətdir?	43
Sual 31: Cümə namazını buraxmaq caizdirmi?	44
Sual 32: Cümə gününün sünnətlərini qeyd et.	44
Sual 33: Camaat namazının fəzilətini zikr et.	44
Sual 34: Namazda "xüşu" nə deməkdir?	44
Sual 35: Zəkatın tərifı nədir?	45
Sual 36: Müstəhəb sədəqə nədir?	45
Sual 37: Orucun tərifı nədir?	45
Sual 38: Ramazan ayının orucunun fəzilətini qeyd et.	46
Sual 39: Ramazan orucundan savayı nafilə oruc tutmağın fəzilətini zikr et.	46
Sual 40: Orucu pozan bəzi amilləri zikr et.	46
Sual 41: Orucun sünnətləri hansılardır?	47
Sual 42: Həccin tərifı nədir?	47
Sual 43: Həccin ərkanlarını say?	47
Sual 44: Həccin fəziləti nədir?	47
Sual 45: Ümrənin tərifı nədir?	48
Sual 46: Ümrənin ərkanlarını say?	48
Sual 47: Allah yolunda cihad nədir?	48
Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- həyatı bölümü.	49
Sual 1: Peyğəmbərimiz Muhəmmədin -sallallahu aleyhi və səlləm- nəsəbi nədir?	49

Sual 2: Anasının adı nədir?	49
Sual 3: Atasını nə zaman vəfat etmişdir?	49
Sual 4: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- nə zaman dünyaya gəlmişdir?	49
Sual 5: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- hansı şəhərdə dünyaya gəlmişdir?.....	49
Sual 6: Anasından savayı süd anaları və ona dayəlik edən qadınlar kimlərdir?	49
Sual 7: Anası nə zaman vəfat etmişdir?.....	50
Sual 8: Babası Abdulmuttalib vəfat etdikdəkən sonra onu kim himayə etmişdir?.....	50
Sual 9: Əmisi ilə birgə Şama nə zaman səfər etmişdir?	50
Sual 10: İkinci səfəri nə zaman olmuşdur?	50
Sual 11: Qureyş qəbiləsi Kəbəni nə zaman yenidən inşa etmişdir?	50
Sual 12: Neçə yaşında olarkən ona peyğəmbərlik verilmişdir və o, kimlərə peyğəmbər göndərilməmişdir?.....	51
Sual 13: İlk vəhy necə nazil olmuşdur?	51
Sual 14: Ona vəhy nazil edilməzdən öncə halı necə idi və ilk dəfə ona vəhy nə zaman nazil edilmişdir?.....	51
Sual 15: Qurandan ən birinci hansı ayələr nazil edilmişdir?51	
Sual 16: Onun risaləsinə ilk öncə kim iman gətirmişdir?	51
Sual 17: İslama dəvət necə aparılırdı?	52

- Sual 18: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- və Ona iman gətirənlər İslama açıq-aşkar dəvət etdikdən sonra hansı müsibətlərlə məruz qalmışdılar? 52
- Sual 19: Peyğəmbərliyin onuncu ilində kim vəfat etmişdir? 52
- Sual 20: İsra və Merac nə vaxt olmuşdur? 52
- Sual 21: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- Məkkə xaricindən olan insanları İslama necə dəvət edərdi? 53
- Sual 22: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- Məkkədə necə il İslam dəvət etdi? 53
- Sual 23: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- hara hicrət etmişdir? 53
- Sual 24: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- Mədinədə necə il qalmışdır? 53
- Sual 25: Mədinədə olduğu müddət ərzində ona İslam şəriətindən hansı hökmlər fərz edildi? 53
- Sual 26: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- ən mühüm döyüşləri hansılardır? 53
- Sual 27: Qurandan ən son hansı ayə nazil edilmişdir? 54
- Sual 28: Peyğəmbərimiz -sallallahu aleyhi və səlləm- nə vaxt vəfat etmişdir və o zaman necə yaşı var idi? 54
- Sual 29: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- xanımlarının adlarını zikr et. 54
- Sual 31: Peyğəmbərin -sallallahu aleyhi və səlləm- bəzi yaradılış vəsflərini qeyd et. 55

Sual 32: Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- ümmətini nəyin üzərində tərک edib getmişdir?.....	55
Təfsir bölümü	56
Sual 1: Fatihə surəsini oxu və onu təfsir et?	56
Sual 2: Zəlzələ surəsini oxu və onu təfsir et?.....	58
Sual 3: Adiyat surəsini oxu və onu təfsir et?.....	60
Sual 4: Qariə surəsini oxu və onu təfsir et?	62
Sual 5: Təkəsür surəsini oxu və onu təfsir et?	65
Sual 6: Asr surəsini oxu və onu təfsir et?.....	67
Sual 7: Huməzə surəsini oxu və onu təfsir et?.....	68
Sual 8: Fil surəsini oxu və onu təfsir et?	70
Sual 9: Qureyş surəsini oxu və onu təfsir et?	72
Sual 10: Məun surəsini oxu və onu təfsir et?	73
Sual 11: Kövsər surəsini oxu və onu təfsir et?	75
Sual 12: Kəfirun surəsini oxu və onu təfsir et?	76
Sual 13: Nəsr surəsini oxu və onu təfsir et?	77
Sual 14: Məsəd surəsini oxu və onu təfsir et?.....	78
Sual 15: İxlas surəsini oxu və onu təfsir et?.....	80
Sual 16: Fələq surəsini oxu və onu təfsir et?	81
Sual 17: Nəs surəsini oxu və onu təfsir et?.....	82
Hədis bölümü	84

- Sual 1: «Əməllər niyyətlərə görədir. Hər kəsə yalnız niyyət etdiyi şey vardır ...» hədisini tamamla və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et..... 84
- Sual 2: «Kim bizim bu işimizdə (dinimizdə) olmayan bir yenilik edərsə ...» hədisini tamamla və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et..... 84
- Sual 3: «Bir gün Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hüzurunda oturmuşduq ...» hədisini tamamla və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et. 85
- Sual 4: «Möminlərin ən kamil iman sahib olan ...» hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et. 87
- Sual 5: «Kim Allahdan başqasına and içərsə ...» hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et. 87
- Sual 6: «Sizdən biri məni çox sevmədikcə, iman gətirmiş olmaz ...» hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et. 87
- Sual 7: «Sizdən biri qardaşı üçün istəmədikcə iman etmiş olmaz ...» hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et. 88
- Sual 8: «Nəfsim əlində Olana and olsun ...» hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et. 88
- Sual 9: «Lə həülə və lə quvvətə illə billəh ...» hədisini tamamla və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et. 89
- Sual 10: «Agah olun! İnsan bədəndə bir ət parçası var ki, ...» hədisini tamamla və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et..... 89

Sual 11: «Kimin dünyada sonuncu kəlməsi Lə iləhə illəllah olarsa ...» hədisini tamamlama və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et.	90
Sual 12: «Mömin tənə etməz, lənət etməz ...» hədisini tamamlama və bu hədisin bəzi faydalarını zikr et.	90
Sual 13: «İnsanın İslamının gözəlliyindəndir ...» hədisini tamamlama və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et.	90
Sual 14: «Kim Allahın kitabından bir hərf oxuyarsa ...» hədisini tamamlama və bu hədisdən bəzi faydaları zikr et.....	91
İslam ədəbləri bölmü.....	92
Uca Allaha qarşı olan ədəb:	92
Sual 1: Uca Allaha qarşı olan ədəb necə olur?.....	92
Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- qarşı olan ədəb:	92
Sual 2: Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- qarşı olan ədəb necə olur?.....	92
Sual 3: Validəymlər qarşı olan ədəb necə olur?.....	92
1- Asilik olmayan işlərdə validəymlərə itaət etməklə.	92
Qohumluq əlaqələrinin ədəbləri:	93
Sual 4: Qohumluq əlaqələrini necə birləşdirim?	93
Uca Allah üçün olan qardaşlığın ədəbləri:	93
Sual 5: Qardaşlarım və dostlarımla necə olmalıyam?.....	93
Qonşuluq ədəbləri:.....	94
Sual 6: Qonşuluq ədəbləri hansılardır?.....	94
Qonaqlıq ədəbləri:.....	95

Sual 7: Qonaqlıq və qonaq ədəbləri hansılardır?.....	95
Xəstə ədəbləri:	95
Xəstə və xəstələri ziyarət etmə ədəblərini zikr et:	95
Elm öyrənməyin ədəbləri:	96
Sual 9: Elm öyrənmək ədəblərini zikr et.	96
Məclis ədəbləri:	96
Sual 10: Məclis ədəbləri hansılardır?.....	96
Yatmaq ədəbləri:	97
Sual 11: Yatmaq ədəblərini zikr et.	97
Yemək ədəbləri:	98
Sual 12: Yemək ədəbləri hansılardır?	98
Geyim ədəbləri:	99
Sual 13: Geyim ədəblərini say?.....	99
Minik ədəbləri:	99
Sual 14: Minik ədəblərini zikr et.	99
Yolun ədəbləri:	99
Sual 15: Yolun ədəblərini zikr et.	99
Evə daxil olma və evdən çıxma ədəbləri:.....	100
Sual 16: Evə daxil olma və evdən çıxma ədəblərini zikr et.	100
Ayaqyolu ədəbləri:	100
Ayaqyolu ədəblərini zikr et.....	100
Məscid ədəbləri:.....	101

Sual 18: Məscid ədəblərini zikr et.....	101
Salam ədəbləri:.....	102
Sual 19: Salam ədəblərini zikr et.	102
İcazə alma ədəbləri:	102
Sual 20: İcazə alma ədəblərini zikr et.	102
Heyvanla mülayim davranmağın ədəbləri:.....	103
Heyvanla mülayim davranmağın ədəblərini zikr et.	103
İdman ədəbləri:	103
Sual 22: İdman ədəblərini zikr et.....	103
Zarafat ədəbləri:.....	103
Sual 23: Bəzi zarafat ədəblərini zikr et.	103
Asqırmaq ədəbləri:.....	104
Sual 24: Asqırmaq ədəblərini zikr et.....	104
Əsnəmək ədəbləri:	104
Sual 25: Əsnəmək ədəbləri hansılardır?.....	104
Qurani-Kərim oxumaq ədəbləri:.....	104
Sual 26: Tilavət ədəblərini zikr et.	104
Əxlaq bölümü	105
Sual 1: Güzəl əxlaqın fəzilətini zikr et.	105
Sual 2: Biz özümüzü nə üçün İslam əxlaqı ilə tərbiyə etməliyik?.....	105
Sual 3: Biz əxlaqı haradan öyrənməliyik?	105
Sual 4: Ehsan əxlaqı nədir və onun növləri hansılardır? ...	105

Sual 5: Ehsanın ziddi nədir?	106
Sual 6: Əmanətin növləri hansılardır və bunu misal çəkərək izah et?	106
Sual 7: Əmanətin ziddi nədir?	107
Sual 8: Sadiq olmağın əxlaqı nədir?	107
Sual 9: Sadiqliyin ziddi nədir?	108
Sual 10: Səbrin növləri hansılardır?	108
Sual 11: Səbrin ziddi nədir?	109
Sual 12: Yardımlaşmağın əxlaqını zikr et.	109
Sual 13: Həyanın növləri hansılardır?	110
Sual 14: Mərhəmətin növlərini zikr et.	111
Sual 15: Sevginin növləri hansılardır?	111
Sual 16: Təbəssümün tərifı nədir?	112
Sual 17: Həsəd nədir?	113
Sual 18: İstehza nədir?	113
Sual 19: Təvazökarlığın tərifı nədir?	114
Sual 20: Haram olan təkəbbürlüyün növləri hansılardır? .	114
Sual 21: Haram olan aldatmanın bəzi növlərini zikr et.	115
Sual 22: Qeybət nədir?	115
Sual 23: Nəmmamlıq nədir?	116
Sual 24: Tənbəllik nədir?	116
Sual 25: Qəzəbin növlərini zikr et.	117
Sual 26: Cəsusluq etmək nədir?	117

Sual 27: İsrəfçılıq, xəsislik və səxavət nədir?	118
Sual 28: Qorxaqlıq və şücaət nədir?	118
Sual 29: Bəzi haram olan sözləri zikr et.	118
Sual 30: Müsəlmana gözəl əxlaqa sahib olmağa yardım edən bəzi səbəbləri zikr et.....	119
Dualar və zikrlər bölümü	120
Sual 1: Zikrin fəziləti nədir?	120
Sual 2: Zikrin bəzi faydalarını söylə?.....	120
Sual 3: Ən əfzəl zikr hansıdır?.....	120
Sual 4: Yuxudan oyanarkən nə deyirsən?.....	120
Sual 5: Paltarını geyinərkən nə deyirsən?.....	120
Sual 6: Paltarını çıxartdığı zaman nə deyirsən?	121
Sual 7: Təzə paltar geyinərkən edilən dua hansıdır?	121
Sual 8: Təzə paltar geyinən üçün edilən dua hansıdır?	121
Sual 9: Ayaqyoluna girərkən edilən dua hansıdır?	121
Sual 10: Ayaqyolundan çıxarkən edilən dua hansıdır?	122
Sual 11: Dəstəməzdən öncə nə deyirsən?	122
Sual 12: Dəstəməzdən sonra edilən zikr hansıdır?	122
Sual 13: Evdən çıxarkən edilən zikr hansıdır?.....	122
Sual 14: Evə daxil olarkən edilən zikr hansıdır?	122
Sual 15: Məscidə daxil olarkən edilən dua hansıdır?.....	123
Sual 16: Məsciddən çıxarkən edilən duanı zikr et.....	123
Sual 17: Azan səsinə eşitdikdə nə deyirsən?	123

Sual 18: Azan bitdikdən sonra nə deyirsən?.....	123
Sual 19: Səhər və axşam zikrlərdən hansılarını edirsən? ..	124
Sual 20: Yatmazdan öncə nə deyirsən?	126
Sual 21: Yeməkdən əvvəl nə deyirsən?	126
Sual 22: Yeməkdən sonra hansı duanı edirsən?	127
Sual 23: Qonağın ona yemək verən üçün etdiyi dua hansıdır?	127
Sual 24: İnsan asqırdığı zaman nə deməlidir?	127
Sual 25: Məclisdən qalxdıqda və ya məclis sona çatdıqda edilən "Məclisin kəffarəsi" duası hansıdır?	127
Sual 26: Minik vasitəsinə minərkən edilən dua hansıdır?	128
Sual 27: Səfər duasını zikr et.	128
Sual 28: Vidalaşdıqda müsafirin sakinlər üçün etdiyi dua hansıdır?.....	129
Sual 29: Vidalaşdıqda sakinlərin müsafir üçün etdiyi dua hansıdır?.....	130
Sual 30: Bazara girərkən edilən dua hansıdır?.....	130
Sual 31: Qəzəbləndikdə deyilən duanı zikr et.....	130
Sual 32: Sənə yaxşılıq edən şəxsə necə dua edirsən?.....	130
Sual 33: Minik vasitəsi büdrədikdə edilən dua hansıdır? .	131
Sual 34: Sevindirici hal ilə rastlaşdıqda nə deyirsən?	131
Sual 35: Xoşagəlməyən hadisə ilə rastlaşdıqda nə deyirsən?	131

Sual 36: Salam vermək və salam qaytarmaq qaydası necədir?	131
Sual 37: Yağış yağarkən edilən dua hansıdır?	131
Sual 38: Yağış yağdıqdan sonra edilən dua hansıdır?	132
Sual 39: Külək əsərkən edilən dua zikr et.	132
Sual 40: Göy guruldayarkən edilən dua hansıdır?	132
Sual 41: Müsibətə düçar olmuş kimsəni görərkən edilən dua hansıdır?	132
Sual 42: Özünün göz dəyməsi ilə bir kimsəyə zərər toxunmasından qorxan kimsə hansı duanı oxumalıdır? ...	133
Sual 43: Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- necə salavat oxuyursan?	133
Müxtəlif məsələlər bölümü:	134
Sual 1: Beş təklifi hökm hansılardır?.....	134
Sual 2: Beş təklifi hökmü şərh et?	134
Sual 3: Alış-verişin və müamilələrin hökmü nədir?	135
Sual 4: Bəzi haram olan alış-verişlərin və müamilələrin növlərini zikr et.....	135
Sual 5: Allahın sənə bəxş etdiyi bəzi nemətlərini zikr et...	136
Sual 6: Bizə bəxş edilən nemətlərə görə üzərimizə vacib olan nədir və bu nemətlərə görə Uca Allaha necə şükür etməliyik?	137
Sual 7: Müsəlmanların bayramları hansılardır?	137
Sual 8: Ayların ən fəzilətli hansıdır?	137

Sual 9: Günlərin ən fəzilətli hansıdır?.....	137
Sual 10: İlin ən fəzilətli günü hansıdır?	137
Sual 11: İlin ən fəzilətli gecəsi hansıdır?	137
Sual 12: Əcnəbi qadınla rastlaşdıqda vacib olan nədir? ...	138
Sual 13: İnsanın düşmənləri kimlərdir?	138
Sual 14: Tövbə nədir?	139
Sual 15: Düzgün tövbənin şərtləri hansılardır?.....	139
Sual 16: Peyğəmbərə -sallallahu aleyhi və səlləm- salavat gətirmək sözünün mənası nədir?	139
Sual 17: «سبحان الله» [Sübhənallah] sözünün mənası nədir?	140
Sual 18: «الحمد لله» [Əlhəmdulilləh] sözünün mənası nədir?	140
Sual 19: «الله أكبر» [Allahu Əkbər] sözünün mənası nədir?	140
Sual 20: «لا حول ولا قوة إلا بالله» [Lə haulə və lə quvvatə illə billəh] sözünün mənası nədir?	140
Sual 21: «أستغفر الله» [Əstəğfirullah] sözünün mənası, nədir?	140
Xatimə	141
Mündəricat.....	142

Get to Know about Islam

in More Than **100** Languages

موسوعة الأحاديث النبوية
HadeethEnc.com

Encyclopedia of the
Translations of the Prophetic
Hadiths and their
Commentaries

IslamHouse.com

A Comprehensive Reference
for Introducing Islam in the
World's Languages

موسوعة القرآن الكريم
QuranEnc.com

Encyclopedia of the
Translations of the Meanings
and Interpretations of the
Noble Qur'an

ملا يسع أطفال المسلمين جهله
kids.islamenc.com

The Platform of What Muslim
Children Must Know

موسوعة المحتوى الإسلامي
IslamEnc.com

A Selection of the Translated
Islamic Content

بيان الإسلام
byenah.com

A Simplified Gateway for
Introducing Islam and
Learning its Rulings

978-603-8412-52-7

Az215